

HOTELL NÄRKE, KUMLA

Foto: Ateljé Stil

KUMLA

UTGIVARE
NILS HELANDER

1973

44:e årgången

JULBLAD

En viktig affär

Står Ni i begrepp att sälja eller köpa fastighet kontakta

SPARBANKERNAS FASTIGHETSBYRÅ

Hagendalsvägen 8, Kumla - Tel. 019/754 90, 754 91, 754 92, 754 93

Beställ **JULTÅRTAN** i god tid hos

SÖRGÅRDENS KONDITORI

Inneh. MARTIN LINDBLAD

Pröva någon av våra tårtspecialiteter

GRÄDDBANAN - SCHWARTZWALD - CASABLANCA m. fl.

Köpmangatan 26, Kumla

Servering av gott kaffe

Tel. 704 01

Inte blott till julen

utan året runt göres inköpen av tobaksvaror m. m. i

Allt för håret o. rakningen
Dags- och veckotidningar
Alla slags tobaksvaror
pipor m. m.

Tobakshörnan

Trädgårdsgatan 3 - Tel. 707 80

Vid bemärkelsedagar använd Eder av

KUMLA KÖPMANNAFÖRENINGENS

Presentkort

En annons i

KUMLA TELEFONKATALOG

säljer effektivt hela året

Ring 708 81 för upplysningar

De stilfullaste

NYHETERNA i

TYGER

GARDINER

Hills

Tel. 704 46

För julinköpen

rekommenderas

ANNA BERGS EFTR.

Handarbetsaffär

Telefon 702 06

KUMLA

BEGRAVNINGSBYRÅ

Ombesörjer allt för såväl jordbegravning som eldbegängelse. Begravningsbil tillhandahålles

Telefon 700 61 - 757 47

Bost. 710 12 - Sommarbost. 0582/401 34

VÄRME- och SANITÄRA INSTALLATIONER

inom såväl nybyggnader som gamla byggnader, servisleddningar, vattenmätareanläggningar samt inställning och justering av element och radiatorer för bränsleekonomi. Packning av kranar, rensning av avlopp samt alla förekommande reparationer utföres.

*Kumla
Rörinstallationer*

Kontor och lager IDROTTSGATAN 4, KUMLA — Tel. 711 80

Av Kumla kommun auktoriserad rörledningsentreprenör

Rådfråga oss innan Ni låter utföra installationer och reparationer

Den första skattskrivningen

Julbetraktelse av Hclmer Furubolm

Det var något förnedrande med denna resa, det var alla eniga om. Att fria israeliter tvingades att låta skattskrivna sig under en hednisk kejsare, det var en skam. Som om de inte själva hade skatter att betala till tempel och synagoga.

Några av de yngre svor vid både tempel i Jerusalem och vid hemstadens synagoga, att den dag skulle förvisso komma, då alla romare skulle drivas ut i det stora havet eller dränkas i Döda havet.

Över bergen gick färden från Nasaret till Betlehem i Judeen. Vassa stenar sargade nakna fötter, och taggiga buskar rev hål på kläder och armar. Många gånger förr hade en del av dem färdats dessa farliga vägar, där rövare ofta låg i bakhåll och vilda djur rev både människor och riddjur.

Till påskhögtiden i den heliga staden hade de vandrat i stora pilgrimståg under lovsånger till instrument. Nu hördes inga lovsånger, och inga skriftlärdade var med i tåget för att föreläsa om lagen och profeterna. Många hade blivit som förlamade, då de nåtts av budet om den första skattskrivningen.

— Nu måste väl Messias ändå snart komma och förlossa sitt folk ur denna förnedringens tid, hade de fromma suckat.

För Josef och Maria var resan dubbelt besvärlig. Att den måste göras just nu var en plåga för Maria och en skam för Josef. Han tyckte alla tittade på honom så underligt. Vad var det för en flickunge han hade med sig? En slyna som så tidigt blivit med barn.

Han kunde ju inte säga det för någon, vad ängeln sagt till honom om det barn hans trolovade väntade. Ingen skulle ändå tro honom. Och vad trodde han själv? Visst hände det väl, att änglar uppenbarade sig för heliga människor. Men han kände sig allt annat än helig. En timmerman, som var van vid tunga tag. En grovhuggare, som svingade bilan med kraft och kunde konsten att såga till timmer och plugga ihop både båtar och hus.

Många dagar tog färden. Trötta och hungriga kom de i kvällningen till sist fram till den lilla staden Betlehem. Glada såg de första härbärgen och sade att där måste de be om husrum. Maria orkade inte gå längre. Redan hade de första värkarna tagit sina våldsamma tag i henne, så att hon ville skrika. Men föreståndaren för härbärgen såg högdraget på dem och sade: — Här är fullbelagt redan.

Maria grät och sade: — Finns här inte en endaste liten vrå.

— Nej, sade mannen hårt, och nu förstod de båda, att det var för hennes skull härbärgen stängdes. Barnafödslen och skrik fick inte störa de andra gästerna.

De fortsatte till nästa och till nästa tills de frågat på vartenda härbärke, men överallt hördes samma svar och såg de samma hårda, fientliga blickar. I en liten grotta på en äng fann de ett hörn. Grottan användes som stall för åsnor. Ägaren var väl ute på resa i samma ärende till en annan stad. Utan att be om lov, för ingen fanns i närheten att fråga, redde de sin bädd av hö och halm.

Där föddes han, Marias förstfödde. Han hade varken gloria eller något annat tecken på att han var Messias. Han låg där skrynklig och hjälplös som alla andra nyfödda barn. Det var ingenting särskilt med det barnet, som de kunde se. Trötta lade de sig till ro efter alla utståndna vedermödor. Och Maria sade, att så mycket märkligt tal det varit om detta barn, så var det då märkvärdigt, att han inte bar klart ljus kring pannan.

Sen kom där några herdar och sade, att de sett änglar och hört dem sjunga en lovsång och tala om, att en konung blivit född i Betlehem. Nåja, herdar kan ju inbilla sig så mycket i sin ensamhet. Det var väl inte så säkert, att det var deras son det gällde.

Sen hände det ingenting på ett par veckor. Då kom där vise män långt borta ifrån. Märkliga ting hade de att berätta om en stjärna, som lett dem just till denna plats.

Det heter, att Maria gömde och begrundade allt detta i sitt hjärta. Först när Jesus blivit vuxen och framträtt för att predika om Guds rike, började hon riktigt fatta, vem det var hon fött till världen den där förfärliga natten. Men då gick det som ett svärd genom hennes själ, för då uppenbarades det för henne genom hans egna ord, att han inte längre var hennes son, hennes kära egendom. Han var allas broder och vän, och Maria som gått de tunga stegen och utsatts för så många förödmjukelser för hans skull, hon fick inte vara något annat än en vanlig människa, som kunde mottaga Hans nåd.

Frans Michael Franzén

Flyttningen till Kumla

Några år efter sekelskiftet förändrades förhållandena på olika sätt. Den kände universitetsläraren Porthan, som F. kallade "vår vän, vår far, vårt ljus, vårt stöd, vår ära", avled 1804, och två år senare dog Franzéns hustru. Därmed upplöstes två av de band, som starkast hållit honom kvar i Åbo. Några andra av hans vänner hade också flyttat över till Sverige. Så kom kriget 1808, och F. befarade Finlands skiljande från Sverige. Samma år blev han också invald i Svenska akademien. Kriget tog ju sådan vändning, att ryssarna ansågo sig kunna fordra, att invånarna, främst då ämbets- och tjänstemän i de erövrade områdena, avlade trohetsed till den ryske kejsaren. Franzén avlade sådan och var sålunda samtidigt rysk undersåte och ledamot av Svenska akademien, ehuru han ej tagit sitt inträde i denna. Hans vänner i Sverige, främst medicinalrådet Rutström och statssekreteraren N. von Rosenstein, förhandlade nu om hans placering i Sverige. F. själv synes ha varit tämligen passiv. Han syntes ha gott hopp om Finlands framtid även under ryskt valde. Mot den nya överheten ställde han sig lojal. Han hälsade såsom akademistolens talesman den ryske tsaren med en undersåtlig dikt, då denne besökte Åbo i april 1809.

I Sverige hade revolutionen medfört ändrade förhållanden. Flera av F:s vänner stodo nära de maktavande. Då Kumla pastorat blev ledigt genom att dess kyrkoherde, Carl von Rosenstein, blivit utnämnd till biskop i Linköping, anmälde Rutström hos statssekreteraren R. Franzén såsom sökande till tjänsten utan att först tillfråga honom. Kumla var ett regalt pastorat och utnämningen följde, dock ej förrän i juli 1810. Det gick på extraordinär väg. Franzén var ju rysk undersåte och kunde ej formellt söka sådan tjänst i Sverige.

Trots detta resoluta ingripande från vännerna, var det ingalunda bestämt avgjort om F:s flyttning. Han hade mycket svårt att bestämma sig. Det dröjde ock länge tills tjänsten i Kumla skulle tillträdas, ända till maj 1812. Hur tveksam han var, framgår av ett brev till Rosenstein i juni 1810, där han säger sig vilja avstå från Kumla till förmån för en medsökande.

Bland de förhållanden, som bidrogo till att överflyttningen dock kom till stånd, kan man nog också ange hans giftermål efter första hustruns död med Sophie Wester, änka efter hans avlidne vän Choreaus. Hon var nämligen född på Haddebo i Närke och hade anhöriga och vänner i denna trakt.

Berömda samtida: Johan Olov Wallin, Frans Mikael Franzén, Jöns Jakob Berzelius, Erik Gustaf Geijer och Esaias Tegnér. Oljemålning av professor J. G. Sandberg 1843 på Gripsholms slott.

Att han nu var medlem i Svenska akademien och ville delta i dess sammankomster och arbete på ett mera aktivt sätt, än om han bodde kvar i Finland, var ju också naturligt, liksom även att han ville komma närmare den kulturkrets, där han som diktare kände sig höra hemma.

Det fanns även ett annat motiv för överflyttningen. Vid denna tid hade, så vitt man kan förstå, F. i sin religiösa utveckling nått den mognad, att han ville mera helt ägna sig åt den prästerliga livsgärningen. Om han skulle flytta till Sverige, så skulle det vara för att erhålla en sådan befattning, där detta kunde äga rum. Han var sedan flera år tillbaka prästvigd och innehade ett professortjänsten tillkommande prebendepastorat utanför Åbo. Då han tidigare erhållit en vink om att söka en ledig professur i Uppsala, förklarade han sig ej alls reflektera därpå. Det lyser igenom flera uttalanden från denna tid, att den andliga kallelsen blivit en samvetssak för honom.

Att det skulle varit "komprometterande lätt" för honom att på sätt och vis byta fädernesland, som en del forskare gjort gällande, kan man ingalunda påstå, ej heller att det var enbart Finlands nya ställning. Till sist synes F. ha lagt avgörandet i Försynens hand och menat att hans kallelse var, där denna placerade honom.

Utnämningen kom i juni 1810, och redan i augusti besökte han i hustruns och Rutströms samt makarna Lenngrens sällskap Kumla. Utan att komma med några överord förefaller han nöjd med den blivande miljön.

Ej förrän i juni månad nästa år anhöll han hos tsaren om att med behållen lön som professor till årets slut få avsked från befattningen samt enligt bestämmelserna i fredstraktaten 1809 få överflytta till Sverige. Genom kejsarligt reskript beviljades detta, och F. med familj flyttade i början av sept. till Stockholm för att där tillbringa vintern 1811—1812.

GULD- och SILVERSMYCKEN i rikt urval

vackra saker i TENN. Matsilver i flertal modeller. Gamla smycken och ringar omarbetas på egen verkstad

AB Elias Englunds Guldsmedsaffär

Hagendalsvägen 8 — KUMLA — Tel. 703 01

Det var alltså en hel vinter han tillbragte i huvudstaden. Åtskilligt av arbete fanns väl för honom, men tiden räckte dock till för deltagande i sällskapslivet. Åren närmast förut hade väl varit oroliga i Stockholm, såväl 1809 med revolutionen och kungaavsättningen som 1810 med oroligheterna i samband med mordet på riksmarskalken Fersen. Nu synes det dock varit lugnt och en smula av idyll i den tidens ej så stora huvudstad.

Franzén kunde nu taga sitt inträde i Svenska akademien, där han förut blivit kallad till medlem. Inträdet ägde rum den 27 nov. och han höll då högtidstal över sin företredare, skalden Gyllenberg. Det var för F. en betydelsefull tilldragelse, då han efter tre års väntan upptogs i den krets, där han fick en plats tillsammans med sådana män som Leopold och Rosenstein, och där Kjellgren och Gyllenberg varit ledamöter. Han skriver också om denna dag såsom "det högtidligaste tillfället i min lefnad."

Han kunde nu delta i akademiens sammankomster, och då årets prisdikter behandlades, var det ett betydelsefullt avgörande som träffades. Det var dikten "Svea" av Tegnér, som skulle bedömas. Franzén yrkade på det stora priset på samma villkor, som en gång ställts för honom själv, dvs en del rättelser och ändringar. Egenomligt nog var det, det i dikten framställda kravet på återerövring av Finland, som Franzén ej ville ha med i den form Tegnér framfört detsamma. F. ansåg nog ett svenskt försök i den vägen som utsiktslöst och endast medförande förnyad blodsutgjutelse och nya lidanden för det finska folket.

Franzén kom nu i närmare kontakt med Tegnér och gjorde hans personliga bekantskap. Tegnér vistades i början av året 1812 i Stockholm bl. a. för att mottaga medaljen för "Svea" och för att taga inträde i Götiska förbundet.

Då F. berättar om Stockholms-vistelsen, att han därunder gjorde många vittra bekantskaper, så skriver han, att han särskilt värderade Tegnér, "den lika älskvärde som snillrike, som under vistelsen i Stockholm fagnade mig med ett besök". Tegnér åter skriver: "Den intressantaste bekantskap, jag gjort, är Franzéns." Bekantskapan fortsatte, då Tegnér längre fram samma år bevisade riksdagen i Örebro och då besökte F. i Kumla. Mellan dessa båda inleddes då en vänskap, som räckte livet ut. Tegnér besökte på nytt Kumla 1815, då han funderade på att söka Fellingsbro pastorat, och för resten uppehölls vänskapen genom brevskrivning. Franzén arbetade ivrigt för Tegnér's inval i Svenska akademien, och då T. 1822 var sjuk, anförtrodde han åt Franzén att utgiva hans arbeten, i den händelse han då skulle dö.

En gemensam vän för de båda skalderna var Leopold, den siste store skalden från Gustav III:s dagar. Av akademiens äldre ledamöter var det denne, som stod F. närmast. Han hade tidigare trätt i förbindelse med honom både då han hämtade akademiens pris och vid andra besök i Stockholm. Nu utvecklades bekantskapan och även senare, då F. flyttat till Kumla, hörde ett besök hos Leopold till de ofta förekommande stockholmsresorna.

Julbladets utgivare vid Franzénsbysten i Uleåborg 1934

Kort före F. hade J. O. Wallin tagit inträde i Sv. akademien. De kommo snart i närmare beröring med varandra, då båda på hösten insattes i psalmbokskommittén. Det blev mellan dem ett samarbete av den allra största betydelse. Även utom psalmboksarbetet betydde de mycket för varandra. Vid Wallins död skriver F: "Utan hans råd hade jag ej varit pastor i Clara och icke biskop i Härnösand. Det förra skulle jag icke sökt och det senare skulle jag förekommit, såvida det af mig kunnat bero. Som en trofast vän fann jag honom alltid."

Det var dock Anna Maria Lenngren och hennes man samt den krets, som omgav dem, vilka betydde mest som personliga vänner både denna tid och dessförinnan. Redan 1796 stiftade F. bekantskap med fru Lenngren, och han hade sedan dess ofta varit gäst i det mycket omtalade hemmet vid Beridarebangatan.

Flyttningen till Kumla

I sina självbiografiska anteckningar skriver F. endast: "I maj 1812 lemnade jag Stockholm för att bosätta mig i Kumla. Vid min dirkomst förnyades nu min glädje öfver ställets treflighet och var så mycket större, som den delades af min hustru och mina barn. Dessa begynte strax springa omkring det präktiga kastanjeträdet, som stod mitt på gården och nyss begynt slå ut sina stora hvita blommor. Ett mörkt åskmoln hade svävat öfver nejden, då vi nalkades prestgården, och en svart hund mötte oss skällande, men molnet var nu förskingradt, och hunden följde oss till vårt nya hem, liksom han hört oss till och förblef der egenvilligt, dock med ägarens tillstånd till sin död."

Det blev nu bråda dagar i Kumla prästgård. Redan den 12 juli skulle installationen med efterföljande middag äga rum.

Installationen förrättades av biskopen i Strängnäs, den lärde, som "neolog" ansedde Tingstadius. Greve C. A. Fleming, lantmarskalk vid pågående riksdag, berättar för sin vän Leopold: "Tingstadius, lugn och öppen, som själva Dygden, invigde förleden Söndag nya Pastorn i Kumla, så att Rosenstein talar därom med förtjusning." Hu-

JULKLAPPEN ska' vara från

Vi har massor av praktiska och nyttiga julklappar, som med självskrivenhet hör hemma på allas önskelista!

Hagendalsvägen 9 - Tel. 706 27

Moberg's
HERR & JUNIOR

ruvida Fleming själv var närvarande framgår ej säkert. Det var dock en förnämlig samling i Kumla gamla kyrka denna dag liksom vid den efterföljande middagen i den gamla prästgården. Där funnos åtminstone två biskopar, förutom Tingstadius var även F:s företrädare i Kumla, biskop Carl von Rosenstein, närvarande. Det pågick riksdag i Örebro, och det var ju ej lång väg till Kumla. Själve statssekreteraren Nils von Rosenstein, C. von Rosensteins morbror, med titeln landshövding, hade antagit F:s vördnadsfulla inbjudan. Även makarna Lenngren, liksom andra vänner från Stockholm hade kommit ned från huvudstaden. Den då mycket omtalade läkaren M. M. af Pontin, som även var vitter författare, beskriver ett besök i Kumla och en middag, som ej gärna kunnat vara annan än denna installationsmiddag, då han till bordsdam haft fru Lenngren. Han skriver att där var ett talrikt sällskap av riksdagsmän, hovfolk och Örebro stadsbor.

Om det under denna sommar varit livligt i Kumla och många festligheter i både Örebro och Kumla, så skulle vardagen med dess arbete komma.

Hur skulle det gå för den blide, fine en smula veke professorn att komma överens med de sträva närkingarna? Att den livlige, sällskapskäre Franzén skulle sakna det rörliga liv, han sista året fört i Stockholm, där så många vänner och beundrare tävlat om att göra hans vistelse angenäm, var ju ej att undra på.

På hösten samma år är tonen i breven till vännen Rutström dystert. Han går för sig själv i trädgården, där löven fallit av. En suck kommer: "Om Stockholm vore åtminstone hälften närmare."

Det skulle dock ej dröja länge, innan han lärde sig uppskatta den lantliga idyllen. I ett brev till vännen Tengström i Finland skriver han redan i mars följande år (1813)! "Sedan jag sist, vid min första ankomst till Kumla, hade den äran att uppvakta min Bror, har jag lefvat der alltmer lugn och nöjd, ehuru jag icke utan en öm saknad af hvad jag på andra sidan hafvet har kärt."

För en kyrkoherde under denna tid var det ju också många praktiska bestyr, såväl för egen del, då bl. a. större delen av lönen utgick i form av boställe med stort jordbruk och i övrigt in natura, prästtione, som för det allmänna, enär på sockenstämman, där kyrkoherden var ordf., alla gemensamma angelägenheter för socknen behandlades. Kyrkostämman ersatte både kommunal- och kyrkostämma samt fullmäktige. Kyrkorådet var förutom kyrko- och skolråd även kommunalnämnd, barnavårdsnämnd och fattigvårdsstyrelse.

Då F:s företrädare, C. von Rosenstein, varit för dessa angelägenheter intresserad och fått såväl fattigvårds- som skolfrågor praktiskt ordnade, torde väl dessa ej vållat så stora svårigheter. För övrigt synes F. överlämnat till andra att verkställa så mycket som möjligt av de beslut, som fattades på sammanträdena, och hur mycket han själv bidragit till besluten, framgår ej av protokollet.

Franzén var ju opraktisk och föga förfaren i många av de kommunala frågor, vilka då måste behandlas av kyr-

koråd och stämma. Man har dock inga uttalanden, som tyder på, att han misslyckats vid handläggningen av dessa ärenden. När det första gången var fråga om att F. skulle flytta från Kumla, var det kyrkostämman, som bad att få honom kvar i Kumla, vilket ju visar en hel del om hans goda förhållande till sockenborna.

När Franzén stod inför valet att flytta över till Sverige, hade han vissa bekymmer med tanke på den svenska allmogen, från vilkens sida han sade sig frukta ledsamheter. "Dock säges denna i Nerke vara temligen foglig och hanterlig", skriver han. Han fann denna förmodan bestyrkt efter närmare bekantskap med sina församlingsbor. Omkring 1820 skrev han på tjänstens vägnar ett memorial, avsett att insändas till länsstyrelsen. Han skriver då om folket i bygden: "I från de få Westgöthar och andra fremmande, som i Socknen inflyttat, skilja sig dessa införda åbor, såväl till utseende och kläddräkt, som lynne och seder. De höra utan tvifvel till den gamla stammen av Nerikes innevånare, hvilkas särskilda art och ursprung äfven en resande kan märka, så snart han farit öfver Kägglan eller Tiveden, eller gränsen af Södermanland. Kumlabon åtminstone finner han hvarken så reslig och stark bygd eller så liflig, som folket i Vingåker, Fellingsbro, Hofva, men ock mindre trotsig och egennyttig". - - - "Hvad sederna angår, bör folket i Kumla bedömas efter Socknens läge: En regel, som i allmänhet ehuru med undantag gäller vid bedömandet af Allmogen i Riket. Ju mer aflägsen en landsort är, ju mindre är dess förderf. I en ort, der inte endast den stora stråten emellan Stockholm och Göteborg är; utan tre andra landsvägar från Vermland, Södermanland och Ostergötland sammanstöta, och der årliga regementsmöten hållas, som dit samla, utom krögare och marketenterkor, en mängd främmande folk af allehanda art, bör ej vänta den renhet i seder, som i en afsides skogs- och bergsbygd bör finnas. . .

Forts. i nästa årg.

Borta ur stadsbilden

Kumlas under flera årtionden största affärs- och bostadshus i hörnan av Hagendalsvägen—Köpmangatan, uppfört 1914, rivet 1973.

Kumla Bil & Traktor

Stenevägen 28 - KUMLA - Tel. 706 76

**Fullständig
bilverkstad**

Försäljning av **NYA och BEGAGNADE BILAR**

Representant för

VOLVO

Ekeby kyrka

i Närke

”Den gamla svenska kulturen har en djupt kyrklig förankring och prägel. Vad kyrka och kristendom genom århundradena betytt för vårt land och folk, kan ej över-skattas och förtjänar att bevaras i minne av kommande släkten”. Uttalandet är hämtat ur det förord, varmed kontraktsprosten *Kuno Åberg* inleder den kortfattade historik undertecknad utarbetade 1964 i samband med den samma år påbörjade inre restaureringen av Ekeby kyrka.

Det synes mig angeläget att varje generation lämnar sitt bidrag till kännedom om sin bygd, och i var sådan skildring intager församlingens kyrka och dess tjänare en central ställning som företrädare för kulturen och det kristna arvet.

Den nuvarande Ekeby kyrka daterar sig från år 1774, då kyrkobyggnaden stod färdig. Vad känner man då till om föregångaren — den gamla kyrkan — som bevisligen funnits på 1500-talet? Ja, härom har meningarna icke varit helt överensstämmande, vilket delvis kan förklaras av att vid prästgårdens eller som den ofta kallas prostgårdens brand den 27 november 1763 kyrkböckerna, som där förvarades, till större delen blevo lågornas rov.

Under forskningar i kyrkans arkiv påträffades emellertid mera av en slump en ”Krönika” författad av prosten *Teodor Emanuel Morén* som under åren 1893—1917 innehade befattningen som församlingens kyrkoherde. I denna finnes in extenso återgivet ett sockenstämmoprotokoll från den 22 januari 1769, vid vilket tillfälle beslut fattades om den nuvarande kyrkans uppförande. Av protokollet framgår, att kyrkan ”som var mörk, låg och nedsänkt skulle utvidgas, då murarna på norra och västra sidorna skulle rivas och kyrkan framdeles komma i längden hålla 48 alnar och i bredden 22 alnar: alldeles lika med den av närvarande Byggmästaren N. Högvall nyligen byggda Snaflunda kyrka...”

Detta ”fynd” i handlingarna är utomordentligt värdefullt och intressant i första hand för församlingsborna, ty härigenom får man klart veta att den nuvarande kyrkan ligger på exakt samma plats som den kyrka som fanns 1769, i sin tur härstammande från äldre tider. Till yttermera visso påträffades under restaureringsarbetena 1965 rester av den äldre kyrkomuren. Arkitekt *Jerk Alton*, som ledde arbetet hävdar för sin del att dessa lämningar härleda sig från en medeltida kyrka och

Ekeby kyrka

han gjorde i anknytning härtill ett klarläggande rekonstruktionsförsök, som finnes medtaget i historiken.

Under 1769—1774 planlades alltså och utfördes kyrkobygget och stämmoprotokollen andas här välkända bekymmer: myndigheters godkännande, anskaffning av material och sammanskjutning av erforderliga penningmedel, vilka nu som framledes visande en oroande benägenhet att överskrida de kalkylerade kostnaderna. Hur kom då nyskapelsen att te sig för församlingsborna, utvändigt och innanför murarna? Ja, exteriört sett fick kyrkan det utseende, som den i huvudsak har än i dag. Den består av torn med vacker huv — inspirerad av Hårleman — en förhall, ett s. k. vapenhus, ett långhus med kor samt sakristia. Byggmästare Högvalls ritningar till Snaflunda kyrka, som varit till påseende, voro endast avsedda att tjäna som ledning vid Ekeby kyrkobygge, dock med avsikt att utöka det senare med några alnar för att få en så rymlig gudstjänstlokal som möjligt, vilket synbarligen också blivit fallet, som man lätt kan övertyga sig om vid en jämförelse mellan de båda kyrkorna.

Kyrkogården låg vid denna tid enbart söder om kyrkan, inramad av en stenvall och försedd med en portal — ett murat valv, den s. k. stigluckan — som utgjorde ingång till kyrkogården från södra sidan. Sannolikt voro en del träd planterade i anslutning till själva muren, men i övrigt var kyrkogården trädlös.

På söndagarna då klockorna ringer samman över slätten kan den lyhörde uppfånga klangen från tvenne klockor — ”Storklockan” med årtal 1526 och ”Lillklockan” med inskriptionen: ”Det tionde av Konung Gustaf den III:s regering... år 1780”.

Själva kyrkorummet beskrives av samtida besökare som ”ljus och vacker”, vilket ju var något annat än det gamla, mörka. Blicken sökte sig väl också till den nya ännu befintliga altartavlan, som framställer ”Jesus väl-signande barnen” och målad av den kände 1700-talskonstnären Pehr Hörberg. Till vänster om altaret kom

Englund & C:o Eftr. Tore Johansson

PLÅTSLAGERI

Ringvägen 18, Kumla Tel. 708 22

UTFÖR ALLA SLAGS

PLÅTSLAGERIARBETEN

MODERATA PRISER

BEGÄR OFFERT

man genom en dörr in i sakristian, vars mest framträdande möbel är en gammal kista med bastanta lås, i vilken kyrksilvret förvaras. Två gånger har emellertid detta bortstulits — hösten 1744 och hösten 1844 — vilket får anses vara ett egendomligt sammanträffande. Efter sista stölden återfanns silvret ehuru i deformerat skick.

Vilka äro de mera väsentliga förändringar, som ägt rum beträffande kyrkobyggnaden i fortsättningen? I själva verket skulle det förlöpa inemot 100 år, innan någonting av betydelse hände. Detta får sin förklaring, om man betänker, vad landet hade att genomgå av prövningar under ofredsåren i början av 1800-talet med därav följande utarmning, vars verkningar skulle komma att sträcka sig långt fram i tiden. Det fattades helt enkelt erforderliga penningmedel.

Åren 1865—1866 företogs en "reparation" av kyrkan enligt protokollen, vilken innefattade vissa målningsarbeten ut- och invändigt och sex år senare anslags 1000 kr till anskaffande av de första värmekaminerna och 1886 installerades en annan finess — åskledare. Sedan dröjde det ända till början på 1900-talet, innan en större restaurering kom till stånd och denna gång på initiativ av den kraftfulle prosten T. E. Morén, men begränsad till kyrkans inre. Arbetena, som leddes av dåvarande stadsarkitekten i Örebro *Magnus Dahlander*, utfördes huvudsakligen under sommarmånaderna 1905 och högtidlig invigning kunde ske den 3 november samma år. Utan att ingå på alla detaljer, som kommo till utförande, bör dock nämnas att väggarna invändigt dels fick en violett färg, något som hittills knappast setts i en kyrka, dels försågs med dekorationsmålningar jämte inskriptioner, vilka anordningar församlingsborna enligt uttalande voro belåtna med.

Så förflyttar vi oss ytterligare fram i tiden och konstaterar att nästa nydaning ägde rum 1938—1939 under sedermera prostens *Gabriel Carlstens* ledning. Det var en vidlyftig plan, som på grund av ekonomiska skäl icke kunde helt förverkligas, men en grundlig inre renovering blev det likväl. Det gamla värmesystemet med osande kaminer ersattes med värmeugnar, målningarna på väggar och valv borttogs — äldre blev de alltså icke — och så hade man tänkt sig elektrisk belysning, vilket resulterade i att bl. a. den dekorativa stjärnarmaturen upphängdes i fönstren från vilka den sprider ett värmande sken under eljest mörka vinterkvällar. Mycket annat icke att förglömma.

I slutet av 1950-talet, alltjämt under Carlstens tid, utvidgades kyrkogården norrut i form av en minneslund i trädgårdsstil med blommor och häckar som dominerande inslag. I anslutning härtill uppfördes också ett gravkapell.

Vi äro nu framme vid den senaste restaureringen av Ekeby kyrka. Den genomfördes 1964—1965 under Kuno Åbergs herdatid och med Jerk Alton som arkitekt — för övrigt dennes första uppgift som kyrkoförnyare i en som bekant lång rad följande. Tvenne spörsmål står ständigt i förgrunden, när det gäller förnyelse av kyrko-

rummet — uppvärmning och belysning. Resultatet blev att man gick in för oljeeldning med fönsterradiatorer, varvid ett särskilt pannhus måste uppföras. De gamla vackra ljuskronorna flyttades på sådant sätt att altartavlan icke skymmes utan i stället erhåller en fördelaktig belysning och dessutom har tillkommit ett antal nya, dekorativa ljuskällor. En viss omDispositionering ägde rum av själva kyrkorummet omfattande bl. a. nya utrymmen under läktaren (en s. k. brudkammare), ett förråd och ett toaletterum och en annan trappuppgång samt en ändamålsenligare gruppering av bänkarna. Därtill kom oundgängliga putsarbeten, nytt golv i vapenhuset samt en omformning och annan inredning av sakristian, som dessutom genom ett nyupptaget fönster fick en ljusare prägel. Det nämnda innefattar huvuddragen av renoveringen. Efterhand har en kororgel tillkommit och en upprustning av den stora orgeln på läktaren skett.

Ja, alla vi — och det är ju praktiskt taget hela församlingen — som varit engagerade i omdaning av vår gamla, fina kyrka tycker nog att den fått en förnämlig inredning och hoppas nu bara på att den mycket nödvändiga upprustning av *exteriören*, som just påbörjats också skall bli lyckad och lämna ett bestående resultat.

Två pensionärsträffar

Varför ska bara kommunalgubbar och idrottspojkar åka till Frederikssund och hälsa på vår vänort? Skulle inte vi pensionärer göra en färd dit och se hur "pensionisterna" har det i vårt broderland?

Vi pratade om detta i Södra Pensionärsföreningen under våren 1971. En solig julidag var vi samlade i Weidermans nya, sköna buss med säkre Blomberg vid ratten för en färd söderut.

Forts. på nästa sida

Många av våra danska vänner hade mött upp vid avfärden från Frederikssund

Köp julblommorna hos

Petterssons HANDELSTRÄDGÅRD
KUMLA Fabriksgatan 45 Tel. 701 38

Kransar och buketter smakfullt och billigt

Blommor i riklig sortering

Vi färdades genom fyra landskap — om vi räknar vårt eget Närke — och kom så småningom fram till Helsingborg för att med färjan ta oss över till Helsingör.

I Frederikssund mottogs vi med flaggning och festmåltid. Våra vänortsbor gjorde allt för att vi skulle ha det trivsamt och visade oss olika sevärdheter. Vi fick bl. a. se Vikingaspelen och ett vikingaskepp. Något sådant hade givetvis ingen av oss sett i verkligheten utan möjligen avbildat i någon bok.

När vi var så nära Köpenhamn så skulle vi naturligtvis åka dit en dag. Någon så stor stad har vi ju inte i vårt land. Där var det mycket att se. Den längsta tiden av besöket gällde förstås tivolit.

Som vängåva hade vi tagit med oss kaffe, som är mycket dyrbarare i Danmark än i Sverige. Med oss fick vi både kött och den feta danska osten samt den omtalade rökta korven.

Vid avfärden från Frederikssund hade många av våra nyförvärvade vänner samlats vid bussen för ett gemensamt foto. Vi tog också löfte av dem att snart hälsa på i Kumla.

En augustidag förra året hade vi glädjen att få hälsa våra danska pensionister välkomna till Kumla. Vi hade ordnat det riktigt trevligt för våra gäster med både mat och dryck, utfärder och underhållning. En dag var vi och tittade på Yxhultsindustrin och utställningshallen. Solbacka var under tillbyggnad, varför vi istället valde ålderdomshemmet på Sannahed, som säkert slog an på danskarna. Utanför officersmässen blev de erinrade om långt förfarna tider, då det inte fanns några vänorter och inga pensionärer och pensionister. Kanslichef Tage Tapper berättade om de båda kanonerna utanför museet. En av kanonerna var ett krigsbyte från ett danskt-svenskt sjöslag 1679 i Kalmarsund. Det danska marinskeppet blev nämligen då skjutet i sank. (Hur kanonen kommit till Sannahed och mycket annat om den står att läsa i Kumla Julblad 1971.) Vad som bl. a. väckte våra vänners intresse var terapiverksamheten på ålderdomshemmet. Något sådant förekommer inte i Danmark. Men denna hobby tyckte de var så bra och något för deras land.

En dag var anslagen till besök i Örebro, där vi försökte visa upp det bästa av den vackra stadens sevärdheter.

Tack vare ett anslag från kommunfullmäktige kunde vi ordna det riktigt trivsamt för våra Frederikssundsvänner. Anordningarna kvällen före avresan på Husaren efterlämnar säkert ett bestående intryck. Kumlaavdelningen av föreningen Norden stod då som värd. Folkskollärare John Norlander berättade och visade bilder från olika Barnens Dagsarrangemang. Dalakören från Örebro medverkade flitigt. Det bjöds också på en svängom till tonerna av Klas Lundströms dragspel.

Det blev några jänkiga dagar för våra gäster. När de anträdde färden hemåt gav de uttryck för stor belåtenhet över det i allo lyckade besöket. Vi i Kumla Södra Pensionärsförening kunde verkligen vara belåtna över de etablerade kontakterna på ömse sidor om sundet.

Ellen Larsson

Valter Sohlman

Kulturpris m. m.

Kumla kommuns kulturpris 1972, det andra i ordningen, tilldelades lagerförman *Valter Sohlman* med följande motivering:

”Valter Sohlman har i mer än 40 år spelat med i Kumlapojkarna/Kumla-Hallsbergs musikkår och har i över 15 år varit dirigent och ledare för musikkåren. Bildligt och bokstavligt har han gått i spetsen när det har gällt att skapa fest och högtid, antingen det har gällt Första maj-firandet, Svenska flaggens dag eller Barnens dag-tågen. Genom sitt oegennyttiga arbete har Sohlman aktivt bidragit till att hålla musiken levande för en hel generation av kumlabor. Olönad har han offrat otaliga fritidstimmar inte bara på aktiv musikutövning, utan även på arbete ”bakom kulisserna” såsom att skriva ut nya stämmor när kårens stämbesättning krävt en sådan extrainsats. Ett rikt differentierat folkbildningsarbete kräver en livaktig musikverksamhet och Sohlman har i Kumla verksam bidragit till att fylla detta krav.”

Styrelsen för Samfundet för hembygdsvård har utdelat femton plaketter till personer landet runt ”För rik gärning i hembygdens tjänst”. Bland de femton som erhöll plaketten var boktryckare *Nils Helander*, som fick utmärkelsen för bl. a. ett halvsekkel långt aktivt medlemskap i Kumla Hembygd förenings. Plaketten utdelades vid Samfundets högtidsmöte i Skara den 12 maj 1973. I Samfundets styrelse ingår bl. a. arkitekt Jerk Alton, Kumla.

Socialassistenten och författaren *Helmer Furuholm*, Kumla har erhållit tvenne stipendier från Sveriges författarfond. Det första utgick 1971 som arbetsstipendium och var på sex tusen kronor, det andra utdelades helt nyligen och avser en resa till Rumänien. ”En s. k. hälsoresa,
forts. på sid 42

Kumlabor på norr!

Er butik är

HANDLA RÄTT
PARKERA LÄTT

ICA TRUMPETEN

MOSSBANEGATAN 76

TEL. 784 01 - 700 55

Skofabriken Sture och dess betydelse

Kan det vara någon mening att skriva flera sidor om en skofabrik, som brann ned för mer än 40 år sedan och vars brand endast betydde att en redan förut svår arbetslöshet ökade?

Frågan är berättigad, men eftersom fabriken och branden på flera områden kommit att få en viss betydelse, kanske denna framställning ändå kan fylla en uppgift för alla Kumlabor som av olika skäl inte kan ha något personligt minne av fabriken.

Vi kan i alla fall konstatera, att gatan förbi platsen än i dag heter Sturegatan, att bottenvåningen — den enda som byggdes upp — under några år hyste det som blev Kumla stads största industri, och att fabriksbranden kanske blev den tändande gnistan (förlåt vitsen) till Kumlabornas stolthet — Kumlasjön!

Låt oss alltså få berätta litet om skofabriken Sture, om branden och vad som hände sen.

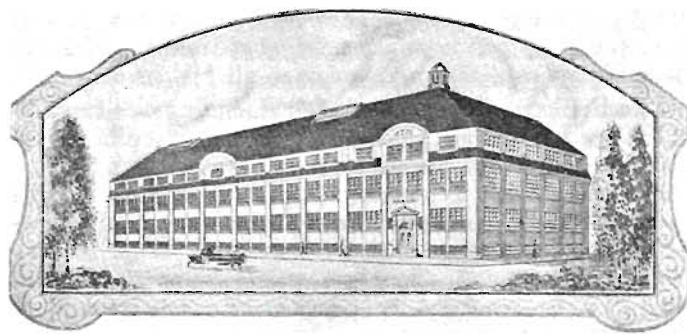
En annorlunda fabrik

I början av tioalet kunde man säga samma sak om alla skofabriker i Kumla. De hade startats av eller vuxit fram ur partiskomakerier eller ur små vändskofabriker. Initiativtagare var hantverkare som gått "den långa vägen".

I Örebro var situationen inte lika entydig. Där fanns flera fabriker, som startat som fabriker, dvs. i större skala med en gång och med ett kapital bakom sig. Alltså inte av hantverkaren och yrkesmannen utan av affärsmannen/finansiären, i vars intresse det låg att få stor avkastning på sina pengar och som hade varit beredd att satsa i vilken lönsam bransch som helst.

Den första — och kanske den enda (?) — fabriken i Kumla av den sorten blev skofabriken Sture. Sedan C. G. Ström 1913 byggt sin fabrik öster om järnvägsövergången, blev den gamla fabriken på Stenevägen tom (den som sedan blev biografen Röda Kvarn). Här startade Örebrofirman Johansson & Björlund 1914 skofabriken Sture med disponent C. A. (Carl Adam) Phersdorf som ledare.

Johansson & Björlund hade sitt säte i Örebro. Än i dag kan man se det stora fabrikskomplexet på Östra Bangatan 28. Ett pompöst hus med torn och skulptural utsmyckning kring porten och firmanamnet i meterhöga bokstäver på sin blågråa brandgavel åt gårdssidan.

Skofabriken Sture såsom den avbildades i en annons från år 1917 då den var så nybyggd att den inte kunde fotograferas utan en tecknare måste anlitas för att framhålla dess väldighet.

Firman inköpte ett område med björkskog (man kallade det t. o. m. Parken — upphovet till Kvarnparken?) beläget i hörnet av Stenevägen och vad som då kallades Järnvägsgatan (idag Stationsgatan). Här uppförde man 1915—1916 en ny fabriksbyggnad.

En modern fabrik

I augusti 1916 var man klar att "dra igång" den nya fabriken. Det var en stor byggnad. Tre våningar hög och med källarvåning dessutom. Ett stenhus med träbjälklag, vilket senare skulle visa sig ödesdigert. Det var givetvis centralvärme redan från början och i källaren fanns en badinrättning med bastu och duschrum. Varje våning hade matrum och omklädningsrum med tvättrum och toaletter, vilket allt var sällsynt i skofabriken vid denna tid.

En entusiastisk tidningsskribent skriver därtill:

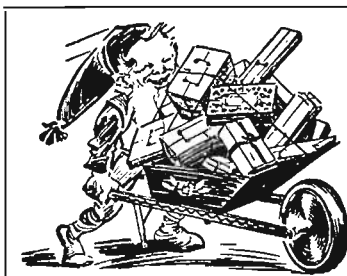
"Därjämte äro tvenne dricksfontäner och vattenposter installerade i hvarje våning. Andra och tredje våningarna ha försetts med räddningsbalkonger i förening med brandstege för säkerställande av personalen vid eventuell eldsvåda."

Och referatet fortsätter:

"För ventilationen är väl sörjdt. Mycket behagfulla färger såväl ut- som invändigt, och vittnar allt om att vederbörande lagt sig synnerlig vinning om att i hygieniskt och bekvämlighetsavseende ordna allt på bästa sätt.

Arkitekt till det ståtliga komplexet har varit hr Ivan Wennerlund, Örebro, och som ledare af byggnadsföretaget har stått byggnadsingenjör David Lundholm, Örebro. Installationen af uppvärmningsapparaterna (kombinerat varmvattensystem och lågtrycksånga), vatten- och aflöppsledningar har utförts af firman Kallerman & Källström, Örebro, med Värmetekniska ingenjörbyrå därstädes som konstruktör. Hissarna ha levererats af Allmänna Svenska i Västerås och installationsarbetet har utförts af Örebro installationsbyrå".

Artikeln slutar med att berömma den moderna fabriken — som var en av de sex stora i Kumla — och talar om att antalet anställda inom skoindustrin i Kumla nu uppgår till cirka 1 200 stycken.

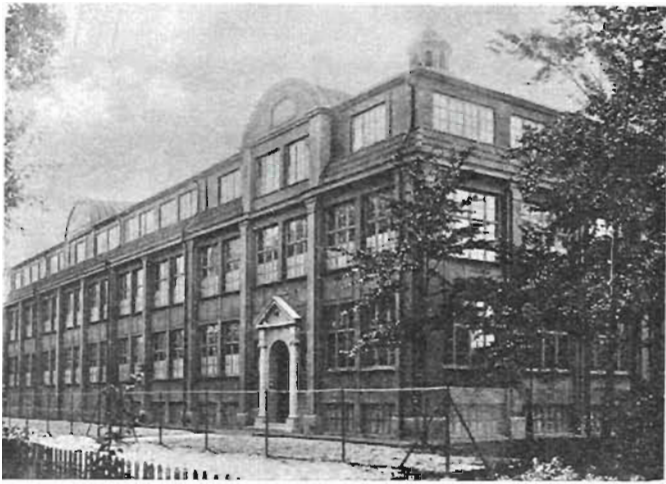

JULKLAPPARNA ordnas lättast vid besök i

OPIS Bosättningsaffär

TORGET, KUMLA Telefon 707 61

Specialavdelning för leksaker

På detta gamla foto — taget från järnvägens område öster om Stationsgatan ser man den ståtliga portalen, av vilken rester ännu i dag kan beskådas. Fotografen konkurrerar här med tecknaren när det gäller att framhäva byggnadens storlek.

Stures "storhetstid"

Det var naturligt om skofabriken Sture fick en "flygande start". Det var krig ute i Europa och de krigförande länderna — speciellt Tyskland — efterfrågade skor i mängder. Många av Kumlafabrikerna skickade allt de kunde producera till Tyskland och pengarna strömmade in. Ett tiotal blev t. o. m. miljonärer på kuppen.

Det var som sagt en modern fabrik. Badavdelningen i källaren var man kanske ensam om bland fabrikerna i Kumla. En skoarbetare berättar därom i Hembygdsförbundets årsbok 1970: "Det var inte så vanligt på den tiden. På måndagar badade karlarna, på tisdagarna kvinnorna, på onsdagen fabrikören."

I ledningen för fabriken stod från början — som nämnts ovan C. A. Phersdorf, först som verkmästare, sedan som disponent. Han var bosatt i fastigheten Strömsborg belägen vid Stenevägen (intill nuvarande Mobilmacken). Han avlöstes av Wilhelm Bahrke 1926 som flyttade in i den av företaget byggda disponentvillan (Stenevägen 4). Han ledde företaget till 1931 då han flyttade till Malmö för att bli direktör för bl. a. Malmö skofabriks AB (Gyllene Gripen). Han blev sedermera känd som föregångsman när det gällde företagsdemokratien.

Efter Bahrke blev Anders Meding disponent och därmed också fabrikenes siste chef.

Krisen 1931—32 gick också ut över skofabrikerna. Man inskränkte driften, körde kortare arbetsvecka o. d. Vid midsommarhelgen 1932 slog Sture igen driften för — som man hade tänkt sig — en kortare tid. Man inskränkte personalen. Så hade man t. ex. under 12 års tid haft nattvakt i fabriken, men även denne avskedades nu för att spara pengar.

Den stora branden

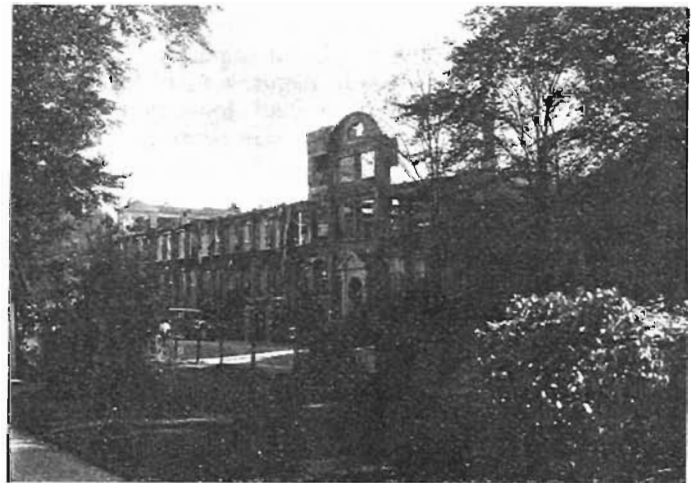
Klockan 1.05 natten till lördagen den 2 juli 1932 fick Kumla brandkår larm från brandskåpet vid stationshu-

set. Det var en stationskarl som av två turistande ynglingar från Linköping blev uppmärksam på att skofabriken Sture brann. Dåvarande elitbrandkåren var på plats efter drygt 10 minuter och påbörjade släckningen. Klockan 1.39 rekvirerades hjälp från Örebro brandkår, som efter 20 minuter hade en liten avdelning på plats. Ett tjugotal slangledningar var utlagda och arbetet måste främst inriktas på att hindra att elden skulle sprida sig. Järnvägens bostäder mitt över gatan, uppförda i trä, var givetvis allvarligt hotade, liksom grannfastigheten. lägenheten Vilan norr om fabriken. Åt andra hållet låg dels disponentbostaden, dels Kumla ångvarns byggnader. Man inriktade sig också på kontorsdelen i norra delen av byggnadens bottenvåning och denna del klarade sig undan med svåra vattenskadorna. Kontorsböcker o. d. kunde i alla fall räddas.

Vid femtiden på lördagsmorgonen återstod svarta murar med brinnande och rykande rester av bjälklag och inredning. Cirka 180 man stod helt utan arbete då det ganska snabbt stod klart att firman, Johansson & Björnlund, under den rådande krisen saknade intresse av att bygga upp fabriken igen.

Att branden inte spred sig kan — förutom brandkårernas energiska insatser — även tillskrivas det faktum att höga björkar omgav fabriken både mot gårdssidan och mot gatan, vilket även framgår av bevarade bilder.

Givetvis blev det polisutredning om branden. Orsaken blev aldrig fullständigt klarlagd. En sådan omständighet som att fabriken uppfördes under kristiden — 1916 — och den elektriska materielen då inte var av särdeles hög klass, kan tyda på ett fel av det slaget. Att man på en skofabrik förvarar en del kemiska preparat av skiftande sammansättningar kan inte heller det utesluta en självantändning. Alltnog, brandförsäkringssumman 800 000 kronor betalades ut.

De kolsvarta murarna var vad Kumlaborna kunde se den 2 juli 1932 och denna ruin blev en daglig påminnelse under mer än sju år om den stora branden. Att 180 Kumlabor blev arbetslösa vid branden gjorde näppeligen minnena muntrare.

Den godaste **JULKLAPPEN**
en chokladask

Tel. 703 04

från **FRUKTCENTRUM**, specialaffären

Efter branden

I Kumla rådde redan före branden en stor arbetslöshet. Man hade några vägbyggen igång och så slog man makadam på "slagfältet". I gamla fattighuset vid kyrkan anordnades bespising av arbetslösa ungar och inrättningen döptes snabbt till "Savoy" efter en känd lyxrestaurang i Stockholm.

Något krafttag måste nu göras mot arbetslösheten. Det var då man kläckte den djärva idén med att bygga en konstgjord sjö. I den åsdrop vid Kungsvägen, där man tidigare stjälpit av sopor anlades nu som beredskapsarbete Kumlasjön eller Djupadalsbadet som det döptes till. Men det namnet slog aldrig igenom.

Denna Kumlas stolthet fick antagligen sin kraftigaste skjuts framåt på grund av Stures brand. Om inte denna tragiska händelse inträffat, hade man kanske inte vågat något så stort och djärvt. Något så fantasirikt. Här gäller kanske talesättet: Intet ont som inte har något gott med sig.

Men ruinerna av fabriken stod kvar. Den blev under flera år en daglig påminnelse för de passerande Kumlaborna om en stor industri, som på en natt gått förlorad för orten. Björksly började växa upp omkring den förr så ståtliga fabriken och allt gav en bild av förödelse och förfall.

1934 kom en hoppfull glimt. Tidningarna kunde då meddela att ruinen skulle rivras och ersättas av något annat. Vad visste man inte. Kanske en ny fabrik, kanske skulle det bli park. Rivningen fullföljdes dock inte helt, det var endast de övre våningarna som revs ned, medan nedervåningen blev stående kvar. En tidningsnotis slutar på följande sätt:

"Vartill skall platsen sedan användas? Skall där bli park eller skall det uppföras någon ny fabriksanläggning därstädes? Ja, så lyda frågorna. Men ännu torde det dröja, innan svar kan givas å de framställda spörsmålen."

Nybyggnader

Först två år senare började något hända. Markområdet inköptes då av fabrikören Paul Johansson, som sedan en tid drev handsk- och skotillverkning i Åbytorp (eller Stenebacken, som man då alltid sade).

Johansson blev ägare till fastigheten 1936, då han som nygift flyttade in i disponentvillan. Han påbörjade ett visst samarbete med byggmästare Elias Pettersson och den första åtgärden blev att exploatera hörntomten Stationsgatan—Stenevägen. Där uppfördes ett bostadshus i tre våningar som redan 1938 köptes av förvaltare Erik Hökerberg på Säbylund. Denne i sin tur sålde det 1949 till Kumla landskommun, som där inredde kommunalkontor. Sedan 1967 har det benämnts Nämndhuset och hyst byggnadsnämnd och fastighetsnämnd. När dessa nu flyttar till Stadshuset, måste huset ännu en gång få ändrad användning.

Men inte bara detta hände. I oktober 1938 började återuppbyggnaden av skofabriken Sture. Den tillgick så, att

Stationsgatan 20 efter 1938 års återuppbyggnad visar tydliga spår av att ha varit en betydligt större byggnad — på baksidan finns t. o. m. hisschaktet kvar. En "piggare" färgsättning har dock gjort att huset relativt väl smälter in i den nya stadsbilden.

man lade tak på nedervåningen av ruinen och därigenom fick en enplans industribyggnad. I denna byggnad började hösten 1938 AB Bandindustri sin verksamhet. Så småningom växte verksamheten ut och företaget byggde nya lokaler söder om Yxhultsbanan utefter Köpmangatan, dit man så småningom flyttade hela sin verksamhet. Relativt snart blev Bandindustri Kumla stads största företag i vad avser antalet anställda. I hela Kumlabygden var endast industrierna i Yxhult och Kvarntorp större.

Till lokalerna vid Stationsgatan flyttade direktör Paul Johansson sin verksamhet i grosshandelsledet; en rörelse som han drev till sin död 1971. Därefter övertogs rörelsen av två anställda, som fortfarande driver rörelsen under det gamla firmanamnet AB Paul Johanssons sko. Lokalerna hyres ut av fru Aina Johansson, som alltså bebod villan.

Namnet lever kvar

Ett stycke norr om fabriken gick en liten gata rakt in i kvarteret, mellan lägenheten Vilan och Kumlas äldsta hus ägt av Helgelseförbundet. Denna lilla tvärgata till Stationsgatan hade döpts till Sturegatan, efter fabriken.

I mitten av 1960-talet byggdes viadukten vid Stenevägen/Kyrkogatan och då måste gatusystemet byggas om enligt den nya stadsplan som antagits några år tidigare. Kvarteret — dess namn är Örnen — delades och kvar blev endast det område, som tidigare tillhörde skofabriken Sture med tre tomter. Fabriken, villan och Stureborg (som hyreshuset döptes till när det var nybyggt). Den nya gata, som byggdes från Stationsgatan till Stenevägen fick överta det gamla namnet Sturegatan.

När vi vandrar på Sturegatan, ser den låga fabriksbyggnaden eller villan, när vi ser Bandindustris anläggning och när vi ser Kumlasjön, kan vi ägna en liten tanke åt "roten och upphovet" — skofabriken Sture.

Hagendalsvägen 5

NYVELIUS

Telefon 700 23, 705 00

**Plastmattor - Tapeter, moderna mönster - Tapetväv
Allt för inom- och utomhusmålning**

Per Erik Eriksson

en märkesman inom handskomakeriet
och missionsarbetet

En av de mera kända partiskomakarna under senare hälften av 1800-talet var Per Erik Eriksson. Han var född i Hackvad 1850. I 12-årsåldern fick han plats hos en byskomakare i Viby och stannade där i fyra år. Därefter blev han skomakardräng, som det hette, hos P. J. Nyberg i Åbytorp. Då hade han redan lärt sig att bottna stövlar. Vanligtvis hann en lärling att bottna 7 par stövlar i veckan. För varje par betalades 7 öre. Så någon större årsinkomst blev det inte för lärlingen som givetvis hade mat och logi.

I 25-årsåldern startade Eriksson eget partiskomakeri på Stenebacken och innehade detta i sju år. Under denna tid ingick han äktenskap med Sofia Olsson dotter till Petter Olsson i Stene, som var en av pionjärerna inom partiskomakeriet.

Från Stene flyttade Eriksson till Norra Sanna, där han köpt en hemmansdel. Ganska snart utvidgade han sin verksamhet med egna arbetare men även med s. k. hemskomakare. Dessa senare satt i sina hem och bottnade skodonen och fick allt materiel från verkstaden. Det dröjde inte länge efter ankomsten till Sannahed förrän Eriksson fick beställningsarbete av officerare vid såväl husar- som infanteriregementena.

På 1800-talet och i början av seklet var det vanligt med stora barnkullar. I det Erikssonska skomakarhemmet växte elva syskon upp. En familj på 13 personer hörde nog inte till det ovanliga.

En kväll hade julbladets utgivare samlat syskonen Ellen, Arvid och Eric till en pratstund om Sannahed under deras uppväxttid. Eric är känd som mångårig köpman vid Stenevägen, Arvid har haft skomakerirörelse vid Åkergatan och Ellen matservering i föräldrahemmet vid Mossbanegatan. De båda sistnämnda kallar sig Persson efter faderns förnamn, medan Eric behöll faderns tillnamn.

— Far hade ett mindre jordbruk, berättar Eric. Han hade tillräckligt att göra med skomakeriet, så vi bröder fick hjälpas åt att vara jordbrukare och sköta om en häst, några kor och en del smådjur. Vi hjälpte också bönderna i granngårdarna med olika sysslor. Vi hade en verklig duktig mor. Far köpte äldre militärkläder som mor sydde om till oss pojkar. Ellen som äldsta dotter fick hjälpa mor med de många sysslorna i den stora familjen.

— En av fars gesäller hette Svensson, omtalar Arvid. Han arbetade hos far i många år. När jag var 13 år fick jag ta plats vid skodisken och hjälpa far så länge vi var kvar i Sannahed. På vintern gjorde vi mest stövlar,

Sofia och Per Erik Eriksson

som far sålde i Örebro. På somrarna blev det ofta skoreparationer till militären. En halvsluning och klackning kostade inte mer än 2 kronor. En farbror till oss var vaktmästare i Sannaheds missionshus och satt hemma och gjorde skor åt far. Flera av oss syskon gick i Anna Dahlströms småskola i Vesta och Dreborgs folkskola i församlingssalen. Det var i båda fallen lång skolväg, men det tyckte man inte på den tiden. Vi hade långt antingen vi skulle till Kumla eller Hallsberg. Senare blev det en kortare väg, när det inrättades en småskola i Rala. Lärarinnan var Hilda Johansson. Hon slutade snart sin plats och blev missionär.

Syskonen vitsordar sin fars stora missionsintresse. Under många år var han ordförande i Sannaheds missionsförening och föreståndare för soldatmissionen. När missionshuset uppfördes 1893 fick han dra det tyngsta lasset. Det var ett efter dåvarande förhållanden stort hus som byggdes. Pengar till det fick man genom insamlingar. Givmildheten var stor, även bland ortsbor, som inte tillhörde föreningen. Anslag och gåvor kom också från länsföreningen och missionsvänner i grannsocknarna.

Det nya missionshuset samlade redan från början stora lyssnarskaror. En av de första predikanterna var en journalist Bergström, som senare startade Jönköpings läns Tidning. Utgivaren av Hemmets Vän, Florence Hällzon, medverkade också flitigt i sammankomsterna. Den mycket beryktade "Vite generalen" fullgjorde sin värnplikt på Sannahed och predikade ofta i missionshuset. Det var under första världskriget, som han landet runt propagerade för fredsrörelsen.

Ett par trogna medhjälpare i arbetet var lantbrukare Erik Persson i Granby och Fabian Widlund i Kumla by, far till Hugo och Karl Widlund, båda verksamma i Kumla Missionsförsamling.

Vid kaffebordet berättar syskonen om något, som inte torde vara känt av så många utom familjekretsen.

Eric Ericsson
SJÄLVKÖP
Tel. 70398, 70499

Skomakare Per Erik Erikssons gård i Sannahed

På bilden syns utom makarna Eriksson de elva barnen, av vilka flera kom att bli verksamma inom olika frikyrkoorganisationer i Kumla.

Det var om löjtnanten och skomakarn, som läste och kommenterade bibeln gemensamt. Löjtnanten var ingen officer i Frälsningsarmén utan i Hans Majestät Oscar II:s armé, H. Dillner, med tjänstgöring på Sannahed. Skomakarn var syskonens far, Per Erik Eriksson. Dillner blev längre fram vida känd bland trosvännerna och medverkade bl. a. vid ett av församlingens stormöten på Sannahed. Han hade då avancerat till överstelöjtnant.

I soldatmissionens i Närke 25-årsskrift 1938 skriver distriktsföreståndare Werner Hermansson bl. a. följande: "Vid 1870-talets utgång hade den för Guds sak så nitiske och hänförde löjtnant H. Dillner sin tjänstgöring vid Livregementets Grenadjärer på Sannahed. Redan från början gav han de troende sitt stöd och bidrog till att befrämja den andliga verksamheten bland soldaterna. Han tog också initiativet till att skaffa rum för andliga sammankomster. En dag kom löjtnanten till skomakare Per Erik Eriksson, som då var ägare till Norra Sanna, som låg inom regementets fritidsområde, och frågade om han möjligen hade något rum där de troende kunde samlas och sammankomster även kunde hållas för allmänheten. Per Eriksson, som själv var gripen av Guds ande, anvisade strax plats på sin loge. Han hade varit Sannaheds Friför-samlings förste ordförande. Bland dem som deltog i sammankomsterna märktes A. G. Andersson, som byggde Kumlas största skofabrik. Bland officerare, som deltog med predikningar, må nämnas, förutom Dillner, kapten Carl Palm och löjtnant Josef Hedengren, son till märkesmannen Johan Gabriel Hedengren på Riseberga. Bland soldater och korpraler samt värnpliktiga fanns många Ordets förkunnare som jämte Sannaheds Friför-samlings bar ansvaret för verksamheten bland militärerna".

Initiativet till Sannaheds missionshus togs den 15 juli 1892 av en grupp troende militärer. Det hade länge varit aktuellt att i närheten av lägret få en samlingslokal för religiösa möten. Den 4 juni 1893 stod huset färdigt för

invigning. Byggnadskostnaderna uppgick till 7 835 kronor. Tomten hade skänkts av lantbrukare Per Olsson, Granby. Åttioårsjubileet firades en junisöndag i år. "Detta är en stor minnesstund över vad som utförts i Sannahed och av alla som under åren arbetat och hjälpt till", framhöll vid högtiden missionsförsamlingens mångåriga, nitiske ordförande, lantbrukare Gotthold Andersson, Rösavi. Vid jubileet medverkade soldathemsföreståndare Albin Modigh, Örebro och pastorerna David Kronberg och Nils-Erik Nerentoft, Kumla.

Någon bestämd uppgift när församlingen bildades har man ej, men troligen var det 1875.

I pojkbåren kom Arvid Persson med i söndagsskolan och blev tidigt söndagsskollärare och fick fortsätta med detta även sedan familjen 1909 flyttat till Kumla municipalsamhälle. När Arvid och hans yngste bror Sven för några år sedan lämnade söndagsskolarbetet hade båda varit lärare i Kumla missionsförsamlingens skola i 40 år.

Ellen och Arvid har många minnen från den tid de tillhörde Sannaheds blåbandsförening. Ordförande var lantbrukare Erik Persson i Rala. Han hade många kommunala uppdrag, bl. a. ledamot av kommunalfullmäktige och fattigvårdsstyrelsen. Det var mycket vanligt att Arvid fick läsa någon bibeltext vid mötena. Sitt blåbandsintresse har han bevarat under åren och räknas bland Kumla blåbandsförenings såväl till medlems- som levnadsårens äldsta medlemmar.

Det rådde i allmänhet ett gott förhållande mellan militären och ordsbefolkningen, omtalar Eric. Hos bönderna bodde flera underofficerare, och även många av manskapet höll kontakter med gårdarna, inte minst när det gällde förvaring av civila kläder. En av våra grannar var Johan Persson, som ägde en av de större gårdarna. Själv tillhörde han inte församlingen, men det gjorde döttrarna Signe, gift med grosshandlare Joel Andersson, Kumla, och Frida, gift med bokhandlaren, sedermera direktören för Rockhammars bruk Carl Persson, samt Elsa gift med inspektör Aug. Olsson, Lunds gård, tillhörig Vieille Montagne, Åmmeberg. Efter pensioneringen förvärvade Olsson Västansjö gård i Åsbro.

Eric berättar att första kontakten med affärlivet fick han som biträde några år hos Vilhelm Hagberg i Sannahed. Det har sagts att den butiken var den första i hela församlingen.

1909 tog Per Erik Eriksson farväl av Sannahed och flyttade familjen till Mossbanegatan 6 i samhället. Huset, som var nyuppfört av Johan Moberg, förvärvades av Per Erik, som ännu var i sina bästa år. Han tog plats på Lundholms skofabrik, där också yngste sonen Sven var anställd. Per Erik förunnades en ovanlig vitalitet och arbetsförmåga. Det var först i 80-årsåldern han lämnade skomakeriet efter 65 strävsamma år.

De många syskonens uppskattning av sina föräldrar tolkar sonen Eric på följande sätt: "Vad som hjälpt oss fram i livet har varit mors och fars gudsfruktan. Vi har blivit burna på börens vingar, och det är den bästa hjälp i livet man kan få. När man tänker tillbaka härpå, så är det värt mer än guld".

Julbordets läckerheter

KÖPER NI MED FÖRDEL HOS OSS

Förstklassiga varor — låga priser
och dessutom god service

ICA **Magneten**

SKOLVÄGEN - TELEFON 784 00

En ralaskola i början av seklet

Under det första decenniet på det nya seklet var småskolorna förlagda litet varstans i bygden. I Rala i södra delen av Kumla socken fanns en skola för barnen från de närmaste byarna. Från vår by Rösavi var det drygt 2 kilometers genvägar över åker och äng. Skulle vi välja att gå "gatorna" var det dubbelt så långt.

Min första skoldag glömmar jag aldrig. Fröken hade provläsning med oss och en god läxa fick jag redan då. Fröken frågade om jag kunde läsa och lade framför mig en ABC-bok och slog upp några blad där det stod AAA BBB CCC. Jag läste A B C. "Nej, du kan inte läsa", sa hon.

Ack, vad det grämde mig att jag inte såg upp den gången. Minnena från skoltiden är många. En gång "tissade" en vallpojke sin hund efter mig. Jag var så hundrädd förut, men efter den händelsen blev jag vän med alla hundar, som jag kom i kontakt med.

Från Rala flyttades skolan till missionshuset i Gränby och senare till officersmässan i Sannahed. Under 1940-talet användes missionshuset både som skola och militärförläggning.

Sannaheds Missionshus

Småskoleklassen 1907

Vid ett besök på Sannaheds vårdhem i januari i år blev jag bekant med Martin Johansson, broder till min lärarinna, Hilda Johansson-Linde, som numera är pensionerad missionär i Afrika. Han lämnade mig systemens adress och jag lovade att skriva till min gamla lärarinna och framföra hälsningar från honom. Efter en månad kom det svar från Johannesburg. Det var höst då. Missionär Linde omtalade att hon till vintern skulle resa till det sydligare belägna Mauritzburg. Brevet var, trots att det var skrivet av en 89-åring, mycket lättläst. Som pensionär har hon 30 Ronds, ca 300 kronor i månaden. Det är inte mycket att leva på, men tacksamhet och glada förhoppningar avslutade brevet.

Den upptagna brevkontakten blev till stor glädje för den gamla missionären och hennes skolpojke, liksom för hennes bror på vårdhemmet och alla andra som fått hälsningar.

Kortet här ovan är taget på Lars Larssons gård i Rala 1907 av Oijers Foto, Sanna. Till höger: lärarinnan Hilda Johansson. Från vänster 1:a raden: Alva Rahlén, Ruth Larsson, Edith Bohlin, Ester Bäcker, Rala, Sven Schöllin, Sanna, Anna Eriksson, Gränby, Märtha Rahlén, Rala. Andra raden: Sixten Oijer, Sanna, Gotthold Andersson, Rösavi, Ingeborg Karlsson, Arhur Borg, Karin Lindahl och Olle Hagberg, Sanna, Agnes Jonsen, Hugo Eriksson och John Eriksson, Rösavi, Axel Larsson, Rala, Ester Adolfsson, Rösavi och Greta Eriksson, Gränby.

Mig veterligt är det endast fem i den stora gruppen, som har avlidit. 1972 firade avgångsklassen 60-årsjubileum. Vi hoppas få träffas till en 70-årsfest 1982.

Sedan ovanstående skrivits har Hilda Linde gått ur tiden, och det har också Martin gjort. Hilda avled i juli och brodern i augusti i år. Hilda utreste 1920 till Sydafrika som Helgelseförbundets missionär. 1922 ingick hon äktenskap med missionär Nils Linde, som tillsammans med makan verkade på olika platser i Syd-Afrika till sin död 1958. Syskonen Hilda och Martin tillhörde båda Kumla Baptistförsamling vid sin bortgång.

KUMLA ÅKERI

Innehavare: HENRY KARLSSON

Telefoner: 706 58 och 706 59

Rekommenderas

UTFÖR ALLA SLAGS KÖRNINGAR

När skönheten kom till byn

Det är dags att börja tänka på Kumla Julblad. Redaktören har gjort sig påmind, fast vi bara befinner oss i juli månad.

Vid Kumlasjön pågår en skulpturställning som redan skulle ha varit avslutad men på grund av semestermånaden önskade konstnärerna att skulpturerna skulle få stå kvar månaden ut, vilket kulturnämnden med tacksamhet medgav.

Det här med skulpturställning vid Kumlasjön är ett gammalt önskemål, som nu gått i uppfyllelse. Inom den gamla konst- och parknämnden hade vi ibland uppe den frågan men ryggade för de ekonomiska konsekvenserna och ansvarsfrågan. Nu löste sig det hela genom fem konstnärer, som gått samman i en grupp och under motot "Kontakt med publiken" ställer ut sina verk mot fraktkostnaden och en viss kontant ersättning. Av de fem konstnärerna har Roland Haerberlein och Tommy Widing redan presenterats för kumlaborna vid en utställning på bibliotekets utställningshall Mobilen. Båda finns också representerade bland kulturnämndens samlingar, Tommy Widings skulptur är dessutom i förstora upplaga uppsatt på innergården till Vialundskolan. De övriga tre: Sivert Rapp, Herman Lindgren och Lenny Clarehäll är nya bekantskaper i Kumla. Förhoppningsvis skulle man gärna se att det kunde ordnas skulpturställningar vid Kumlasjön varje år och gärna pågå hela sommaren.

Denna inledning lockar till att fortsätta artikeln med några anteckningar om stadens engagemang på det kulturella området. Först vill jag emellertid gärna berätta om "rationaliseringskommittén," som av utrymmesskäl blev utelämnad i fjol och som skulle ha rubriken

Organisationsfrågor

På grund av oupphörligt ökande arbetsuppgifter genomgår kommunens organisation utvidgningar och påbyggnader. Den kommunala förvaltningen utövas ju dels av ett antal förtroendemän som beslutar och dels av tjänstemän, som skaffar fram underlag för besluten och sedan verkställer dessa. Ökade arbetsuppgifter kräver nya tjänster och även om förtroendemännen värjer sig mot effekterna av "Parkinsons lag" kan det inte förhindras att antalet tjänster ökar. Det är därför förstaeligt om för-

Tommy Widings skulptur "Moment" på Vialundskolans innergård. Författaren samtalar med skulptören Roland Haerberlein.

Foto: Tommy Widing.

troendemännen ibland frågar sig om organisationen är rationell med hänsyn till den service som lämnas kommunens innevånare och som de har rätt att fordra.

Det var under dessa betingelser som drätselkammaren tillsammans med elverkets styrelse tillsatte den organisationskommitté som kom att gå under namnet "rationaliseringskommittén". Kommitténs uppgift var ju också enligt protokollet: "att undersöka möjligheterna till rationalisering av de kommunala förvaltningsorganens handhavande av sina arbetsuppgifter". I kommittén invaldes från drätselkammaren: Holger Hultman, Holger Eketun och Ragnar Eriksson samt från elverksstyrelsen: Alvar Pettersson, Simon Ström och Eric Samuelsson. Sedermera invaldes även lönenämndens ordförande Göte Berglund. Kommittén fick rätt att anlita expert och som sådan anlätades professor Robert Kristensson vid Tekniska Högskolan, Stockholm. Kommittén höll sitt första sammanträde 30 januari 1951 och utsåg till ordförande Eric Samuelsson. Som sekreterare tjänstgjorde stadskamrer Sven Nilsson. Kommitténs arbete blev både omfattande och långvarigt och den tjänstgjorde under några år även som remissinstans i de flesta frågor som gällde nyanställning av personal och anskaffning av maskiner m. m. Det sista sammanträdet hölls först den 28 november 1956, då kommittén begärde entledigande under motivering att de flesta av arbetsuppgifterna nu enligt lag åvilade drätselkammaren. Från 1953 hade kommittén varit permanent och valts av stadsfullmäktige.

Sitt genomgripande organisationsförslag framlade kommittén emellertid redan i september 1951 i en promemoria som, förutom en allmän motivering, även innehöll plan för stadens organisationsstruktur, personal- och lokal-

GP:s SYMASKINER & BARNVAGNAR

Köpmangatan 27, Kumla — Tel. 716 60 Bost. Tel. 758 16

NYA ELNA SYMASKINER

Beg. el. symaskiner — Nya och beg. barnvagnar — Garanti. Service. Avbet. Byte
Affärstider: 10—18, kvällsöppet fred. kl. 19.00 Lördag 9—13

plan. Förslaget antogs av stadsfullmäktige 28 oktober 1951 och finns intaget i serie B nr 132 där även de inkomna remissyttranden är intagna.

För drätselkammarens del innebar förslaget att den förutvarande uppdelningen på avdelningar slopades och antalet ledamöter minskade från 15 till 11. Istället för avdelningarna tillkom två nämnder: Fastighetsnämnden, vilken som namnet anger hade att syssla med fastighetsfrågor och markanskaffning samt fungera som förmedlingsorgan för statliga bostadslån, ersatte andra avdelningen. Tredje avdelningen, som handlagt frågor om gator, vatten och avlopp, ersattes av Nämnden för tekniska verken, som dessutom fick överta de uppgifter som åvilat elverkstyrelsen, vilken slopats i organisationsplanen. En målsättning i kommitténs arbete hade varit att så långt som möjligt följa principen om ett odelat ansvar för både drätselkammaren och övriga nämnder och styrelser. Det ansågs att detta säkrare kunde åstadkommas genom att tillskapa fristående organ, fakultativa nämnder, som inom ramen för sin budget hade att handlägga sina förvaltningsuppgifter.

Den nya organisationen fick även vissa följder på personalsidan. Som chef för tekniska verken, i vilka nu även elverket ingick, föreslogs en byggnadschef med civilingenjörskompetens. Tjänsterna som stadsingenjör och elverksföreståndare skulle indragas. Innehavarna av dessa båda tjänster erhöll efter förhandlingar ekonomisk gottgörelse. Elverket hade under några år drivit entreprenadverksamhet med elinstallationer, för att därigenom motverka kartellbildning inom branschen. Organisationskommittén fann att motivet bortfallit och att "installationsrörelse och detaljhandelsförsäljning äro i så fall för staden främmande och ej nödvändiga verksamhetsgrenar, som onödigt komplicera och betunga samordningen".

Ur elverkets installationsrörelse uppstod två nya företag i Kumla. Elverkets föreståndare Manfred Ingenäs, övertog rörelsen och startade egen firma i elbranschen, och elverkets installationsmontörer bildade Elbolaget Sarwe. Av dessa återstår endast det sistnämnda.

Det finns ingen anledning att i detta sammanhang betygsätta kommitténs arbete, men även om volymerna har förändrats, antalet fakultativa nämnder ökat och lokalplanen spruckit, så kvarstår det faktum att den organisation som kommittén framlade i stort sett står sig efter mer än 20 år och två kommunsammanslagningar. Vissa förslag, om samarbete mellan kyrkan och den borgerliga kommunen inom särskilda områden, tycks först nu vara mogna för sin lösning.

Konsten i kommunen

Låt mig efter denna utvikning återgå till kulturen, som kanske till största delen kommer att handla om konst. Man måste nog acceptera att en nybliven stad, med många angelägna uppgifter, som pockar på snara lösningar, icke har möjlighet att under de första åren spendera några större summor på det kulturella. "Kulturbudgeten"

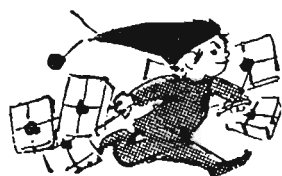

"Don Quijote och Sancho Panza" i Vialundskolans matsal.
Konstnär: Folke Skoghäll.

inskränkte sig till några små belopp i form av anslag till bildningsorganisationerna, sång- och musikgrupper och andra föreningar, som svarade för de kulturella aktiviteterna. Det är först under senaste åren som t. ex. bildningsorganisationerna fått ekonomiskt stöd så att de icke är helt beroende av frivilligt och oavlönat arbete. Det uträttas ett enormt frivilligt arbete inom organisationslivet, som vi har all anledning att vara tacksamma för och som kommunerna bör värna om och ge föreningarna tillräckliga resurser så att medlemmarna icke förtrötts.

Det kommunala engagemanget växte fram så sakteliga. Låt oss alltså först se på den delen som handlar om konst. Under januari 1949 pågick i Fylsta skola en utställning som jag vill minnas hette någonting om "konst i skolan". Där fanns bl. a. en tavla av Otte Sköld, "Skridskobana i Vasaparken", i ett ganska stort format. Vi var många som tyckte om målningen. Undertecknad föreslog drätselkammaren att staden skulle köpa tavlan. Så skedde och förvärvet kostade 2 000 kronor, ett lågt pris, som lär ha satts av konstnären i glädje över att tavlan fick stanna i landsorten. Den kommitté som berett frågan hade även i uppdrag att utreda huruvida ett särskilt organ för handläggandet av frågor om stadens förskönande skulle utses eller om detta skulle uppdragas åt någon redan befintlig nämnd eller styrelse. Kommittén föreslog, att en konst- och parknämnd skulle tillsättas med uppgift bl. a. att verka för allmänt konstintresse i staden, att företaga inköp av konstverk sedan medel anvisats, samt att besluta om inköpta konstverks placering m. m. Sedan förslaget tillstyrkts av organisationskommittén beslutade drätselkammaren enligt detsamma och valde 6 november 1953 följande ledamöter i konst- och parknämnden:

Bertil Schula (suppleant Greta Andersson) John Norlander (Holger Hultman) Ulla Franklin (Gunnar Fahlvik) Helmer Gustavsson (Holger Eketun) Arne Björner (Nils Selling).

Värdefulla julgåvor

UR — KIKARE — KAMEROR — LÄDERVAROR
EL. ARTIKLAR — HUSGERÄD — KORTVAROR
URREPARATIONER — FRAMKALLNING —
KOPIERING — FÖRSTORINGAR

Vänd Eder till

Cesar

Köpmang. 30 - Tel. 711 86

Nämndens ordförande blev Bertil Schula, som 1956 avlöstes av John Norlander. Han kvarstod till 1963 då undertecknad valdes. Vid kommunsammanslagningen 1967 övertog kulturnämnden såväl konst- och parknämndens som biblioteksstyrelsens uppgifter.

Redan vid konst- och parknämndens sammanträde i september 1954 tog nämnden upp frågan om en tävling angående skulpturell utsmyckning av gården framför stadshuset. Arbetet med att färdigställa det av trädgårdsarkitekt Walter Bauer upprättade förslaget till trädgårdsanläggning pågick. Dammen med springvatten var färdig, men viss plantering återstod. I november samma år var tävlingsprogrammet klart och nämnden beslöt inbjuda skulptörerna Martin Holmgren, Vaxholm, Arne Jones, Stockholm, Allan Runefeldt och Edvin Ohrström, Saltsjöbaden, att delta. Överenskommelse träffades med skulptörerna Liss Eriksson och Bror Marklund, Stockholm, att tillsammans med stadsarkitekt Sune Göransson, Kumla, utgöra prisnämnd. Fyra förslag kom in med följande motto: "Skulptur", "Väktaren", "Kumlan" samt "Skyddspatron och marionett-teater". Juryns utlåtande, som var enhälligt, hade följande slutkläm: "Med hänsyn till vad som ovan sagts angående de olika förslagen vill juryn förorda att förslaget med motto "Kumlan" lägges till grund för bearbetning och utförande".

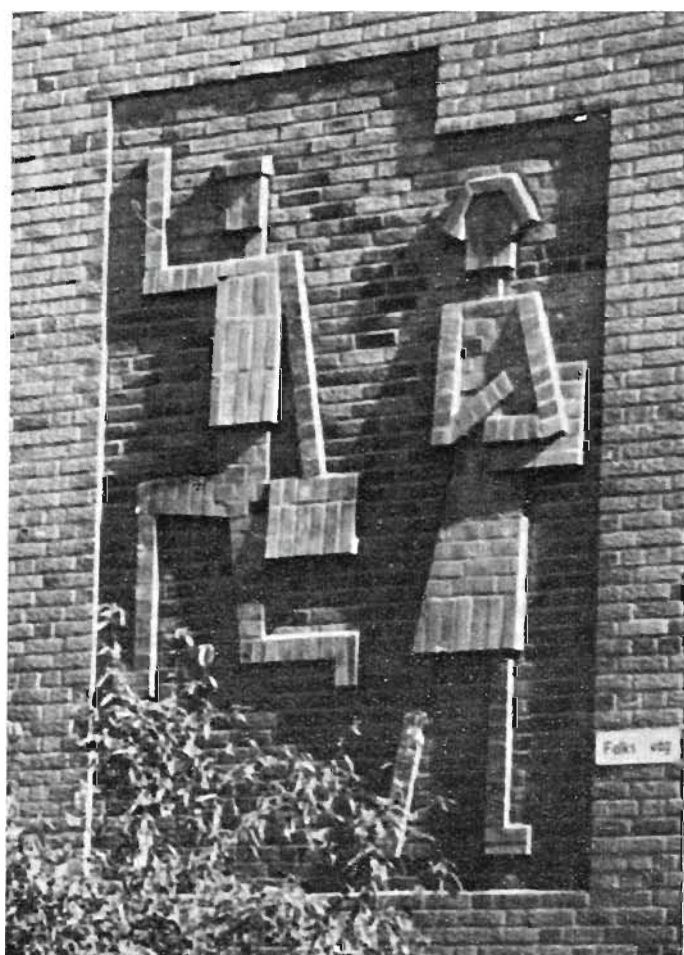
Även arkitekt SAR Tor Axén och trädgårdsarkitekt Walter Bauer hade förordat "Kumlan" till utförande. Axén var stadshusets arkitekt. Förslagen utställdes 6—22 maj i stadshusets nedre hall, som var öppen för allmänheten varje vardag mellan kl. 9.00—20.00 samt söndag kl. 13.00—19.00. För att öka förståelsen för Jones konst lät konst- och parknämnden en mapp med konstreproduktioner av konstnären cirkulera bland stadsfullmäktige. Offentligt föredrag anordnades om modern konst med Carlo Derkert som talare och en utställning i stads-hotellet av Jones konst. Stridens vågor gick höga för eller emot "Kumlan" runt om i staden och även i tidningarna och dess insändarspalter. Sveriges Radio, som även då var intresserad av kontroversiella ting, hade ett program med intervjuer bland debattdeltagarna. Författaren av dessa rader, som fram till 1963 var suppleant i konst- och parknämnden, hade icke deltagit i nämndens beslut och kunde därför iakttaga och följa debatten lite "vid sidan om". Mina besök på utställningen blev både många och långa, och jag var nog till en början lite tveksam men blev småningom allt mer övertygad om att "Kumlan" var det konstverk som jag helst ville se framför stadshuset.

Vid stadsfullmäktiges sammanträde 20 maj 1957 meddelades att förslag från konst- och parknämnden om inköp av "Kumlan" hade remitterats till drätselkammaren. Där vilade ärendet till 1965, då konst- och parknämnden ånyo framförde förslag om inköp. Kostnaden hade nu stigit från 53 000 till 72 000 kronor, men då medel under tiden fonderats erfordrades endast 25 000 kr. ytterligare. Drätselkammaren tillstyrkte nämndens förslag, dock med två reservationer. När ärendet sedan kom till fullmäktige beslöts emellertid bordläggning med rösterna 12 för och 15 emot. Den 21 mars kom ärendet åter och stadsfull-

mäktige beslutade då "att uppdraga åt konst- och parknämnden att av professor Arne Jones inköpa skulpturen "Kumlan" att uppställas framför stadshuset och att till inköp av skulpturen dels ställa till förfogande reserverade medel för inköp av konstverk och dels anvisa ytterligare 25 000 kronor av medel till stadsfullmäktiges förfogande för oförutsedda utgifter år 1966."

Beslutet fattades efter votering med 16 röster för bifall och 9 för avslag. Till beslutet finnes fogat 9 reservationer. Skulpturen invigdes 31 december 1966 i samband med festligheterna inför sammanslagningen av Kumla stad och Kumla landskommun till den nya vidgade Kumla stad.

Att frågan fått vila så länge i drätselkammaren hade två orsaker, dels fruktade man ett avslag i stadsfullmäktige på medelsanvisningen 1957, och dels inträdde en hårdare ekonomisk situation under hösten 1957 och några år framåt. Både konfektions- och skoindustrin hade råkat in i ett krisläge och orosbulletinerna om industrinedläggelser kom allt för tätt för att drätselkammaren skulle vilja föreslå några utgifter som inte var oundgängligen

"På väg till skolan."
Konstnär John Norlander.

För synundersökning

OPTIKER R. SUNDBERG

Av Socialstyrelsen leg. optiker

Östra Storgatan 2, Hallsberg 0582/118 37

Vattugatan 1, Kumla 019/795 90

nödvändiga. Även den beslutade allmänna skolbarnbespisningen, som skulle börja hösten 1958, blev man nödsakad att uppskjuta.

Nu står "Kumlan" på plats och den allmänna skolbarnbespisningen är sedan många år införd. Vi hoppas innerligt att de svåra åren icke skall återkomma!

Samma år som Jones vann sin tävling med "Kumlan" ordnade konst- och parknämnden ytterligare en tävling om konstnärlig utsmyckning av torget, nämligen med en brunn. Tävlingen ägde rum bland elever vid skulpturskolan i Stockholm. Tio förslag inkom, avgivna av åtta förslagställare. Vinnare blev K. G. Bejemark med sitt förslag "Pliggen I", tätt följd av Lennart Jonasson med förslaget "Koppar II". Ytterligare prisbelönda förslag var: "Ensam vågar sig ut på öde hav" av Aston Forsberg och "Stiga och falla" av Bengt Härdelin. Samtliga prisbelönda förslag utställdes i stadshuset 8—22 dec. 1955. Någon torgbrunn blev det inte då, men vore kanske något att återkomma till om torget i en framtid skall göras bilfritt.

Dessa båda tävlingar om utsmyckningen av offentlig miljö i Kumla är den andra och tredje i ordningen. Den första tävlingen hade ägt rum i samband med uppförandet av stadshuset vid tillkomsten av den förnämliga järngjutning, som utgör portomfattning vid entrén. Professor Erik Grate, som kontaktades, hade föreslagit att elever vid konstakademien skulle få tävla om utsmyckningen. Så skedde och tävlingen vanns av skulptör Wiliam Marklund, som då var elev vid skolan.

Av frisksulpturer i Kumla, torde konstnär Arvid Kjällströms "Hans och Greta" en gåva 1955 av Kumla Barnens Dag, vara den mest älskade.

I och med regeln om att 1 % av byggkostnaden skulle användas för konstnärlig utsmyckning, har många fina konstverk tillkommit såväl vid enskilda som kommunala byggen. Det har betytt att konsten förts ut till allmänheten samt en förbättring av de miljöer där vi lever och vistas. Det har även givit arbete åt många verksamma konstnärer. Ett gott exempel är Kumlahallen och Vialundskolan. En eljest tråkig betongbalk i simhallens norra gavel lyses upp av marmormosaiken "Vågrörelse", utförd av framlidne konstnären Bengt Blomqvist och tillverkad i Yxhult. I trappan till de nedre idrottslokalerna finns ett antal figurer, som trivsamt illustrerar kroppens rörelser vid idrottsliga lekar. De är utförda och skänkta av byggnadens arkitekter Tore Moxnes och Lennart Björklund, Stockholm. Till konstnärlig utsmyckning hör också den i entréhallen, på båda sidor om kassan, utförda betongväggen som utgör en effektiv detalj i den ljusa hallen. Redan vid ingången till Kumlahallen möter oss ett konstverk, som placerats ovanför entrén. Det är ett kopparsmide föreställande en idrottande familj, utförd av skulptören Roland Eckerwall, Kumla. Konstverket har bekostats av medel som Inga och Simon Ström 1946 donerade som grundplåt för en fond till blivande idrottshus i Kumla. Do-

"Tillsammans", kopparstick i samlingsalen i Solbacka.
Konstnär: Roland Eckerwall.

nationen 10 000 kr, har förräntats av staden och uppgick vid ianspråktagandet till 22 551:92.

Till Vialundskolans konstnärliga utsmyckning hör, förutom den i inledningen omnämnda skulpturen av Tommy Widing, även ridån i aulan, komponerad och vävd på Elsa Gullbergs ateljé, Stockholm. I skolans matsal har konstnär Folke Skoghäll satt upp ett konstverk med litterär anknytning. En väggskulptur, föreställande "rid-daren av den sorgliga skepnaden", Don Quijote med sina väpnare Sancho Panza. I trapporna till de övre lärosalarna har skyddsräcken satts upp, utförda av "Sme'n i Lillån", efter ritningar av Roland Eckerwall. Här har eleverna fått vara med och välja bland ett antal olika förslag.

Den som fotledes trafikerar Falks väg lägger säkert märke till det murala konstverk som pryder fasaden på Malmens skola. Skaparen av detta är den mångkunnige f. folkskolläraren John Norlander. Det förtjänar i detta sammanhang omnämnas, att han också ritat förslaget till Kumlas stadsvapen.

Även övriga skolor har i samband med byggnationer erhållit konstnärlig utsmyckning. Hagaskolan må därvid omnämnas, där eleverna under ledning av sin lärare Åke Skoghäll utfört två större målningar med motiv ur både sagans och verklighetens värld.

Den senaste nybyggnaden, där jag haft glädjen deltaga i utformningen av den konstnärliga utsmyckningen, är vårdhemmet Solbacka, där vi helt inriktade oss på den inre miljön. Hemmet är utformat med ett flertal matsalar och dagrum, varför behovet av tavlor och prydnadsföremål varit stort. Bland tavlorna är litografin den helt dominerande, och att räkna upp alla representerade konstnärer skulle både bli utrymmeskrävande och ointressant. Ett undantag må dock göras för Lennart Rodhe, som med sin färgstarka litografi i huvudentréns vänthall hälsar besökaren välkommen. Ett antal konstnärer med anknytning till Kumla finns representerade med oljemålningar: Inga Berg, Anders Hellsten, Walter Holmström, Erik Jansson (Jansa) och Tore Lundborg.

KUMLA MUSIKAFFÄR

Hagendalsvägen 14 - Telefon 710 08 - Etablerad 1945

Specialavdelning för grammofoonkivor

Allt inom branschen
STORT NOTSORTIMENT
REPARATIONER

PIANON (Pröva först musikintresset genom att hyra, all inbet. hyra tillgodo vid ev. köp.)

Ur den samling foton från Kumla, som Kumla Fotoklubb överlämnat till kulturnämnden, har några exemplar förstörats och pryder nu bl. a. samlingssalen, där de påminner om det Kumla som försvinner.

I skrivande stund framställs i skulptör Roland Eckerwalls ateljé ett konstverk, som konstnären givit namnet "Tillsammans". I en kopparrelief sammanföres människor, djur och växter från jordens alla hörn, varigenom konstnären symboliskt velat påvisa alltets samhörighet och att vi måste leva tillsammans på vår jord. Konstverket skall placeras på västra väggen i samlings-salen.

Per Eklund, också han kumlabo, representeras i Solbacka med en mosaikrelief i keramik, "Hemväg". Om vägen leder hem till den egna bostaden eller till något annat, får väl bli efter betraktarens egen uttolkning. Det vackra konstverket kommer att utgöra ett välkomnande blickfång i entréhallen vid östra ingången.

Utöver de medel som kommunen anvisat för utsmyckningen har en gåva om 11 313:33 kronor stått till förfogande. Givaren, Alfred Gustaf Persson född 25 oktober 1874 och som avled på Solbacka 1 mars 1966, hade föreskrivit att pengarna skulle användas för Solbackas prydnade.

Teatern

Fram till 1935 skedde utbudet av teaterföreställningar nästan helt genom resande teatersällskap, som ibland gästade Kumla. För att tillgodose landsortens behov av god teater bildades 1933 Riksteaterns Publikorganisation (RPO). På inbjudan av Kumla ABF-avdelning hölls 15 april 1935 i ordenshuset Natanael en sammankomst för överläggning om bildandet av en RPO-avdelning i Kumla. Under hösten samma år började RPO-avdelningen arrangera teaterföreställningar och denna verksamhet fortsatte med olika framgång till 1944. Förmodligen upphörde verksamheten under våren 1944 av den anledningen, att underskotten blev så stora att riksförbundet inte längre ville vara med.

För att kumlaborna inte helt skulle bli utan teater tog ABF-avdelningen upp verksamheten att arrangera teaterföreställningar. Efter två år, ansåg sig ABF nödsakat att 1946 söka ekonomiskt stöd av Kumla stad. Detta beviljades och i fortsättningen lämnades ekonomisk garanti, som de första åren uppgick till 400 kronor men senare höjdes till 800 kr. ABF-avdelningen ansåg sig emellertid trots detta stöd icke kunna fortsätta utan upphörde med sitt teaterengagemang 1951.

I skrivelsen till stadens budget för 1952 anföres följande: "Beträffande det anslag som tidigare anvisats ABF såsom ett garantibelopp för teaterverksamhet, har detta nu föreslagits höjt samt överfört på Föreningen Folkets Hus i Kumla u. p. a. För anslaget skulle föreningen vara redovisningsskyldig till staden. En kommitté, tillsatt av föreningen Folkets Hus i Kumla u. p. a. och ABF, har till behandling upptagit frågan att i förligaste mån finna

såväl publikt som ekonomiskt underlag för en fortsatt teaterverksamhet i Kumla".

Garantibeloppet fastställdes till 2 000 kr och höjdes 1963 till 3 000 kronor.

Musiken

Vad kan en musikaliskt okunnig ha att skriva om musik? Frågan är berättigad, men skall man berätta något om de kulturella aktiviteterna i Kumla, kan ju musiken inte förbigås. Den har dock betytt mycket för ortens kulturella liv.

Det kommunala engagemanget på musikens område inskränkte sig länge till några blygsamma anslag åt de verkamma sång- och musikföreningarna. Först 1950 förekommer ett anslag om 1 500 kronor under rubriken "musikunderhållning i stadens parker". Beloppet höjdes 1954 till 5 000, 1955 till 6 000 och 1963 till 7 000 kronor. 1963 anslag fullmäktige dessutom 2 500 kr. till konsertverksamhet, som anordnades av Kumlabygdens musikråd.

Det året invigdes också det nya Folkets Hus. Musikvännerna i Kumla ställde stora förhoppningar på de nya lokalerna, där särskilt den största av dem, Husaren, väntades bli en utmärkt konsertlokal. För ändamålet behövdes emellertid en flygel! För att få medel till en sådan startades en insamling bland ortens företagare, affärsmän och organisationer. Även Kumla stad och Kumla landskommun deltog. Det insamlade beloppet 16 390 kronor överlämnades till Folkets Hus vid invigningen 14 april, med bidragsgivarnas namn upptecknade på ett kalvskinn.

Biblioteket

Att i en artikel som denna utelämnas biblioteket skulle nog av många betraktas som oförläpigt. Det är heller inte meningen. Biblioteket torde vara den del av kultursektorn, som, till glädje för många, under 60-talet erhållit den största satsningen.

Ur protokollet från drätselkammarens arbetsutskott 17 februari 1959 må följande anföras: "Styrelsen för Kumla folkbibliotek hade i skrivelse till drätselkammaren 12 februari uttalat, att ansvaret för biblioteksverksamheten borde överflyttas från Kumla församling och kyrkofullmäktige till de båda borgerliga kommunerna, Kumla stad och Kumla landskommun. Dessutom hade styrelsen föreslagit, att biblioteket, som för närvarande är inrymt i fastigheten Köpmangatan 3, måtte överflyttas till nya Folkets Hus, där större lokaler kunde erbjudas." Skrivelsen överlämnades till den av staden och landskommunen gemensamt tillsatta och sedan länge arbetande samarbetskommittén. Resultatet blev ett avtal mellan de båda kommunerna att gemensamt driva biblioteket. Stadsfullmäktige beslöt 20 nov. 1961 att för stadens del godkänna att de båda kommunerna övertog ansvaret för bibliote-

Sveas BAGERI & KONDITORI

Stationsgatan 2

Tel. 701 11

Rekommenderar sina tillverkningar av

Tårter, kaffebröd m. m. Specialité: **Skorpor**

Erkänt gott kaffe. Alltid färskt bröd

ket. Kommunfullmäktige hade 30 oktober fattat motsvarande beslut. Övertagandet skedde 1 januari 1962, ett år före den nya församlingslagens ikraftträdande, varvid huvudmannskapet för folkbiblioteken överfördes på de borgerliga kommunerna.

Utvecklingskurvan har sedan varit brant stigande, vilket även kan utläsas av kostnadsökningarna. Det första året uppgick driftsbudgeten till 142 000 kronor. 1965 medgav fullmäktige i de båda kommunerna, att biblioteket kunde få söka "bidrag till bibliotekens utvecklingsarbete", som skulle kunna utgå 1966 och högst fem år framåt. Bidraget innebar i stort att staten bidrog med 50 % av kostnaden för en allmän höjning av bibliotekets standard. Bibliotekets driftskostnad uppgick 1965 till 196 000 kronor, men beräknades på grund härav för 1966 till 358 620 kronor. Verksamheten omfattar nu, förutom huvudbiblioteket i Kumla stad, filialerna i Åbytorp, Sannahed, Hällabrottet och Kvarntorp. Vid fångvårdsanstalten bedrivs en omfattande bokutlåning, till vilken fångvårdstyrelsen lämnar ekonomiskt bidrag. Den lilla bokbussens rundturer i kommunens ytterområden är mycket uppskattad, liksom "boken kommer"-verksamheten till de sjuka och handikappade, som ej kan uppsöka bibliotekets utlåningsställen.

Nettodriftskostnaden beräknas innevarande år till 605 000 kr., vilket är mycket pengar. Vi bör dock kunna vara ense om att de är väl använda, ty få institutioner når så många av kommunens innevånare som biblioteket. Där kan man, förutom att låna böcker, läsa tidningar och facktidsskrifter, njuta av eller låna hem både konst och musik. Vidare finns där inlärningsstudio för språkstudier och mikrofilmapparat för forskare. I bibliotekets lokaler samlas många barn till uppskattade sagostunder och kasperteaterföreställningar. Och bäst av allt, som man kanske inte alltid tänker på, det är öppet under tiden när folk oftast är lediga!

Kultur nämnden

Stadsfullmäktige uppdrog 16 september 1963 åt drätselkammaren att undersöka lämpligheten av att under en gemensam nämnd sammanföra musikrådets konsertverksamhet med teatern och handhavandet av ansvaret för parkkonserterna i stadens regi. I anledning härav sammanträdde 14 april 1964 för överläggning representanter för drätselkammaren, musikrådet och teaterkommittén samt parkkonsertverksamheten. Sammanträdet enades om att föreslå drätselkammaren tillsättandet av en nämnd, förslagsvis kallad kultur nämnd, med uppgift att till en början handha teater- och musikverksamheten samt parkkonserterna i stadens regi. Drätselkammaren godkände förslaget och stadsfullmäktige fastställde detsamma 19 maj 1964. Därmed var kultur nämnden konstituerad.

Den nya nämndens arbetsområde var till en början ganska begränsat. Vid sidan om fanns konst- och parknämnden samt biblioteksstyrelsen, den senare tillsatt av staden och landskommunen gemensamt. Med kommunsammanläggningen 1967 överfördes båda dessa förvalt-

"Hemväg", keramikrelief i Solbacka.
Konstnär Per Eklund.

ningsområden till kultur nämnden, och arbetsuppgifterna har även på annat sätt utökats. Den helt dominerande delen är f. n. biblioteket, både ekonomiskt och personellt. Enligt en av Kommunförbundet utarbetad organisationsplan för kultur nämnden, beräknas det totala personalbehovet till 10,5 tjänster. Av dessa kommer 9 på biblioteket och 1,5 på övrig kulturell verksamhet. Bibliotekets driftskostnader beräknas, efter stora nedprutningar, för innevarande år uppgå till 605 000 kronor. Konst och utställningar, musik, teater och övriga kulturella arrangemang uppgår till 67 300 kr., vartill kommer kulturminnesvård med 52 300 kronor. Under rubriken "övriga kulturella arrangemang" hör också vissa "dagar" såsom tjugondag Knut, Valborgsmässoafton och Svenska flaggans dag. Av sommarens aktiviteter har trivselkvällarna vid Kumlasjön, som i år gjorts om till "gårdsfester", rönt den största uppskattningen.

Vänortsutbytet mellan Frederikssund och Kumla har i år vidgats till att omfatta konstutställningar. Genom kultur nämndens förmedling har ett antal konstnärer med kontakter till Kumla, företrädande både stafflikonst och skulptur, ställt ut sina verk på Frederikssunds bibliotek. Därefter kom de danska konstnärerna från Frederikssund till Kumla med utställning på vårt bibliotek. Vernissagen hölls den 15 september och på söndagen fick de danska gästerna tillfälle att studera valet.

Allt för bygget hos

KUMLA BYGGVAROR

Tel. 709 45

TRÄVAROR OCH ÖVRIGT BYGGMATERIAL

En central för byggmaterial

Konstnärer i Lerbäcksbygden

Anders Hellsten

Walter Holmström

Tore Lundborg

Det för en målare så attraktiva Lerbäck har dragit till sig flera konstnärer: *Walter Holmström*, under ett par årtionden bosatt i Kumla, *Anders Hellsten* och *Tore Lundborg*, båda födda i Kumla. Den sistnämnde avled en januaridag år 1972.

Tore Lundborg, född 1910, var under många år skofabriksarbetare. För en naturmänniska som Tore som under fritiden oemotståndligt drogs ut till skogsmarkerna var det svårt att stå instängd i en fabrik. Det var inte så underligt att tanken på omskolning blev alltmer påträngande. I vilken riktning den skulle ske visade ett tydligt framträdande konstintresse.

I Kumla Julblad 1949 skrev folkskolläraren och Barnens Dagsgeneralen John Norlander, själv konstnär på fritiden, bl. a. följande: "Jag träffade Tore i en skogsglänta, där han satt med sitt staffli och målarskrin. Framför låg slätten i motljus med ett fält sädesskyllar i förgrunden och byvägen slingrade sig förbi gårdarnas husklungor mot en förtonande skogsfond. Tore Lundborg, naturdyrkaren och målaren, gör alltid intensiva naturstudier. Det bekväma ateljémåleriet ligger inte för honom. Skogskar, som han är, har han lärt sig uppleva skogen och vidderna och på duken tolka vad han känner inför slätten en solig sommardag eller återge stämningen kring en skogstjärn i grådagern. Lundborg har gjort sporadiska utflykter till Norrland och västkusten, men det är dock i dukarna från närkesbygden han ger det bästa av sitt kunnande. Hans studier för bl. a. Otte Sköld har varit befruktande för hans senare produktion. Kompositionen har blivit fastare, färgskalan mer spartansk och med

långt driven ytmässighet har han eliminerat det oväsentliga. Lundborgs motivval är mångskiftande, landskaps- och stadsbilder i dämpad kolorit, ej sällan med staffage, intima och välstämda interiörer, stilleben och naket".

"Tore och jag hade i början av vår konstnärsbana gemensamma utställningar", omtalar kollegan Anders Hellsten. "Den första utställningen var ordnad på det gamla hotellet vid Johannes kyrkogata och uppmuntrades med en fin recension i dåvarande Nerikes-Tidningen".

Lundborgs spanska resa avsatte en rik produktion. Själv vitsordade han den som synnerligen berikande.

Han var den förste i konstnärstrion, som slog sig ner i Lerbäcksbygden och uppförde ateljé och bostad. Det var i Bållby, två km från Åsbro station. Där hade han under många år utställning under sommartiden.

Hans tidiga bortgång — i 61-årsåldern — väckte stor sorg i vida kretsar, inte minst bland de många kamraterna i Kumla orienteringsklubb, där han räknades till pionjärerna.

Walter Holmström har lämnat följande minnesord över sin kollega:

"När Tore Lundborg under förra året lämnade det jordiska väckte det en stor förstämning bland målarkollegera. Vi tyckte att hans arbetsdag avbröts alldeles för tidigt. Tore var en rätlinjig och reell människa — med fast handslag och öppen blick. Man hörde aldrig att han uttalade sig negativt om någon konstnär för att höja sig själv. Han behövde inte det, han var stor nog. Tore hade ett utomordentligt stöd i sin älskade maka Astrid i det svåra yrket att vara konstnär. Han var en själsligt stark

God jul och Gott nytt år

ÖSTERMALMS LIVSMEDEL

S:a Kungsvägen 17, Kumla telefon 700 80

människa. Detta bevisas av att när han fick sin dom, sa han bara, utan jämmer 'ja, jag har ju levt mitt liv nu'. Däremot ängslades han över sin synskadade makas framtid. När sista natten kom sa han: god natt Astrid, och somnade sedan stilla in och vaknade aldrig mer. Han hade nått in i det okända.

Minnet av Tore lever kvar och inte minst i alla de målningar han skapat som finns i otaliga närkeshem. Konsten är lång och livet är kort."

Anders Hellsten

är född 1916. I skolan visade han konstnärlig läggning och fick som elvaåring utföra en Sverigekarta till den stora Örebroutställningen 1927.

När han klarat skolplikten i Fylsta blev han springpojke i samhällets största affär, J. W. Johansson & Co. Det var ingalunda hans mening att bli handlare, även om det inte skadade att få lite inblick i affärslivet när han, som han tidigt föresatt sig, i framtiden skulle handla med tavlor.

Liksom kollegan Tore var han elev hos professor Otte Sköld, Stockholm. Vad som betytt mest för honom är onekligen Italienresan 1938—39. Ett antal kumlabor, som uppmärksammats på Anders konstnärliga läggning, enades om att bekosta hans åtrådda studieresa till Italien. I regel blev det en hundralapp per person, men det blev många hundralappar, som hade räckt till en ännu längre vistelse i det soliga landet. "Men kriget kom och jag måste resa hem" omtalar Hellsten.

"När jag sedan lyckades få en del inkomster, som resultat av mina konststudier, ville jag betala min skuld till mina långgivare. Det var emellertid ingen som ville betrakta sig som fordringsägare. Jag var givetvis begeistrad av en sådan generositet. Många av dem gynnade mej också med beställningar", säger Hellsten.

— Du var ju ofta hos Aug. Eriksson i Sickelsta och då kanske lade märke till den stora tavla, som jag hade målat och som han hade på sitt kontor. Vet du vad den kostade?

Tore Lundborg i ateljén i Bålby

— Jag minns mycket väl den stora tavlan, som upptog större delen av en långvägg. Jag var förtjust i det vackra skogspartiet, kan jag tala om.

— 125 kronor fick jag för den stora duken. Eriksson var en av "donatorerna" till min Italienresa, det inverkadet troligen på det låga priset.

Under fjorton somrar bodde Hellsten i Torekov i Skåne. Där lärde han känna mycket konstintresserat folk bland turisterna och andra. Särskilt stort värde satte han på några stockholmare, vars bekantskap resulterade i värdefull hjälp vid försäljningar i huvudstaden. En oförglömlig bekantskap var Gunnar Ander, konstnärlig ledare för Lindshammars glasbruk i Småland.

Under många år hade Hellsten ateljé och bostad på andra våningen i affärshuset vid viadukten i Åsbro. I början av 1950-talet gjorde han en synnerligen lyckad affär. Han förvärvade då Tivedstorp med dess stora skogsmarker. Under de år han var ägare till gården anlades den nya vägen genom de svårtillgängliga markerna, ett vägbygge som kostade 180 000 för staten. På Tivedstorp del räckte det med 3 000 kronor. Tack vare den nya vägen når man numera bekvämt hjärtat av Tiveden med Trollkyrka, Stenkälla och andra sevärda platser.

När Hellsten överlät Tivedstorp till Individuell Människohjälp (IM) blev han "herre till Västansjö", den intill Hemsjön vackert belägna gården. Under flera årtionden tillhörde gården fröken Yngström, känd plymouthare. Denna religiösa sekt har i intet land vunnit någon större anslutning. Det har emellertid funnits en grupp i Hallsberg, till vilken bl. a. förre stadskamrer Sven Nilsson hörde.

Det mesta av det gamla Västansjö har försvunnit. På den vackra ängen utefter Hemsjöns västra strand har byggts en rad sommarvillor och på norra sidan av huvudbyggnaden har anlagts ett större egnahemsområde.

Västansjö gård, Åsbro

Hotell Närke

AKTIEBOLAG

KUMLA - Tel. 780 30

Bordsservering — självservering i intim miljö

Festsal för större och mindre abonnemang — Lämpliga lokaler för konferenser och andra sammankomster

Västansjö har förutom bostad även blivit ateljé. Där finns också utrymme för de återkommande utställningarna, som dock inte enbart begränsas till hemmaplan utan ordnas här och var i landet.

Walter Holmström

Nog har man anledning att gratulera konstnären Walter Holmström till att ha blivit ägare av den gamla gården Kilsborg i Skyllberg vid Askersundsvägen. Gården byggdes omkring 1780. Uppe på den högt över vägen belägna gården har han inte blott fått en fascinerande bostad utan även stora utrymmen för ateljé och utställningslokaler. Bekant är ju sedan länge hans "Julisalong", som suger åt sig mycket folk varje år.

Walter Holmström är född i Stockholm år 1912 men flyttade tidigt därifrån till Örebro där han tillbringade sin uppväxttid. I 20 års tid bodde han sedan i Kumla, där han bl. a. utmärkte sig som flitig tecknare och kåsör i Nerikes Allehanda. Även Kumla Julblad räknar honom som sin uppskattade medarbetare. Ett av bidragen rubricerat "En liten sommarpromenad i Kumla" (1965) var försett med flera teckningar. I ett annat "Höstmotiv från grusåsmiljö" med underrubriken "Tankar vid ett övergivet hus" röjer konstnären en icke föraktlig poetisk ådra.

Holmström är mångårig rotarymedlem och har bl. a. fungerat som president för Kumlaklubben. Efter flyttningen till Skyllberg för 11 år sedan är det Askersunds Rotaryklubb, som drar nytta av hans kunskande och beresenhets, men han förekommer också ofta som föredrags-hållare i andra klubbar.

Walter Holmström fick sin första utbildning till konstnär vid Skånska Målarskolan och sedan följde studier i Italien och Frankrike. Debututställningen skedde 1940, då han tillsammans med några ur gruppen "Ungt Närke" hade hyrt en liten lokal i Konserthuset i Örebro. Där läste Harald Fors sina första dikter och Göte Carlid, ung lovande kompositör, spelade egna verk på piano. Tyvärr gick han bort helt ung. På väggarna hängde konstverk av Walter Holmström, Inga Berg och Nils Hahne. För sin första separatutställning 1954 vågade han sig dock på den ordinarie lokalen i Konserthuset. Kritiken var mycket positiv. Nerikes Allehanda slutade sin recension med "Walter Holmström kan sannerligen måla". Holmström har deltagit i Länets konst under 20 års tid och blev uttagen till hedersutställare 1964.

1971 deltog han i inbjudningsutställningen "Tre generationer" på Länets konst. I katalogen skrev red. Gustav Ryman bl. a. "Med fullt fog kan sägas att Walter Holmström varit en mångfrestare på bildkonstens område. I sitt sätt att uttrycka sig har han visat stor spännvidd. Från det tämligen realistiskt återgivna landskapet till så långtgående abstraktioner att det ursprungliga motivet ej kunnat säkert spåras av den oinvidde. Och än längre till helt konstruktivt uppbyggda bilder, ytor med vagt symboliska inslag. Detta gäller framförallt hans arbeten

Walter Holmström sitter och tecknar på Kilsborg

i emalj, och därvid offentliga uppdrag för utsmyckning av byggnader, varav exempel i Kumla (HSB) Hallsberg och Karlskoga (Skrantaskolan). Motivkretsen omfattar både landskap och stadsbilder. En resa till Island för några år sedan avsatte färgstarka bilder med långt driven formförenkling. I det dekorativa har Walter Holmström även prövat den kompositionsmetod, som man ser i väggmålningar av berättande slag. Som exempel härvidlag må tjäna hans målning i stort format "Min barndomsstad" vari han skapat en syntes av Örebro med dess olika yttringar av offentlig verksamhet och där exponenter för näringslivet fått plats, även hamnen med den numera nedlagda båttrafiken på Stockholm."

Den stora Örebromålningen Gustav Ryman berättar om här ägs av dir. Carl Erik Gustavén, förut anställd på Ytong. Målningen återfinns i boken "Örebro i Konsten". En liknande syntes har Walter Holmström även gjort av Kumla, och den stora målningen ägs av dir. Ragnwald Nilsson, Kumla Skofabrik.

Reslusten har alltid varit stor hos Walter Holmström. Listan med resmål ger syn för sägen. Förutom de nordiska länderna noteras sålunda: Frankrike, Italien, Schweiz, Grekland, Spanien, Island, Ryssland, Ungern, Österrike, Jugoslavien, Turkiet, Holland, Belgien, Marocko och Amerika. Som yngling såg han Hitler och hans "följe" i Berlin. Han har även sett en målade Churchill i sydfrankrike, och han har varit på smultronparty hos Carl Florman, där Gustav V bodde om vårarna i slutet av sitt liv. Och Lenin har han sett — död förstas — och Gustaf VI Adolf kom han att bli ensam med i ett rum på Liljevalchs Konsthall, där Walter Holmström hade sina konstverk hängande under Vårsalongen 1952.

Holmström har även varit konsult för konst i bostadsmiljö uttagen av Kungl Bostadsstyrelsen och KRO 1961—66. Dessutom har han varit intendent för Örebro läns Konstförening och tillhört dess styrelse.

DEN BÄSTA JULKLAPPEN — ett armbandsur från stjärnurmakaren

Presentartiklar i guld och silver
Väggur, köksur i stor sortering

Reparationer utföres omsorgsfullt
med garanti

BRINKS UR & GULD

Innehavare B. Augustsson

Telefon 702 62

säljer kvalitet — känner ansvar — lämnar garanti

När barnen från Kumla fick Hidingstamor att gråta

Det berättas att innan Adolf Eriksson på Fallet hunnit stycka stora delar av sin skog och Mossbanegatan ännu var en smal stig, kom en dag en fattig, barnrik familj från grannlandet i söder till orten. Någonstans att bo fanns inte för dem. Jo, en eftersatt lada. "Nöden har ingen lag", är ett gammalt ordspråk, som många förr fick acceptera.

Familjen hjälptes åt att snygga till logen och bar in det lilla bohaget från kärran. Far hade fått en tillfällig-hetsplats som dagsverkare på en gård i närheten. En kväll när familjen var samlad kom man överens om något mycket viktigt. Den äldsta flickan ville, att mamma och de äldre syskonen skulle gå omkring och samla ihop pengar till "e lita stuga". Mamma kunde ju tala vid prästen, hur de skulle gå till väga.

Kumla hade nyligen fått ny präst, "blåbandsprästen" Gustaf Pettersson, som var känd för stor medkänsla med fattiga. Mamma skulle aldrig glömma det prästbesöket och hur hon fick den rare prästen som vän för livet. Han skrev ut flera insamlingslistor, skrev med sin prydliga handstil några vädjande ord till sina församlingsbor om att bistå de nödställda.

Redan första kvällen efter det mamma och barnen gjort en rond med sina listor rådde glädje i ladan såsom aldrig förr. När far räknat ihop de många småslantarna, sa han med darr på rösten: "Nu mor, räcker det till en tomt. Den köper vi i morgon!" Barnen berättade hur snälla människorna varit. De hade blivit bjudna på saft. Mamma hade fått en femma på ett ställe. "Gumman, som jag fick femman av, var mycket gammal och hade nog behövt den själv. Jag tror att den slanten kunde kallas änkans skärv", slutade mamman sin berättelse.

När familjen en annan gång var samlad, talade far om att han hade hört att i Hardemo skulle det finnas mycket förmögna bönder. Han ville, att Kerstin och hennes sjuårige bror skulle vandra omkring i Hardemo med sin lista nästa dag.

På kvällen berättade Kerstin hur hon och hennes lille bror Erik haft det under dagen. "Vi kom till en stor gård, som man sa hette Hidingsta. Där var folket samlat i ett stort kök vid ett stort bord. Erik och jag fick också sätta oss där. O, vad mat de hade! Så mycke mat har jag aldrig sett förr. Erik och jag har aldrig ätit så mycket som vi gjorde. Folket tittade på oss hela tiden. Kanske undrade de var all maten tog vägen. Våra magar var nog

Vid skogsstigen mot Ekeby byggde den fattiga familjen sin stuga

tomma när vi började äta. Vi hade gått så långt och var väldigt hungriga. Den äldsta tittade oupphörligen på oss. Om en stund gick hon till ett annat rum men kom snart igen. Det såg ut som om hon gråtit. När vi skulle gå kom farbrorn och gav oss tillbaka listan och den största sedel jag sett, stoppade han i ett kuvert. Den äldre kvinnan kom med ett stort matpaket och satte Erik och mej på sina knän. Då hon såg min slitna klänning och Eriks lappade byxor började hon gråta. Jag tyckte det var riktigt synd om henne. På hemvägen kom vi till en plats, som kallades Julsta. Där fanns en handelsbod med en rar handlarfru. Butiken hette 'Enocks'. Vi fick bröd och karameller och pengar på vår lista," slutade den försigkomna Kerstin, som skulle få det bra med tiden.

Far slutade ganska snart att vara dagsverkare, tack vare påhittet med insamlingslistorna. Det blev snart "e lita stuga", som far kunde hjälpa till att bygga. Någon dagsverkare blev han inte mer, utan omskolades till skomakare.

Barnen växte upp, och familjen skingrades. När den nån gång var samlad till släktmöte, pratades säkert om gamla tider under fattigdomens ok i ladan vid skogsbrynet, då hela familjen hjälptes åt att få ett eget hem och lyckades, tack vare hjälp av några kärleksfullt präntade ord av en ömsint prästman. Tänk, om man sparat insamlingslistorna! Vilken intressant läsning skulle inte de kunnat vara.

Enstaka nummer av äldre

KUMLA JULBLAD

finns att köpa hos KUMLA TRYCKERI, Skolvägen 2,
tel. 708 81, 796 20

De 20 första årgångarna är slut

Välkommen till oss NÄR DET GALLER

LIVSMEDEL

Köpmangatan 30

Välsorterad butik med många sparpriser

Hardemo
LIVSMEDEL

Tel. 703 64 - 796 02

Min barndoms gata

XXI Nygatan

Nr 1 är Filadelfiaförsamlingens bostadsfastighet och ingår i den stora anläggning, som också omfattar kyrka och hotell Närke med fasad åt Stationsgatan och som uppfördes åren 1971—72. Hela komplexet omfattar tre tomter, av vilka bostadsfastigheten är uppförd på det gamla Framnäs. Ägare under mer än ett halvt sekel var förman Albert Årsell, död 1946. Sterbhuset sålde Framnäs 1962 till Kumla stad. De båda affärslokalerna i bostadsbyggnaden är uthyrda till Sveas bageri och konditori samt firma Trivsel-Blommor.

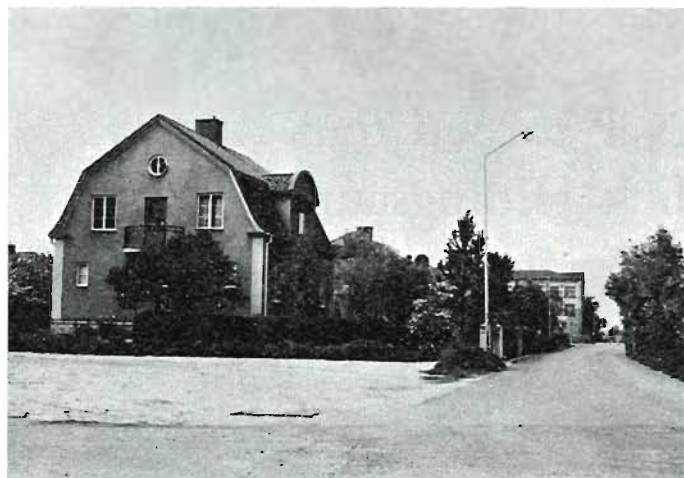
Nr 2 (Lövsta) är ett obebyggt område som tillhörde banvakt K. E. Eriksson och som ärvdes av dottern Eleonora. I slutet på 1940-talet övergick äganderätten till C. A. Jonssons Skofabriks AB. Bolaget hade för avsikt att bygga personalbostäder på området. Planen blev aldrig verkställd, beroende på den allt sämre lönsamheten för skoindustrin. Dessutom kräver den sankta marken alltför omfattande pålningskostnader, som kommit att hämma bebyggelsen. Sommartid har olika församlingar ordnat tältmöten på platsen, som också kallas för "Ages gårde". Skofabrikör A. G. Andersson var på sin tid spekulant på gårdet, då han planerade utbyggnad av fabriken, men Eleonora Eriksson ville inte avhända sig gårdet. Ägare är byggnadsfirman H. Ståhl, Norrköping.

Nr 3 (Nynäs) är avsondrat från Framnäs. Tomten förvärvades av fabrikör Uno Jonsson. Köpesumman var 5 000 kronor. Han uppförde i början av 1930-talet en villa, som han överlät vid sin avflyttning till Örebro 1941 till folkskollärare Bror Lagerberg, Brånsta. Den nära 92-årige läraren har alltsedan dess ägt fastigheten.

Nr 4 (Sofieberg 2) uppges vara byggt av verkmästare Pettersson, anställd på C. A. Jonssons Skofabrik. Han sålde 1918 fastigheten till stationskarl Rudolf Romin, som ägde den till sitt frånfälle 1962. Romin fick länge användning av sin folkpension då han nådde den höga åldern av 91 år. Han var till långt fram på ålderns dagar kommissionär för ett flertal veckotidningar. Nuvarande ägare av Sofieberg 2 är biodlare Gustaf Eklundh.

Nr 5 (Fridhem 8) är troligen ett 1890-talshus och byggt av förman K. W. Åkerblom. Han liksom två av barnen var anställda på C. G. Ströms skofabrik. Åkerblom invaldes 1919 i Kumla municipalfullmäktige. Nuvarande ägare av Fridhem är Johan Svankvist.

Nr 6 (Grönlid) tillhörde på 1910-talet remmakare Karl Larsson. Han omtalas som en sällskaplig man som

Parti från Nygatans södra sida

gärna ville bekanta sig med folk. Det gick till så enkelt som möjligt: "Jag heter Karl, va heter du?" Senare ägare har varit bensinstationsföreståndare Ernst Eriksson och trädgårdsmästare August Kinander. Nuvarande ägare är kriminalinspektör Lennart Edhammer.

Nr 7 (Bro) är uppfört av skomakare Emil Persson, som på 1910-talet var en flitig småhusbyggare. Ägare var under många år lantbrukare A. V. Johansson från Konsta, Sköllersta, vars son Hjalmar Andersson övertagit fastigheten.

Nr 8 är obefintligt. Varför den inte kommit med i tomtnummeringen är inte lätt att förklara. Då jämna nr alltid är på höger sida, skulle åttan haft tians plats.

Nr 9 är f. d. Lundholms skofabrik, som har sin fasad utmed Kvarngatan. På tomten uppförde fabrikör Adolf Eriksson 1911 en mindre skofabrik, som han tre år senare överlät till bröderna August och Axel Lundholm. De genomförde 1920 en betydlig utbyggnad. Sedan AB Lundholms Skomanufaktur upphört har lokalerna använts av flera firmor bl. a. AB Wilh. Carlssons Skofabrik. Ägare är direktör I. Fransson, Mariestad.

Nr 10 (Sofieberg 4) är ett litet hörnhus mot Parkgatan. Rörledningsentreprenör Ahlstrand hade under flera år sin bostad i huset. Nästa ägare var elmontör Elmer Palm. Efter hans tidiga bortgång innehades fastigheten under många år av makan Alva. Nuvarande ägare är hemmansägare Edvin Karlsson.

Nr 11 (Vänhem) uppfördes 1909 av snickare Paul Sandahl, som emellertid överlät huset till ett par Pålshodadamer, Ida Gustafsson och Johanna Pettersson. Åren 1916—1959 tillhörde Vänhem sömmerskan Emma Kristina Andersson från Byrsta. Efter henne ägdes fastigheten av Gösta Gullberg, som 1971 sålde Vänhem till fångvårdsman Dag Malm.

Nr 12 upptar två större bostadshus. På den stort tilltagna tomten byggde folkskollärare Hjalmar Olsson, Mossby skola "på lediga stunder" ett trevåningshus helt

JULHANDLA hos

Lindén & C:o

Telefon 700 44

ALLT SOM TILLHÖR JULBORDET:

Skinka, syltor, julkorv, allt av högsta kvalitet
Specier, grönsaker, frukt, nötter

Se alla ICA:s passapå-priser

av trä. Efter uppnådd pensionsålder flyttade han till Huddinge, där han avled vid hög ålder. Fastigheten köptes av lantbrukare Gustaf Olsson och efter hans frånfälle av byggmästare Elias Pettersson, som rev stans största trähus och ersatte det med två stora tegelbyggnader. Ett av dessa med adress Parkgatan tillhör fru Ester Gustafsson. En lokal är uthyrd till firma Awe Textil. Fastigheten 12 B utmed Kvarngatan tillhör direktör Harry Wikström, Örebro. I det senare huset är Thungrens Stoppmöbelverkstad inrymd.

Nr 13 (Björkelund) tillhörde under 1930-talet skräddaremästare Anton Karlsson som ägde fastigheten till sin död 1940. Hans änka överlät 1946 fastigheten till köpman Stig Ericsson, som något år senare byggde till huset. Björkelund lär ha fått sitt namn av det rikliga björkbeståndet, som tidigare fanns i området.

Nr 14 (Kummelnäs) är byggt 1930 av skomakare Oskar Johansson och tillbyggdes 1954 av magasinsförman Elis Granath. Ägare är chaufför Berne Säaw.

Nr 15 (Vårby) är ett av Nygatans äldsta hus, uppfört av skofabriksarbetare Verner Carlsson. Efter hans frånfälle ärvdes Vårby av sonen ordningsvakt Lennart Carlsson. Östra delen av den stora tomten förvärvades av Carl-Axel Fröberg, som uppförde nuvarande bostadshuset utmed Nygatan. Nuvarande ägare av Vårby är svetsare Gösta Norberg.

Nr 16 (Elsasro) byggdes av skomakare Lars Andersson, bror till skofabriksarbetare A. G. Andersson. Han lät först bygga ett litet gårdshus som användes till bostad och verkstad tills den större byggnaden utmed gatan hann bli färdig. Det lilla huset ("gula faran") Järnvägsgatan 1, rivet för några år sedan, var uppfört av Lars Andersson likaså Brändåsvägen 1. Efter Lars Andersson bodde i Elsasro målaremästare Valentin Andersson. Sedan 1962 tillhör fastigheten skofabriksarbetare Valentin Hård.

I Elsasro hade en tid Karin Andersson matservering.

Från Nygatans norra sida

Nr 26 Marielund

Nr 17 (Karlsvik) tillhörde under 1910—20-talet åkeriägare Oskar Larsson, som senare ägde nr 24 Fylstalund längre västerut på gatan. Larsson var en av de första åkarna i Kumla som köpte lastbil. Under veckoskiftet använde han det nya färdmedlet till utflykter, som var populära i början av 1920-talet. Karlsvik kom sedan att tillhöra A. G. Anderssons skofabrik och användes som arbetarbostad. Ägare är Artur Laiula från Estland.

Nr 18 (Marieberg 8) byggdes 1917 av skomakare Emil Persson, smedson från Ekeby. Vid sidan av sitt yrke intresserade han sig för att bygga småstugor och sedan avyttrade han dem till "hugade spekulanter". Marieberg sålde han till lantbrukare Johan Eriksson. Ägare är numera fr. Svea Ålund.

Nr 19 (Solhem) som tillhör Kumla kommun har tidigare ägts av skomakare Folke Karlsson.

Nr 20 (Tarow) uppfördes 1914 av skofabriksarbetare David Carlsén. I källaren var inrymd en mangel till allmänhetens tjänst. Den sköttes av Carlséns maka, som ett tiotal år överlevde sin 1943 bortgångne make. Fastigheten övergick 1953 till fru Carlséns syster fru Asta Sahlberg. Nuvarande ägare är köpman Georg Carlén.

Nr 21 (Husby) byggdes av skomakaremästare David Larsson. Som hobby hade han biodling och var mycket verksam för att sprida intresset för denna hobby bland egnahemsägarna. Efter hans frånfälle tillhör Husby makan Martina.

Nr 22 (Äkersbo) tillhörde under 1930-talet lantbrukare Folke Andersson. För 40 år sedan förvärvades fastigheten av Albin Andersson, som i det stora gårdshuset hade bil- och busstation. "Bil-Anders" var känd vida omkring för sin skicklighet vid ratten och anlätades inte minst av IFK vid bortamatcher. En intervju med honom är införd i julbladet 1969, året före hans frånfälle. Fastigheten tillhör sonen mekaniker Bo Skoog.

forts. på sid. 46

Album, Skrivunderlägg, Reservoarpenor, Gästböcker, Brevpapper, Almanackor, Jultidningar, Närkeslitteratur, Julkort med Kumlamotiv

Dohlwitz BOKHANDEL

Telefon 700 56

KUMLAVANDRINGAR med teckn. av *Tore Lundborg*. Intressant och roande! (10:— inkl. moms)

BOKEN
— bästa gåvan

Ett köpmanshus mellan närkesslätt och bergslagsbygd

Till sitt 90-årsjubileum 1954 utgav Bergööska firman i Hallsberg en minnesskrift om 100 sidor med "Sju uppsatser om livet i och kring en handelsfirma under nio decennier", som det står att läsa på titelsidan.

Kumla Julblad återger här ett avsnitt ur den läsvärda skriften, som innehåller en hel del om Kumla. Bergöö hade tillsammans med C. A. Fosselius grundat skomakersamhällets första affär, som "hade allting". Efter knappt ett årtionde blev Fosselius ensam ägare av firman och innehade den till 1918, då rörelsen helt upphörde.

I den Bergööska firman i Hallsberg hade det blivit en helt annan organisation sedan kontor, affär och lager flyttats från "Vita husets" 70 meter i kvadrat till Bergööska nybygget 170 meter. 1890 skedde inflyttningen och den firades med en hejdundrande fest, där Per, patron Adolfs son och firmans nye ledare sedan 1889, skötte värdskapet.

Här syntes nu grosshandlaren och kommunalstämmodföranden N. A. Lyberg spankulerande omkring. I ett hörn stod riksdagsmannen, fabrikören och förutvarande konkurrenten Edvard Thermaenius och språkade med kyrkoherde Falk i Kumla, så gott det gick i tutandet och trummandet ifrån läktaren i stora salen. Där exekverade en avdelning ur Nerkes regementes musikkår "Under dubbelörnen" så mannadådigt sergeant Lind från Tomta orkade blåsa i sin esskornet och yngste trumslagaren förmådde traktera sitt bukiga slagverk.

I mellanvåningen stod patrons älsklingsbarn Karin och kastade slängkyssar åt Carl (Larsson), som fått så mycket beröm för väggmålningarna i salen och som textat så kloka tänkespråk över dörrarna. "En egen härd guld värd", stod det på en, Tänk, om det snart blev klart med pyntningen av Lilla Hyttnäs i Sundborn! I flera hundra år hade fars förfäder brukat den gården, innan Carl och Karin nu fått gåvobrev på den. Far hade märkt hur förtjust Carl var i den gården när de två tillsammans rest i Dalarna för några år sedan. Gården låg så vackert vid ån, åt solsidan. Vad Carl skulle få det lugnt där från lärarlitet på Valands målarskola och allt bråket med akademien.

Carls första sammanträffande med sin blivande svärfader var inte så lyckat, vilket helt berodde på den slarvige konstnären själv. I stället för att stiga av vid Hallsbergs station hade han somnat och följt med tåget. Och far, berättar Karin, hade fått stå på stationen förgäves. Först dan därpå kom han, orakad och skuldmedveten, till kontoret. Nog hade Carl hälsat artigt och förklarat sig, men den slarvern hade som vanligt lösa småmynt klirrande i fickorna. — Det duger inte, hade far sagt. Skall du bli måg här, måste du förvara dina slantar bättre. Hela Hallsberg talade om hur far gått efter en portomöna i butiken och sagt åt Carl att göra bruk av den. En annan uppgift om Carl Larssons första besök hos blivande svärfadern uppger, att denne tog honom för en handelsresande och ville köra ut honom.

— Vilken lycka, att Carl kunnat behärska sig mitt i chickanen, för sedan var far och han goda vänner, berättar Karin. Men bara Carl kunde vara lite mer uppmärksam och inte stå där och diskutera sin väggmålning med kassör Stenström på banken. Men visst hade Carl fått rätt i att det verkligen inte var så dåligt konstverk, när det blivit färdigt. Kassören var förresten väldigt lik sig på målningen, men inte brukar han blåsa i horn i vardagslag. Syster Stina ridande i sporrsträck, så att hönsen störtar i väg i förskräckelse, är då mera troget verkligheten. Ernström och Möllerberg, apotekarn, känner man igen som de tar sig ut i arbetet på dagarna. Min bror Pers kompanjon Fritz Hartman är sig också lik, och far och mor är målade med tillbörlig aktning. Inte heller har Carl skämtat med husaren och hans granna mundering. Lika gott var det, så ofta som han är på besök. Men sig själv har han karikerat. Äntligen hade då Carl fått tillbaka sitt gamla humoristiska manér, konstaterar hans konstnärliga fästmö Karin Bergöö.

Enligt vad konstnären Karl Nordström omtalat, var det hon som fått isen att lossna hos Carl. Efter fattiga år och dålig vernissage i Paris skulle Carl ha velat själv-dö.

Gatuparti från gamla Hallsberg

OLSONS

FOTOGRAFISKA

Hagendalsvägen 7 KUMLA
Tel. 708 44

Moderna ramar och album

Vi rekommendera vår populära PORTRATTSERIE

BRUDPAR-
PORTRATT-
GRUPP-
SERIE-
FÖDELSEDAGS-

BARN- KÖRKORT- OCH PASSFOTO

FOTO

Ester Henriksson-Östlund

"Vandring genom en stad" skrev jag sedan jag en dag gått förbi "Jives" hus på Hagendalsvägen, när det höll på att rivas. Det känns vemodigt att allt det gamla skall bort liksom att snart alla traditioner glöms. Rosorna vid stationen minns jag från en dag i vintras när jag väntade på bussen. All dess fågning var frusen och död, men så kom jag att tänka på att en dag vaknar de till liv igen. Så är det nog också med oss människor. Dikten "Där askhögen blommar" är tillägnad Kvarntorp, som numera tillhör Kumla. Det var en Kvarntorpsdam, som bad mej skriva den och poängtera att hon och hela familjen trivdes och rentav älskade sin hemort.

Vandring genom en stad

Jag går genom staden i minnenas värld
Hagendalsvägen förbi.
Det gamla förändras och blir något nytt,
i minnenas melodi.
Med skrovlig fasad stod ett hus här en gång,
nött av tidens förtärande år.
Grävskopans käftar har tuggat sig fram
i markens frätande sår.

Genom tunnelns trappor i tankar jag går.
Den era som gått är förbi.
Det som byggs här i dag, skall raseras igen
för att en gång något annat bli.
Jag stiger ur dunklet till Pressbyråns ljus.
Klockans visare pendlar mot två.
Jag väntar på bussen, den dröjer en stund.
Rastlös jag börjar gå.

Här står Kumla station, som en borg i sitt grus
med höströda vinrankors glöd.
I rosenrabatten, som härjats av vind,
har frostkylan sått sin död.
Pudrad av rimfrost har knoppen sig böjt.
Så förgänglig blev sommarens prakt.
Den skall väckas till liv utav värmande vår.
Outgrundlig är skapelsens makt.

Två dikter

Av Ester Henriksson-Östlund

Där askhögen blommar

På den milsvida slätten i Bergslagens ro
finns en plats som jag tycker är skön.
Jag ser buskar och träd, jag ser blommor som gro,
Skogen står så förunderligt grön.
Jag har hamnat på sidan om städernas stråk,
några rader av hus en affär.
En fabrik där hörs röster på främmande språk
och jag känner mig hemma här.
Där askhögen står som ett blommande berg.
I solskenet får den en violett färg,
så främmande mystisk i dimornas dis.
Detta är mitt paradys.

Jag ser sjöar, som vuxit ur gruvbrottens sår
som en saga ur forntidens grus.
Där fåglarna häcka och kvittrar i snår.
Ett främmande landskap i ljus,
När dimman står grå över husen ibland
vet jag ändå snart solen skall le.
Jag hör hemma just här med mångtusende band,
och jag tycker att jag kan se
hur askhögen står som ett blommande berg.
I solskenet får den en violett färg,
så främmande mystisk i dimornas dis.
Detta är mitt paradys.

Carl Larsson hade sagt till Nordström: "Karin är mitt ideal. Hon drömmer med sina stora runda ögon och skrattar med sin lilla näpna potatisnäsa. Här kommer äntligen min från begynnelsen bestämda maka. Nu är jag äntligen kär på rätta sättet. Jag vill gifta mig och bilda bo med henne. Underligt, förresten, att hon vill ha mig. Ful som f-n är jag, finneg och vattmig i hyn. Håret faller från nacken i brist på näring. — När Karin och jag gick över bron i Grez första gången sa hon ingenting. Bara såg på mig. Mer behövdes inte. Vi skrev till hennes föräldrar. Om en vecka kom svar: — Vi litat på Karins omdöme. Vi tro, att hon endast kan älska en hederlig man. — Då smällde första kyssen."

Carl Larsson undrade hur de skulle klara sig. Han hade för sig att Karins föräldrar var lika fattiga som han själv. Men han fick så småningom veta, att fästmöns far var en burgen köpman från Hallsberg. Därmed kände han sig som en Atlas och ville bryta arm med alla starka karlar.

Borta ur stadsbilden

Parti från Köpmangatan 20 och 22
Nr 20 inrymde HF:s bokhandel samt fiskaffär, nr 22 var uppfört av frisör C. A. Fransson och användes till bostad och "barberarstuga".

Vi har mer
än folk tror —

BÖCKER — KONTORSARTIKLAR — MUSIKINSTRUMENT
GRAMMOPONSKIVOR — SKOLMUSIK
SKRIVMASKINER M. M.

HF:s

BOK & MUSIK

Stationsgatan 18, KUMLA. Tel. 019/709 41

Vad det ändå är roligt ibland . . .

En koloni av den intressanta vattenbläddran hade kastat ankare i vår vik. De höggula blommorna stod vackert mot den blå vattenspegeln. Som nyanlända hade de inte hunnit trassla in sig i den övriga vegetationen. Växten saknar rötter och kan av ström och vind föras vart som helst, det var väl så den hamnat här.

Försiktigt lyfte jag upp ett exemplar för att tulla den på en grenbit. Grenarna är nämligen nedsänkta i vattnet, och på de finflikiga bladen sitter fångstblåsor med vilka mikroskopiskt små djur fångas. Det är sannerligen inte stora djur som kan komma in genom öppningen till vattenbläddrans fångstblåsor. Nu ville jag försöka fotografera detta naturens under! Utsidan på kanotbotten, som var vitmålad, blev en lämplig bakgrund för grenbiten med dess fångstblåsor.

Just då kom dr Setterbom släntrande och svängde in på tomten bort till kanoten.

— Fin kanot det där.

— Ja, säkert.

Själv hade han en Flen-kanot men det här var en av Harry Mackfies sköna skapelser.

— Vad vill du ha för'n?

— Ja' vill nog inte sälja den.

— Du får fem hundra.

— Nej, nej!

— Ja, du får väl tusen då.

— Nej, nej, den är inte till salu.

Då bjöd han femtonhundra.

— Nej, vet du, jag säljer den inte till något pris. Det är ett konstverk det här, ser du.

Då bjöd han två tusen och fladdrade med pengarna framför nosen på mej. För några ögonblick var frestelsen stor, mycket stor, men då jag visste att detta kanske var sista kanoten Mackfie själv hade byggt, var ett nytt nej inte svårt att klämma fram, och något mer nej behövdes inte. Vi började istället prata om bläddran på kanotbotten. Alla läkare är kunniga botanister och Setterbom utgjorde intet undantag. Hans specialitet tycktes vara lavar, och jag lyssnade med välbehag när han berättade om lavarna på Nyckelön, som han i många stycken ansåg ha en rent norrländsk karaktär. Så hjälptes vi åt att arrangera och fotografera bläddran på kanotbotten. Han ville svänga hem efter sitt mikroskop, så vi kunde dissekera fångstblåsorna ordentligt, men då jag visste att han åkt taxi hit upp

I fyrtio år — regelbundet från 1934 — har *Hugo Ericsson* medverkat i Kumla Julblad. I de flesta artiklarna har han berättat om vandringar i fjällvärlden men åtskilliga skildringar är från Lerbäcksbygden och framförallt från Tisaren, vid vars strand han rest ett andra hem.

Hugo Ericsson är kumlapojke, född 1903. Fadern var anställd som mjölnare hos AB Kumla Ångqvarn. Någon mjölnare blev inte Hugo, utan i likhet med sina båda bröder blev skomakeriet hans förvärvsarbete. Redan ett par och tjugo år gammal kom han med i skoarbetarnas avdelningsstyrelse i Kumla. Sitt huvudsakliga intresse kom han att ägna ABF och logen Kämpen. Han invaldes visserligen i municipalfullmäktige, men det blev knappast mer än en gästroll. Sammanträdena kolliderade med hans draging till naturen; vandringar i skog och mark och studier av blommor och fåglar kom alltmer att bli hans melodi. Tillsammans med kameran och kanoten gjorde han många upp-täcktsfärder, som han berättade om i sina krönikor.

1956 utgav Hugo Ericsson "Medan lägerelden brinner", som bl. a. innehöll ett urval av hans artiklar i Kumla Julblad.

Kumla Julblad tackar sin flitige och trogne medarbetare och hoppas att det berikande och goda samarbetet skall fortsätta.

Nils Helander

lyckades jag med litet möda avstyra den tanken. Då snackade vi om motorer istället. Han körde nämligen med en uppåt väggarna för stark motor i sin kanot.

— Vad gör det, sa Setterbom, men ibland går det åt pipan. Jag kom farande nedåt sjön för litet se'n. Låg och kikade på den där ön me' ett par tallar — Stacks holme — men råkade göra en för häftig gir så kanoten vurpade. Men vad gjorde det *jag fick i alla fall se fiskgjusen*. (Då hade fiskgjusen bo på Stacks holme).

Hörde ni. Där låg han i spat och försökte vända kanot med vidhängande motor på rätt köl men tyckte inte det gjorde något. Han fick se fiskgjusen. Vilken beundransvärd människa!

Händelsen visar en ny sida av den man, om vilken det går så många underliga historier här i bygden.

Men nog borde han haft en bättre kanot. Visserligen är det inte nödvändigt alla gånger att ha kvalitet på sakerna när man idkar friluftsliv, ibland går det lika bra med enkla och primitiva don. Det lärde mig Albert Viksten en gång. Han berättade hur han en gång var på språng i tassemarkerna kring den stora vildmarksjön Rogen. Han hade slagit läger och fått en sådan där ljus och skön kväll som är så härlig efter en dag i fjället. Redan då var Rogen vida känd som ett ypperligt fiskevatten, och i akt och mening att preja havet på bröd plockade Viksten fram sina fiskedon. En rulle björntråd, en avbruten kaffesked, några metkrokar. I kaffeskeden var hål borrade för rev och krok. På några ögonblick var han färdig att börja fisket.

Folkets Hus

TEATER - FILM - LOKALER FÖR MÖTEN

RING 750 79

REKOMMENDERAS för bröllop, middagar
och samkväm i trivsamt miljö

Först spolade han av en försvarlig mängd tråd och höll den med vänster hand, högerhanden tog han om tråden någon halvmeter från skeden, armen svängde den av och an tills farten blev lagom, då fick skeden fara ut över sjön. Det kunde bli kast på både 25 och 30 meter.

Å se, där hoppade något på. Kampen blev kort men intensiv och en präktig öring landades.

En bra bit längre bort på stranden hade han sett två män gå och kasta med sina spön. Nu kom de springande för glatta livet. Så började en underlig procedur. Temperaturen i vatten och luft mättes, väder och vind och tiden på dygnet noterades nog i sina kolumner. Så vägdes och mättes fisken och artbestämdes, men när de så ville se med vilka redskap fisken fångats blev de långa i nosen: björntråd, kaffesked, metkrok. De vägrade tro på undret, men Viksten hade inget annat att visa så de måste tro.

Nu var deras noggrannhet inte så underlig. Det var nämligen två engelska lordar, och alla fiskande engelsmän är så där nogga. Förresten borde man ha gjort likadant, med åren hade det säkerligen blivit en både intressant och lärorik läsning.

Lordernas egen utrustning var toppenfin och de nändes använda den. Inte alla gör det.

Jag gick en gång utefter stranden av en sjö i Härjedalen — landskapet Gud skapade när han var på särdeles gott humör — och fiskade. På långt håll såg jag någon vid sjöns utflöde stå och svinga med ett spö, men jag såg aldrig varken fluga, drag eller mask flyga ut över vattnet, så jag blev särdeles nyfiken. Var här någon ny form av fjällfiske som presenterades.

Efter någon timma var jag nere vid nymodigheten. Det visade sig vara en ung grabb som med stolthet och glädje i blicken visade upp sina fiskedon. ABU:s världsberömda skönhet Ambassadeur de Luxe 5000 med spö, lina, drag i samma klass.

Han hade fått utrustningen som gåva vid en högtidsdag. För honom var tydligen den lyckliga känslan att vara ägare till kanske världens förnämsta multiplikatorrulle det enda som betydde något. Jag förstod honom inte, hade blivit lycklig först sedan rullen kommit till användning och visat sina överlägsna egenskaper. Det där med spinnfiske kan ha sina sidor ibland. Jag är inget haj på sånt, backslag med ty åtföljande lintrassel, för det mesta som rena skatboet, är det vanligaste resultatet av ett kastförsök. Men ibland.

En morgon när vi kom ut ur lyan satt en bekanting på strandkanten och väntade på oss. Han hade varit till stan på lördagen och köpt sig en spinnfiskeutrustning och hade rott runt sjön flera gånger på söndagsmorgonen och kastat, men antingen hade han blott fått ut draget någon meter från båten eller fått backslag med lintrassel som följd. Nu satt han här och ville jag skulle visa hur ett kast skulle gå till. Då bävar man men kan inte komma undan. Jag tog spöt, vindade in draget till någon decimeter från toppen, gjorde en lätt knyck, nej för hårt tilldragen, lossade spärren något, gjorde ny

”Skulda” på Tisaren

knyck, nu bra, visade i en blindkastning ställning och armföring för överhandskast, och så, schich, himmelske skapare, för första gången, och enda gången i mitt spinnfiskarliv, blev det en fullträff. I en elegant, lagom hög bäge flög draget ut, långt, långt, fick på millimetern rätt inbromsning och tog vatten utan ett synbart stänk. Vad gör man sedan? Jo, låter draget, så länge det är djupt vatten, sjunka något, tar så in det i intervaller och när det kommit till spöt försöker man se helt oberörd ut, som om sådana kast hörde till rutinen, räcker spöt till ”lärjungen”, och för att inte denne skall upptäcka hur ens knän skakar skyndar man in i lyan och dricker på-tår till morgonkaffet, något som aldrig tidigare skett. När så multiplikatorrullskälvan lagt sig stiger man ut i solskenet, fast besluten att inte göra något mer kast.

Jag har ett sådant där ”gobitminne” till och passar på att servera det nu, om det inte skulle bli något mer tillfälle.

Fägersten i Sportaffären hade sålt en haspelrulle, ABU 505, med spö, lina och drag, och jag var den lycklige ägaren till uppsättningen. Jag stod på gräsplanen där hemma vid sjön och övade med kastvikt. Överhandskast och underhandskast, och fann efter några timmar tiden mogen för det blodiga allvaret, krokade på ett Safir drag och promenerade ut till kajen. Tursamt nog fanns det ingen där just då, jo, i vasskanten satt två gubbar i en eka och metade.

Det blev ett hyfsat kast. Safiren tog vatten några meter bortom och utanför gubbarnas flöten. Sakta kom lyan in. Jomennisst, inte kunde det vara bottenapp och inte vass som fick spöt att stå som en sprättbäge. Den fick rusa sig spak, och efter några minuter kunde jag lyfta upp en gädda på ca 4 hg., avlivade den och gick därifrån. Kom sen och säg att inte två gubbansikten kan se ut som ett frågetecken, jag har själv sett det.

Vid ett tillfälle hade jag det stimulerande nöjet att under en kort semestervecka få vara kompis med två skickliga fiskare. Med skicklig fiskare menar jag då den som känner sina jaktmarker väl. Vet var grund och gryn-

forts. på sid. 45

AB B. S. K. MEK. VERKSTAD - KUMLA

(f. d. BRÜDERNA SANDBERG)

Grundad 1898

TELEFONER : Verkstaden 701 13
Harry Sandberg bostad .. 793 49

MEKANISKA ARBETEN AV ALLA SLAG. Plåtrundningsmaskinen BSK i 4 typer. Bärningskärran BSK. Järnkonstruktioner efter ritningar och förslag. Arborning, Svarvning, Fräsning, Svetsning, Reparationer.

32 år på Kumlaskomakarnas expedition

Under semesterveckan 1932 drabbades Kumla av en fruktansvärd olycka. Skofabriken Sture, en av de större fabrikena, brann ned och kom aldrig att återuppbyggas. Orsaken till branden pratades det mycket om. Arbetstillgången hade liksom på en del andra fabriker länge varit mycket ojämn och permitteringar hade varit ordningen för dagen. Nu stoppade plötsligt allt arbete. Några duktiga specialarbetare lyckades få arbete på andra skofabriker i samhället eller i Örebro.

Vid den tiden började till råga på allt en allmän konjunkturavmattning göra sig gällande över snart sagt hela världen. I vårt land rådde en överproduktion på skor. Att så var fallet kunde utläsas av realisationerna, som brukade börja efter midsommar.

Efter semestern var det genomgående ganska klen med höstorder, och den ena fabriken efter den andra fann sig tvingad att inskränka driften eller helt stänga fabriksdörrarna. Köerna vid arbetsförmedlingen på Vattugatan blev allt större. Fackföreningen var givetvis inte förberedd på en så katastrofartad utveckling. Mer än en krona om dagen ansåg sig föreningen inte kunna betala, och detta endast under begränsad tid. Insamlingar gjordes på andra arbetsplatser, men några större summor blev det inte.

Det behövdes andra åtgärder. En av dessa var Arbetsmarknadskommissionens (AK) anslag till stenslagning. Stenen skulle framförallt användas vid vägbyggnader. Stenslagning var emellertid ett hårt arbete som inte alls passade för skoarbetare. Det blev mycket dålig förtjänst. Vid ett tillfälle hade kommunalfullmäktige att behandla ett förslag från "stenhuggarna" om att få avlöningen höjd från 1.50 till 2 kronor pr kbm. Detta gick fullmäktige med på men visade kalla handen när timarbetarna också ville ha en femtioöring mer.

De arbetslösa sysselsattes med mer eller mindre produktiva arbeten. Dikesgrävning och en del skogsarbeten åt bönderna hörde till de bättre arbetena. Men arbetsprojektet sinade med påföljd att man nödgades tillgripa kontantunderstöd, vilket inte var populärt vare sig bland den kommunala myndigheten eller de arbetslösa, som helst ville göra skäl för sig, som man sa.

Ett förslag om startande av ett gemensamt bespisningsställe för de arbetslösa ungarlarna bifölls utan motstånd av kommunalfullmäktige, som tillsatte en kommitté, bestående av P. G. Gustavsson, Erik Ekdahl, Gustav Zetterlov och Ellen Larsson.

Fackföreningsstyrelsen 1925

Stående fr. v. Josef Johansson och Nils Olovsson. Sittande fr. v. Hugo Eriksson, Birger Skarén och Conrad Axelsson

Vårt först sammanträde hölls i Ulvåsa hos P. G. Gustavsson. Hans hustru Amanda hade tidigare haft matservice och från den tiden fanns en hel del kokkärl kvar som nu kom till användning. Lokal för bespisning blev gamla ålderdomshemmet, rivet för ett trettiotal år sedan. Marken ingår i norra delen av kyrkogården.

Som kokerska vid bespisningen anställdes Ingeborg Andersson, känd som baderska och senare kassörskan vid Kumla Varmbadhus. Det serverades två måltider om dagen. Ingeborgs goda mat uppskattades av alla och blev räddningen undan svälten för många ungdomar som inte hade något arbete. Varför de kallade sitt matställe för "Hotell Savoy" minns jag inte, men något annat hörde jag aldrig talas om. Det var ett 70-tal ungdomar som varje dag utspisades. Två av dem avskildes varje dag för att hjälpa till med potatisskalning, diskning och vedhuggning till kokspisen.

Fullmäktige anslag också medel till stipendier till de ungdomar som ville öka sitt vetande på Kävesta Folkhögskola. Hur många som använde sig av dessa stipendier vet jag inte. Där fick de emellertid både undervisning och mat.

En verklig ljusning inträffade när kommunen som beredskapsarbete och med AK-medel fick anlägga Djupadalsbadet. Beslutet härom var en stor lättnad för kommunen, på vars ekonomi dessa depressionsår tårt hårt och orsakat stor upplåning.

Anläggningen av Kumlasjön var ett fantastiskt projekt, till vilket många ställde sig tveksamma. När det 1934 fullbordats var alla ense om att det var ett av de mest lyckade företagen i Kumlas historia. Med tanke på

BLOMMOR för alla tillfällen

Brudbuketter - Sorgbinderi

Westlins Blomsterhandel

Telefon 600 75

Köpmangatan 30

Blomsterförmedling (Interflora)

de många miljoner som de senaste årens utbyggnader av siöområdet kostat, frågar man: Hur var det möjligt och hur bar man sig åt när man 1933—34 för ca 75 000 kronor byggde den ursprungliga Kumlasjön?

Under min långa tjänst på Skoarbetarfackföreningens expedition i Kumla har jag fått vara med om högst växlande händelser. Jag har fått uppleva lågkonjunktur och högkonjunktur, tider då det varit en enorm brist på yrkesfolk men också då skoarbetare i massor nödgats uppsöka arbetsförmedlingen för att stämpa.

Det dröjde länge innan skoarbetarnas organisation slog rot i Kumla. Visserligen bildades en förening ganska tidigt, men stabiliteten dröjde. Gunnar Carlsson, som senare bar namnet Brånstad, mångårig ombudsman i Karlskrona, har i en minnesskrift för åren 1911—1936, skrivit en intressant historik över skoarbetarnas föreningsrörelse i Kumla. De första mera framgångsrika försöken att bilda en avdelning gjordes 1898. Just vid den tiden befann sig Kumla i en allvarlig kris med betalningsinställelser och konkurser på löpande band. Åtskilliga skomakaremästare nödgades avhända sig sina egna hem och skomakarstugor.

Redan efter två år gav avdelningen upp. Efter någon tid gjordes nytt försök, men föreningen överlevde inte storstrejken 1909. Vid strejkens utbrott lades grunden till den dittills största skofabriken, "Ages", och arbetet med den kunde fortsätta trots den landsomfattande storstrejken. Detta om något visar hur svag den fackliga rörelsen var i Kumla. Men redan 1911 sammanträdde "8 modiga män", som det står i minnesskriften, hos ovannämnde P. G. Gustavsson, som ingalunda var skomakare utan skrothandlare och varm anhängare till facklig organisation. Den främste pådrivaren var O. L. Gillberg, som med tiden skulle avancera till Sko och Läders högsta befattningar, först förbundssekreterare och sedan förbundsordförande. Han var under ett flertal år ordförande i Kumla kommunalfullmäktige bl. a. under Kumlasjöns tillkomst.

Av vad som framgår av minnesskriften 1936 räknar man året 1911 som avdelningens startår. Den första styrelsen bestod förutom Gillberg av följande: Anton Olsson, Edvin Hjälms, E. Jansson och Axel Sundström.

1926 inträffade en schism inom avdelningen som resulterade i att medlemmarna i Hallsberg bildade en egen avdelning. Det var P. G. Hultman som fått anställning på Hallsbergs Skofabrik, som var initiativtagare. Avdelningen fick aldrig någon större anslutning. En av frondörerna C. H. Qvarfordt, hade flera kommunala uppdrag i Kumla och var mest känd som ordsmeddelare och författare till en del elaka kåserier i ÖK. 1966 upplöstes Hallsbergsavdelningen och återvände till Kumla.

Samma år som Sturefabriken brann startade Aga Konfektionsfabrik. På optimistiskt håll hoppades man på många arbeten för de arbetslösa. Det blev emellertid endast ett litet antal manliga, som fick anställning, då fabriken sysselsatte 85 % kvinnliga arbetare. Man behövde givetvis till största delen yrkeskunnigt folk och

Skoarbetarfackföreningens exp. 1936

Från vänster: Conrad Axelsson, Ellen Larsson och Josef Johansson.

det fanns inte i Kumla utan anställdes från andra orter.

Några försigkomna ynglingar gjorde sig till köpmän. Med en unicabox med tvålar, kängsnören m. m. gav man sig ut på landsbygden och försökte göra affärer. Så stora slantar tjänade man inte. Då gick det bättre för dem som tog hem färsk sill från Göteborg och cyklade omkring i bygderna med. Det berättas att vid en gata i Åbytorp fanns det vissa dagar så många sillhandlare, att folkhumorn döpte gatan till Sillagatan, ett namn som sedan blivit officiellt.

Inte minst i arbetslöshetskommittén rådde stor oro över var man skulle placera det stora antal arbetare som skulle friställas när Kumlasjön blev färdig 1934. Det behövde man inte ha bekymmer för, ty då hade konjunkturläget ljusnat överallt. Fabriksdörrarna hade åter öppnats, och optimismen var stor. Ungdomarna kunde åter betala för sin kost, och "Hotell Savoy" gick till historien.

1 juli 1935 startade erkända arbetslöshetskassan. På hösten började jag min långa anställning på skoarbetarnas expedition. Redan 1920 hade avdelningen utsett helanställd ombudsman. Platsen erbjöds till O. L. Gillberg, som emellertid tackade nej. Han tyckte att förtjänsten som skoarbetare var bättre. Vid annonseringen blev det bara en sökande och denne var plåtslagare. Vid förnyad annonsering anmälde sig en sökande och han var skomakare. Hans namn var Conrad Axelsson. Han fick med åren en allt större arbetsbörda och ansågs behöva ett skrivbiträde.

Vid de stora helgerna var det vanligt att det blev ett driftsuppehåll. Vid julen var det inte ovanligt, att arbetet upphörde i mitten av december och påbörjades först efter trettondagen. Den inkomst som de friställda hade var 3 kr om dagen som lämnades i bidrag av arbetslöshetskassan.

forts. på sid. 47

KEMPES KIOSK

vid Hagendalsvägen

Telefon 701 66

Försäljning av Frukt — Choklad —
Konfekt och Glass

PRESENTKARTONGER i Choklad m. m.
Tobaksvaror — Tidningar

Gösta Eriksson

Ett märkligt vittnesmål med säregna gårdsnamn

Sägen eller dikt det må vara. Den här berättelsen inrymmer så många faktiska detaljer att den torde ligga mycket nära sanningen. Den ger också prov på den fina folkhumor som frodas och alltid är bäst när den är sann.

Ytterst är det berättelsen om tjuvskytte av älg och om vittnesmålet vid tinget. Men det handlar också om de namn som folkhumorn av olika anledningar satt på gårdarna i gränstrakterna mellan Viby och Hardemo socknar. Namn som inte används nu men som ändå lever kvar i gamla människors minne. De har vandrat man och man emellan, från släkte till släkte.

Naturligtvis har berättelsen med ålderns rätt fått flera versioner. Så går det med de flesta berättelser.

Tinget

Det finns även tingshistoria med i denna berättelse. Tinget var under tidigt 1800-tal förlagt till Blacksta. Tingshuset där brann emellertid ned och man fick flytta

till Vretstorp medan man projekterade och byggde ett nytt tingshus, som kom att ligga i Hallsberg.

Ända från mitten av 1800-talet och fram till 1907 var tinget placerat i Vretstorp. Tingshuset finns kvar än i dag nu i omändrat skick som boningshus.

1907 så stod tingshuset färdigt i Hallsberg för att tas i bruk 1908.

Händelsen i denna berättelse har timat något av åren strax före sekelskiftet. Trots intensiva efterforskningar har jag inte funnit något om denna historia i tingsprotokollen i Hallsberg, som är från 1900 och framåt. Kanske finns det något i 1800-talets protokoll i arkiv i Uppsala.

Men man måste ändå tro att historien är sann, med det förbehållet att man inte säkert kan veta vilken av versionerna som är den riktiga. Men de ligger varandra så nära att det spelar mindre roll.

Gårdsnamnen

Så till de inblandade gårdsnamnen. Alla de namn som nu nämns är inte inblandade men de bör vara med för att ge en riktig bild av hur och varför namnen uppkommit.

Om man far västerut från Brändåsen kommer man till den så kallade Mossbygatan. Vid denna gata fanns dessa gårdar. Där ligger idag bl. a. Stenkulla.

Gårdarna låg ofta några stenkast från varandra eller för att anknyta till själva berättelsen: inom skott- och hörhåll.

Här några smakprov på gårdsnamnen i vardagligt tal och i folkmun: Tosen, Sprätta, Röva och Skeket är namn som återfinns i berättelsen. Andra namn är Blänke, Skutet, Blånea och Skvalet. Det fanns ytterligare namn inom samma vokabulär men det får räcka med dessa.

Man vet hur namnet Sprätta uppkommit. Det bodde nämligen en skräddare i det nu vita huset och hans välkomstord, när någon kom för att ändra kläderna, var: Det är bara att sprätta, bara att sprätta. Och gården fick namnet Sprätta.

Tosen

Då Ni går i **BILKÖPSTANKAR**

välkommen med en förfrågan till

LARS EKBLÖM bostad 789 10

THAGE EKBLÖM

Stenevägen 39, KUMLA Tel. 713 00, 713 34

Skvalet låg nedanför backen och när det regnade så skvalade det dit ner. Namnet Skvalet var givet.

När det gäller namnet Skeket är man mera osäker. Vägarna delar sig just där. En arm är Mossbygatan och en arm av vägen fortsätter västerut. Kanske man kallade dessa för vägben fordomsdags. I så fall skulle namnet Skeket få en förklaring. Huset är grått idag och ligger i "skeket" mellan vägarna.

Intill Skeket ligger det lilla röda huset som heter Röva. Det skulle fått sitt namn som en pendang till Skeket.

Tosen är ett större rött hus bakom magnifika häckar och hur det fått det namnet vet man inte. Om det nu inte i folkhumorn har varit så att Tosen låg före Skeket.

Blänket hette Blänketorp och Skuttet tidigare Skutte-torp. Enkla och naturliga förklaringar.

Versionerna

Av de tre versionerna av berättelsen som lever kvar i folkmun än idag är kanske ingen helt riktig. Alla är emellertid rätt lika och vad det gäller slutet samstämmiga.

Johan Emil Ahlin, Lanna, Hardemo var nämndeman vid tiden för historiens utspelande. Han är med i berättelsen som sakkunnig på gårdsnamnen. Samstämmigt för alla versionerna är inledningen. Två män sköt olovandes en älg i dungen vid Röva strax intill Folkatorp. Strax intill Skeket också.

Vid de undersökningar som gjordes för att få fast tjuvskyttarna fann man två misstänkta och en kvinna som kunde vittna. Hon kunde dock inte säga annat än att hon hade hört skottet. Och det vid en tidpunkt då de två misstänkta saknade alibi.

Inom parentes så var tjuvskytte ganska vanligt på den tiden och det måste till speciella orsaker innan man åtalade någon. Varför det gick till åtal vid detta tillfälle förmåler inte historien.

Dungen där enligt historien tjuvskyttet ägde rum.
T. v. skymtar gården Skeket.

Vittnet

När vid rättegången i tingssalen i Vretstorp turen kom till vittnets framträdande brast alla i skratt. För den lite försagda unga kvinnan sa:

— Jag skulle löska (avlusa) Britta-Maja i Sprätta, men när jag kom till Tosen så small det i Röva.

Eller också sa hon som i version två:

— Jag satt på stätta vid Sprätta och löska moster på håret i Tosen när det small ett skott i Röva.

Eller så sa hon den tredje versionen:

— Det small i Skeket och brakade vid Röva!

I alla versionerna sa domaren:

— För ut människan, hon är inte riktig.

Då reste sig Johan Emil Ahlin, nämndemannen från Lanna i Hardemo, och lär ha sagt:

— Detta äger sin riktighet. Ställena kallas så därute.

Slutet på historien finns också med. Tjuvskyttarna blev liksom älgerna fällda.

Sprätta

Röva

GAMMAL AFFÄR i ny miljö . . .

Grundad 1898
Telefon 700 64

VÄLKOMMEN TILL **Hagendalsvägen 20**
och se vad vi har att erbjuda i
MÖBLER OCH MATTOR

Zarelius MÖBLER

Skomakeriets aristokrater pliggade inte

Nanny och Allan Fridell

En välkänd politiskt och fackligt verksam pensionär är Allan Fridell som är född i Kumla och varit födelsebygden trogen under sin 74-åriga levnad. Kumla Julblads utgivare har varit kamrat med honom i kommunal- och kyrkofullmäktige men även i folkskole- och yrkesskolestyrelsen. Hans far Axel Edvard Fridell tillhörde de gamla skomakarhantverkarna. Skomakare blev också sonen Allan, mest sysselsatt inom vändmakeriet. Vid en bandupptagning har han berättat en del minnen från uppväxtåren och om senare händelser i sitt förvärvsarbete.

Mitt föräldrahem var i Södra mos. Det var en liten röd stuga på östra sidan om Norra Kungsvägen, i närheten av viadukten. Stugan hade ett rum och kök och ett vindrum, som användes till skomakarverkstad. Den gav på den tiden inte mycket pengar, men anspråken var små så det gick ju.

Under mina barnår hade far två gesäller, ibland tre. De satt jämte far runt skodisken och hade sin bostad på verkstan. Enda möbelen som fanns var en pinnsoffa. I den låg de båda gesällerna. Var de tre, placerade man en läderhalva på golvet, fyllde ett madrassvar med halm, en kudde och täcke, vilket blev en nog så primitiv bädd, som gesällen var nöjd med. Far hade således inga bekymmer om att skaffa bostad åt sina gesäller. De hade maten hos mor. Om jag inte minns fel, betalade de sju kronor i veckan för den.

Gesällerna kom och gick. De hade i regel korta konditioner. När en gesäll kom och sökte arbete hos far, och det fanns en plats ledig, förekom inte mycket prat utan gesällen satte sig omedelbart vid skodisken. När gesällerna hade arbetslust, slet de från tidigt på morgonen till sent på kvällen. Vanligt var att de bottnade ett par skor om dagen.

Gesällerna var oberäkneliga. Rätt som det var så tog de sej en "trumfvecka". En samlingsplats var skogspartiet nedanför Kumla Skofabrik. Där var jag åtskilliga gånger och tittade på dem. De var även som druckna snälla och sjöng mycket. Många av dem var duktiga och stolta över sin yrkesskicklighet. De var aristokrater, medan en annan kategori kallades för pliggskomakare. "Aristokraterna" pliggade inte utan sydde skorna. På min fars verkstad var det vanligt att skorna syddes. Det vanligaste namnet på damskodon var fruskor.

Vem tog hand om din fars tillverkning?

Det var grossist Nilsson, som bodde i den rosafärgade tornvillan öster om Ströms vid Kyrkogatan. Han släppte till nåtlingarna och allt materiel som behövdes. I slutet på 1890-talet nödgades Nilsson gå i konkurs. Du har väl hört talas om den svåra krisen som gjorde så många skomakare utfattiga?

Jo, om den har jag skrivit i julbladet, när handskomakeriet mer och mer upphörde och marknaden översvämmades av maskintillverkade skor. Skohandlarna fyllde sina butiker med billiga skor med påföljd att det nästan blev försäljningsstopp för grossisterna. När inte dessa fick några order, kunde givetvis inte heller deras leverantörer få några beställningar. De flesta var ju ännu handskomakare, nästan alla med svag ekonomi. Man var angelägen om att behålla sina gesäller och lagrade tillverkningen så gott man kunde i hopp om att grossisterna snart skulle höra av sig med order. När detta dröjde, nödgades många anlita växlar. Det kunde vara svårt att få borgesmän till dessa. En och annan var djärv nog att skriva ett par namn på växeln, utan att personerna tillfrågats. Detta uppdagades givetvis och blev en allvarlig historia. I de flesta fall blev det böter men för några räckte det inte med detta utan de ådömdes fängelse. Händelsen uppmärksammades av tidningarna landet runt. Stockholmstidningarna sände t. o. m. reportrar för intervjuer. Det var verkligen synd om många handskomakare, som nödgades gå ifrån sin stuga, som de under många år sparar till.

Min far slapp undan den trassliga härvan. Så småningom upphörde far med att ha gesäller och nöjde sig med att hjälpa bröderna August och Axel Lundholm med tillverkningen av stövlar. De hade verkstad på föräldragården i Södra mos. En åkare "Noak" kom regelbundet hem till far med lådor innehållande stövlar, som far fodrade, blockade och gjorde fina.

Det gick emellertid framåt för August och Axel, som förvärvade den av fabriker Adolf Eriksson uppförda stora fabriken vid Kvarngatan. Ganska snart blev de också ägare av skofabriken Skandia i Örebro. Då hade far installerat sig på Kumla Skofabrik, som byggt ny fabrik.

Rössbergs SNABBKÖP

Å B Y T O R P Tel. 730 72

Platsen för förmånliga inköp
såväl till julen som året runt

— ETT VARUHUS I MINIATYR

SPECERIER, CHARKUTERI, MJÖLK, BRÖD

Kapitalvaror t. ex. TV, Frysboxar, Kylskåp, Tvättmaskiner m. m.

Även där blockade han stövlar, tillsammans med en kamrat Olsson. Vad han hette i förnamn minns jag inte. Han kallade allmänt för "Halta Olle".

Det fanns tre andra "Ollar" under samma tid. Far hade en gesäll med det namnet. De två andra kallades "Värmlands-Olle" och "Norska Olle". De ansågs alla mycket skickliga och deltog inte i "trumfveckorna" utan slet hårt från morgon till kväll.

Fars kontakt med skofabrierna slutade med Sturebranden. På Sture gjorde han mest stickningar av kappor.

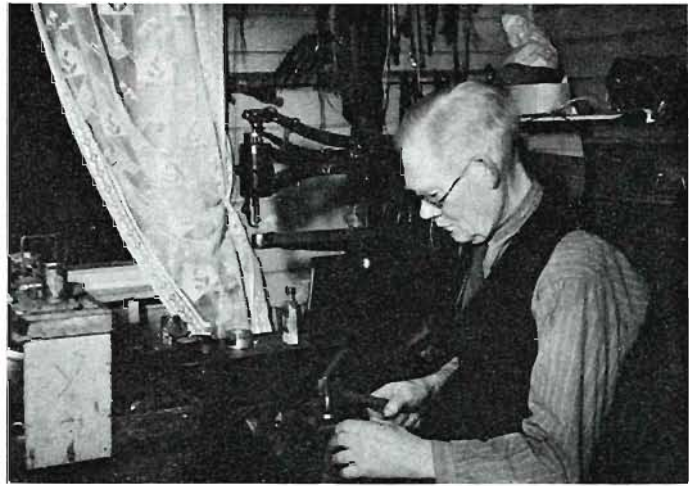
Vid den tiden hade far fått färdigt det nya hemmet Hammargatan 7. Där började han med skoreparationer, ett arbete som han fortsatte med så länge krafterna medgav. Han blev mycket gammal och gick ur tiden i 95-årsåldern. Ännu i 90-årsåldern kunde man få se honom vid Kumlasjön spelande krocket med David Årsell och andra "krocketgubbar".

Själv kom jag tidigt med i arbetslivet. Jag var en av Erik Ekdahls första elever, när han 1910 hade blivit vald till folkskollärare i Fylsta. Det blev för många barn i Fylstaskolan, så jag och flera kamrater fick sista läsåret flytta till Kyrkskolan. Lärare där var Georg Hall. På den tiden var föräldrarna i de fattiga hemmen mycket angelägna att deras barn så tidigt som möjligt skulle tjäna en slant. Far bad Hall att jag skulle få sluta skolan och börja arbeta. Skolstadgan tillät inte Hall att lova detta, men han kringgick stadgan på så sätt att jag varje lördag fick komma till honom för att förhöras på läxorna. Jag var också med på examen och fick avgångsbetyg.

Tolv år gammal fick jag plats på A. G. Anderssons skofabrik med tre kronor i veckolön. Det första jag fick göra var att gå till kontoret och underskriva ett arbetskontrakt, ett ganska unikt papper, som jag sparar.

Från A. G:s kom jag till F. A. Klingbergs vändskofabrik och började att lära mig vändsy. Där blev jag inte så gammal utan flyttade till Larsson & Johansson. Det var Sigurd och Uno Johansson, tidigare skofabriksarbetare, som startat företaget, som var mest känt under namnet "miljonbolaget". Hos dem arbetade jag som vändmakare, och det skulle sedan bli mitt yrke fram till pensionsåldern.

Näst sista jobbet, som jag hade, var på "GAJCE", som startats av fem anställda på den brandskattade Skofabriken Oden. Allra sist arbetade jag hos "7 skomakare" en firma som man hoppades mycket på men som gav upp efter blott något år. Nu har jag blivit, som det så vackert heter, folkpensionär. Det är stor skillnad att vara det nu mot förr. Jag glömmer aldrig hur mina föräldrar hade det på gamla dar. Och än mer bekymmersamt hade mina farföräldrar, som bodde i Mosebacke vid viadukten, som då ännu inte fanns. Farfar hade ett kommunalt understöd på 10 kronor i månaden. Som exempel på hur konstiga förhållandena kunde vara kan nämnas, att man fråntogs far hans rösträtt för att farfar hade ett litet kommununderstöd. Det missförhållandet blev emellertid ändrat tack vare Erik Larsson i Södra mos. Han var en omtyckt lantbrukare, kyrkvärd

Axel Fridell vid skodisken Hammargatan 7

och kommunalman, en verklig hedersman. I våra dagar är det mycket bättre ställt och lättare att få socialhjälp. Många tycker att det är för lätt, och det skrivs och pratas mycket om det.

Du hade förstås som de flesta skofabriksarbetare kännning av den svåra krisen i början av 1930-talet, då Kumla hade närmare 500 arbetslösa?

Det var en mycket svår tid för mej. Det hände att man fick arbeta ett par timmar när man kom till fabriken på morgonen och sedan invänta nästa dag för att då höra om fabriken hade fått in några order. Jag köpte skinnavfall på fabriken och satt hemma och gjorde s. k. skarvpungar, som jag sålde till en skohandlare för 2:50 paret. Det blev inte så många ören i förtjänst per par men var ändå en hjälp.

Just under den dittills svåraste tiden i Kumlas historia fattade jag ett djärvt beslut: jag skulle bygga mej en villa vid Hagagatan. Den blev klar för inflyttning på hösten 1932. Det var inte då som nu att man fick hjälp med statliga lån. Men hade man några släktingar och bekanta, som ville "gå i borgen", kunde man ju få hjälp med pengar på sparbanken. Jag hade hjälp med borgen av min far och svärfar.

Du tillhör väl de till medlemsåren äldsta i Frälsningsarmén i Kumla?

Ja, det gör jag. Där träffade jag en flicka som hette Nanny Olsson, vi gifte oss och har sedan levt ett lyckligt liv tillsammans. Hennes far, som tillhörde det gamla skomakarskrået, var känd som en skicklig yrkesman. Liksom min far gjorde han sydda skor. Min svärfars lilla stuga kallades Skogaholm och låg inte långt från Frälsningsarmén på tomten Vattugatan 8. Han arbetade under en mycket lång tid hos en handskomakare vid nuvarande Hagendalsvägen 20. Där låg en liten röd stuga, som sedan grosshandlare Erik Olsson byggde om. Där var senare doktor Harry Setterboms mottagning och

Köp julklapparna i

KUMLA JÄRN- & REDSKAPSHANDEL

TRÄDGÅRDSGATAN 1

Tel. 700 25, 703 25

Hagendalsvägen 20 i början av seklet

Huset revs på 1910-talet, då grosshandlare Erik Olsson uppförde en större byggnad, som på 1940–50-talet inrymde läkarmottagning för Harry Setterbom.

bostad, innan HSB förvärvade tomten och uppförde det nuvarande stora affärs- och bostadshuset.

På äldre dagar bottnade min svärfar skor hemma i köket. Det var inte så ovanligt att köket fick vara verkstad för de skomakare, som inte hade gesäller. Anspråken var små, och det var också förtjänsterna. Men förnöjsamheten var liksom en dygd.

Rätt många av dem som haft egna verkstäder blev med tiden vändmakare, vilket innebar att allt arbete gjordes för hand. Min svärfar, Johan Olsson, hade gjort en liten maskin av en cykel. Själva utväxlingen skedde från cykeln med en axel och sliptrissa, som var klädd med sandpapper. Med denna enkla apparat slipade min svärfar klackarna. Denna lilla uppfinning övertogs av Adolf Eriksson och användes av honom, innan han blev storfabrikant.

När jag i tonåren kom i arbete hos Klingberg i Södra mos var det någon som hittat på en primitiv slipmaskin. Det var mitt arbete att veva den och Erik Kjellin svarade för slipningen av klackarna. Vi höll till i en garderob och hade båda munskydd för att få i oss så litet damm som möjligt. Erik Kjellin blev som bekant ägare av en av Kumlas största skofabriker och mycket förmögen.

Min villa vid Hagagatan behöll jag inte mer än fyra år. Jag sålde fastigheten för 13 000 kronor, en affär jag hade stor anledning att ångra. När mina svärföräldrar gick bort flyttade vi till Skogaholm, Nannys gamla hem. Där bodde vi sedan till 1955, då det blev aktuellt med Götgatans framdragning norrut. Då köpte stan fastigheten och rev huset. När Götgatan fått den erforderliga delen återstod inte så mycket av tomten.

Ännu en gång skulle vi återvända till Vattugatan. Den gången till det stora bostadshuset nr 4, som inköptes av vår son Rune, tidigare tjänsteman på Skandinaviska banken, Kumla, numera bosatt i Köping.

Ett minne från första världskrigets dagar

Nedanstående unika kort såldes under första världskriget i bok- och pappersaffärerna. Det är tryckt på Hallsbergs tryckeri 1917. Ägare av tryckeriet var då Aug. Hofstrand, som tidigare även innehade Hallsbergs bokhandel. Kortet är adresserat till Kumla Bok- & Pappershandel, vars innehavare var Zandra Persson, senare maka till julbladets utgivare.

Hofstrand hade ett biträde, som var mycket påhittigt. Det är möjligt att det var han som hittat på det roliga kortet. Mera troligt är det dock att det är en efterrapning från annat håll.

Aug. Hofstrand var i yngre år missionär i Kina. På äldre dagar avtog hans intresse för den religiösa verksamheten. Han var tidigt invaliderad och hade svårt med sina vandringsturer vid Tisaren. Längre hade Hofstrand sin bostad i en av segelsällskapet Tisarens byggnader i Åsbro. Där tycktes han trivas, trots att han åtminstone under vintertiden förde en enslings liv.

Återförsäljare

De eftersökta, smakfulla

KYSSKORTEN

Från Hallsbergs Tryckeri, Hallsberg, tryckta i två färger å god kartong, brevk.-format, och som berättigar innehavaren till erhållande av 1 st varm, 2 st. mjuka och 3 st torra kyssar med extra pusskupong för biokvällar (vid varma långkyssar, räckande mer än 2 minuter, avskiljes 2 kup.), utförsäljn. nu till följande priser: 25 st 1:25, 50 st 2:—, 100 st 3:40, 500 st. 12:50 1000 st 20:—. Större parti särsk. offert. Portofritt.

(Ur Erik Lindorms Svensk historia Gustaf V och hans tid 1907–1918)

Har Ni julklappsbekymmer?

Järnhandeln med praktiska JULKLAPPAR för alla åldrar

VERKTYG, HOBBYARTIKLAR

AFFÄREN MED VERKTYG SOM SPECIALITÉ

Telefon 700 67, 714 33 Sveavägen 8

FRÅGA

SVÄRDS
Järnhandel
FÖRST

Järsjöflickan

som blev garnhandlare före myndighetsåldern

Maria Olsson var ett känt namn i södra Närke i början av seklet. Hon var född i Järsjö 1884. Fadern var 56 år när hon föddes och gick ur tiden när Maria knappt hade börjat sin skolgång.

Redan tidigt hade Maria klart för sig vad hon skulle bli. Hon skulle bli lärarinna, ty hon älskade barn och ungdomar. Men det blev inte så. Jo, till en del. Hon blev söndagsskollärarinna, men det skall vi återkomma till. Maria hade inte tidigare planerat att hon skulle ägna sig åt affärslivet, och att hon skulle göra det i mycket unga år men 1906 övertog hon systrarna Betty och Emelie Olssons affär. Hon hade då inte fyllt 21 år och fick därför vänta ett halvår innan hon själv fick teckna firman. Butiken förde utom garner även en del andra varor, men Maria nöjde sig med garnavdelningen. Manufakturavdelningen övertogs av Gerda Persson, syster till bokhandlaren, sedermera direktören för Rockhammars bruk Carl Persson. Längre fram i tiden då tecknen på uppgångstider för köpingen blev allt tydligare utökade Maria butiken med en del manufakturvaror. Det blev fler "järnvägare" på orten och även mycket annat folk.

1918 startade Maria Olsson filial vid Johanneskyrkogatan i Kumla. Bland biträdena i huvudaffären var tvenne Hallsbergflickor Majken Ericson, Kyrkfallet och Hildur Magnusson. 1948 överlät Maria Olsson affärsrörelsen till sin trotjänare Majken, som vid en bandinspelning har berättat en del minnen både från sin tid som biträde och från tiden som egen företagare.

Under min skoltid gick jag ofta ärenden åt mina båda fastrar i Hallsberg. De stickade beställningsarbeten åt Maria Olsson. Det var då som jag blev bekant med "tant Maja" och erbjöds plats i hennes affär.

Maria hade börjat i ganska liten omfattning men fick snart många kunder. Det var enda garnaffären på ett mycket stort område. Vävgarn dominerade försäljningen. Hemstickning var mycket vanlig. Jag minns att Maria berättade, att hon hade leveranser av strumpor till lägret i Sannahed, innan regementet 1912 flyttade till Örebro.

Så småningom blev det en viss konkurrens från en del specerihandlare, som började sälja garner. De sålde billigare än vi, men det var bättre kvalitet på våra garner och vi hade större sortering.

En gumma kom en dag in till en handlare och ville lämna tillbaka garn som blev över sedan hon vävt färdigt.

Tre systrar Olsson

Från vänster: Hanna, Erika och Maria

— Lämna tillbaka garn, inte går det för sej, sa handlarn.

— Det brukar jag få göra hos Maria Olsson.

Gumman var envis och ville att handlarn skulle ta emot det överblivna garnet.

— Hade jag vetat att ni är så envis, så hade ni inte fått köpa något garn av mej, fick gumman till svar. Men hon var ingalunda svarslös.

— Ja, det hade varit mi löcka.

Gumman handlade sedan, som hon alltid gjort förr, hos Maria Olsson.

1918 startade Maria filial i Kumla. Butiken förestods av min kamrat Hildur Magnusson, som senare fick överta den. Hildur ingick äktenskap med kommunalkamrer Karl Nilsson i Kumla. Hon avled 1943. Då var butiken belägen Hagendalsvägen 1 och är det ännu med firmamnamnet Strömzéns Eftr.

Marias syster Hanna hade plats i Örebro en tid men återvände till Hallsberg och köpte sig en maskin och stickade till affären och skötte Marias hushåll. Andra systemen Erika var i affären, där hon visade ovanliga affärstalanger.

Under de första åren av världskriget blev det ett uppsving i affärslivet och lagret tömdes fort med goda förtjänster. Med tiden blev det omöjligt att få hem några varor att sälja och verkliga kristider stundade. Jag tycker det var ett under att Maria klarade sig och sin affär.

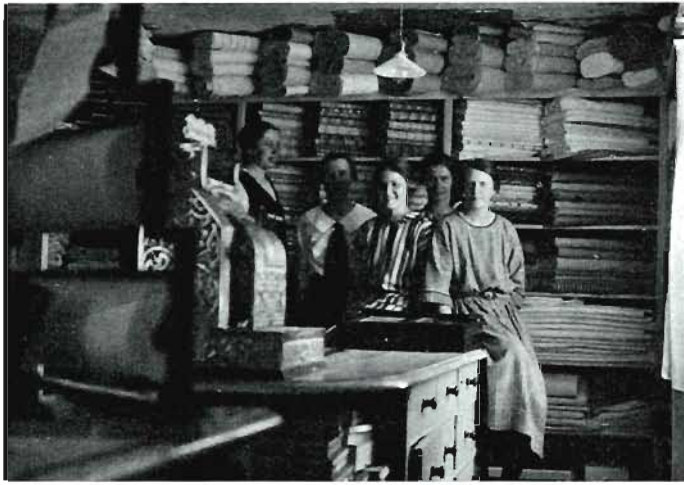
Under andra världskriget tiggde man s. k. "skolpakker" till barnen i det ockuperade Norge. Även Maria fick kontakt med en norsk familj och sände utrustning av kläder och skor m. m. till en norsk konfirmandflicka. Tullarna tyckte att det som fanns i paketet inte såg tillräckligt använt ut, varför paketet gick i retur. Någon tid efteråt uppvaktades Maria Olsson av polisen med stämning till tinget för olaga varuutförelse. Tingsvakmästare F. Hultgren åtog sig vara hennes ombud inför rätten, som var enig om att helt fria Maria. Särskilt uppmärksammat blev ett yttrande av nämndeman Simon

NÄR NI SKALL RESA — GÖR DET BEKVÄMT MED

F. N. WEIDERMANS BUSS AB

Tel. 780 25

Vi ordnar alla resor i moderna bussar.

Maria Olssons Garnaffär, Hallsberg

Fr. v. Erika Olsson, Majken Ericson, Nanna Fridell, Alva Jonsson och Ingeborg Johansson.

Olsson, som åtminstone till en del var hennes konkurrent: "Det skulle väl aldrig falla nämnden in att döma Maria Olsson för en sådan sak. Hon som gjort så mycket gott i det tysta".

En besvärlig tid var det när affären fick flytta ner i en källarlocal. Huset, där Maria haft sin butik, skulle rivras för att man på tomten skulle kunna uppföra en större affärsbyggnad. Vid den tiden utbröt en byggnadsstrejk, som pågick några månader och försenade färdigställandet av lokalerna. Maria funderade under tiden på att skaffa sig ett eget hus och öppna en filial. Det gjorde hon också i närheten av Västra skolan och startade den 1934.

Maria Olsson var hela livet varmt intresserad för ungdomen och för dem som av olika anledningar hade det svårt. Söndagsskolan var hennes stora fritidssysselsättning. I unga år blev hon lärarinna i missionsförsamlingens skola. På hennes initiativ uppfördes missionshuset i Tomta, där hon tillbringade mycket av sin fritid och även understödde ekonomiskt.

I 65-årsåldern råkade Maria ut för en svår olyckshändelse med både arm- och benbrott som följd. Detta förmörkade givetvis hennes liv och gjorde en affärsövertagelse aktuell. Hon bad mej att ta över. Jag var emellertid mycket tveksam i början. Skulle jag våga? Men det var ju en gammal, väl inarbetad affär med fint läge, som jag erbjöds att överta. Affären hade så många rara och snälla kunder, som jag kände så väl och som nu kunde bli mina. Min tvekan blev inte så långvarig. Jag har aldrig ångrat mitt beslut. Det var 1948, och då hade jag varit hos Maria i 25 år.

När jag 1971 upphörde med min affärsrörelse var det liksom ett avslutat kapitel med en specialaffär för garner i Hallsberg. Tio år tidigare hade Maria, som då var i 77-årsåldern, slutat ett synnerligen verksamt liv. Hon efterlämnade en otalig skara vänner och kunder, som i tacksam hågkomst minns hennes soliga beteende.

LARS C TISELL

Kumla Julblads hederspris till Håkan Nesser

Inte ser han ut som någon idrottstyp precis. Man uppfattar honom i stort som två meter av likgiltighet, slapphet och ointresse. Bilden stämmer — utanför planen. För han är en sån där lång räkel, som *kan* få ordning på ben och sädesböljande kropp bara han trär på sej en baskettröja och placerar sej under korgen. Underligt? Javisst — men så är det i de långa atleternas sport.

Håkan Nesser heter han. Då och då hör man ord som "räddaren", "korgsuveränen" och "outstanding" om honom. Och det är väl inget märkvärdigt i det kanske. Visst inte. Det är bara det att han genom åren varit Kumla Reals *store* man, som gett sånt skjut och intresse åt basketnäringsen i stan. Som nästan fört upp laget i högsta divisionen och som år ut och år in varit aktuell för landslagsplatsen. Som — kort sagt — hjälpt till att ställa fram basketsporten i Kumla i sporthändelsernas hög-säte, som gett Kumlahallen livliga läktare och flera tjug nya knattar som vill lära sej spelet.

Vad är det hos Nesser som är annorlunda? Enkelt — han *kan basket*, han vet hur han skall stå och han kan pricka den där lömska korgen med precision. Han har fingertopparnas känsla för sporten. Kort: en spelare.

Berättigad fråga: varför platsar han då inte stadigt i blå-gult? Det gör han — om han vill. Anledningen är bara följande: han är rent ut sagt för oambitiös för att slita svett och möda för fast anställning. En likgiltighet som rullar över i nonchalans. Tyvärr, säger förståsigpåarna med uppgivenhet.

Till årets division två-spel har basketklubben för övrigt kommit vältrimmat och laddat som aldrig tidigare. Goda nyförvärv och höga ambitioner ligger till grund

forts. på sid. 40

Kumla Reals basketlag med Håkan Nesser (6) stående till vänster.

Kumlafrakt AB

Telefon 701 16, 711 51

Dagliga körningar Kumla—Örebro

J. A. Hultman

— solskenssångaren

J. A. Hultman
gav under 1920- och 30-talen sång-
aftnar i hela landet.

Hur många minns inte J. A. Hultman, 1920-talets glade solskenssångare och charmör. Han gästade någon gång Frälsningsarmén men oftast Johanneskyrkan. Den gamla men rymliga frikyrkokolokalen, som låg i hörnet av Köpmangatan—Joh. kyrkog., räckte aldrig till för hans många vänner. Vid ett tillfälle minns jag att det köades som aldrig förr. Hultman hade kommit hem från en av sina många Amerikaresor och befann sig på toppen av sin bana. Redan vid middagstiden började de första samlas till mötet som skulle börja kl. 6. När tiden var inne sträckte sig kön utefter östra trottoaren från torget till kyrkan. Trots att Hultman dubblade sångkvällen var det många som inte fick höra den glade solskenssångaren.

Hultman var född i Ärnäs i Hjärtlanda socken, en mil från Sävsjö. I unga år utvandrade han till Omaha, Nebraska, Amerika. Han var cowboy en tid, innan han blev evangelist och sångare.

Jag har inte lyckats få tag i något häfte av Hultmans solskenssånger men minns flera av dem. T. ex.:

Stjärnor i kronan

O, min tanke fly hän till det härliga land,
upp till Jesus, min broder och vän.
Till min krona jag trår,
men jag frågar ibland:
Skall det bli några stjärnor i den?

Kör:

Skall det bli några stjärnor i kronan jag får
när jag avlagt min jordiska skrud?
Skall jag möta med fröjd
på den himmelska höjd
några själar jag vunnit för dig?

Lika populär som "Stjärnor i kronan" var "Det är solsknen där borta på kullens topp, det är solsknen vid skogens bryn".

Solskenssång

Låt oss sprida solsknen, varhelst vi än gå,
genom mörka dalar där vi vandra må,
gyllne strålar kasta utav kärlek, frid:
För de djupast fallna gör din bästa id.

Kör:

Solsken, solsknen, må vi sprida solsknen,
bringa himmelsk glädje var vi än gå fram!
Solsken, solsknen, endast lite solsknen,
tala blott i kärlek, vittna om Guds lamm!

Kören upprepade Hultman på engelska: "Sunshine, sunshine, but a little sunshine" etc.

Hultman använde vid sina sångaftnar en liten bärorgel, som han köpt i Amerika. Den tycktes han vara mycket svag för att döma av dess flitiga användning. Programmet vid sångaftnarna gick på löpande band, om man kunde tala om något program när det gällde hans framträdanden. Han rände nämligen omkring som en skottspole mellan pianot, orgeln och predikstolen. Hans tal var sällan eller aldrig tröttande. Han brukade läsa några verser ur bibeln och anknyta till en eller annan historia från sina upplevelser i det stora dollarlandet. En händelse, som jag flera gånger hörde honom återge, var den lilla flickan som sa: "Farbror sjöng så vackert, så jag somnade."

Hultman utgav flera häften med solskenssånger, för vilka han reklamerade vid sina framträdanden. "Hultmans Solskenssånger" utkom i flera häften och många upplagor och var mycket vanliga i hemmen landet runt.

Han hade en fantastisk kontakt med sin publik och fick den mest inbundne att röra på läpparna och sjunga med i körerna. När han fick lyssnarna tillräckligt varma lyste han spontant på om kollekt. Det hände t. o. m. att det blev en andra kollektupptagning, när stämningen nådde sin höjdpunkt. Han hade så många som han ömde för. En stor del av hans kollekter och andra inkomster gick till SMF-predikanternas pensionskassa. Intäkterna vid sina sångaftnar delade han med församlingen.

I början av 1950-talet besökte jag tillsammans med en grupp kumlabor det Hultmanska födelsehemmet i Ärnäs. Jag vill minnas, att där var rest en minnesvård över bygdens märklige son, som under ett långt liv hunnit med drygt 5 400 konserter.

Föreståndare för Johanneskyrkan under de många Hultmansbesöken var pastor J. R. Rickardt. Han var dalmas och känd som en begåvad ordets förkunnare med starka konstnärliga intressen. I många år tecknade han bokomslag till Lindblads förlag i Uppsala. Han har också utfört ett flertal omslag till Kumla Julblad. Missions-

KUMLA Radio & TV

Torget - Tel. 019/705 91

Sortiment — Service — Kvalitet

Marknadens förnämsta fabrikat i Radio — TV
Alltid det senaste i STEREO
Avbetalning genom låneköp. Billigast för Er.

församlingens ledning utom Rickardt, utgjordes av fabrikererna C. G. Ström och Carl Nilsson samt grosshandlaren Erik Olsson. De upplät sina hem för Hultman och räknades bland solskensångarens trognaste vänner.

I juli månad 1972 besöktes Ärnans och Hultmansstugan av den kände medarbetaren Jolo i Dagens Nyheter. Hans mor tyckte om Hultman. I sin tidning skrev Jolo två hörnartiklar på "Namn och Nytt"-sidan, ur vilka nedanstående avsnitt är hämtade.

— — —
Om jag inte varit uppe på vinden hemma och röjt, hade jag inte kommit till Ärnans i Småland.

Det är livets fortlöpande bouppteckning. Man rensar ut. På vinden hittade jag gamla 78-varvare i ett fodral. De har följt med från bardomshemmet. Det var Hultmans sånger samt Fridolf Rhudins sketcher. Jag hade glömt dem.

Hultman älskade min mor. Jag vevade upp, och så lade jag på "Det är solsken där borta..." Det var här det var solsken, på Ärnans.

Hultman kallades till följd av denna enda andliga låt "solskensångaren". Han föddes i stugan 1861. Vad jag vevat upp och lagt på den! Jag har inte hört den på 30 år. 35.

37 kanske. Men jag kan den.

Jag kan också "Skall det bli några stjärnor..." Eller rättare: jag trodde jag kunde den. Vid provspelning på stereo framgick att jag alltid sjöng den fel vid späda år. Jag sjöng:

"Skall det bli några stjärnor i kronan i år.

när jag avlagt min jordiska skrud..."

Men det ska — eller skulle — vara:

"Ska det bli några stjärnor i kronan jag får..."

Det var dags att lära sig det.

Min mor tyckte till och med bättre om den än om solskensången. Skälet till det var att hon också tyckte om Fridolf Rhudins sketcher och filmer.

En uppgift och ett rykte om solskensångaren Hultman fångslade mig alltid.

Ryktet var att han en gång, redan under cowboytiden på Nebraskas prärie, fått en ingivelse från ovan — eller "ledning", som det heter i vår mer psykologiska tid — att han skulle sluta dricka kaffe för att bli fri från "nervskakningar".

Efter det drack han kaffe bara en gång om året och nådde hög ålder innan han dog i Los Angeles.

Han torde ha varit Sveriges meste andlige sångare på sin tid.

Man tror att man är ensam om mycket, men plötsligt visar det sig glädjande nog att man bara är en av många, och fast Hultman är död och veterligen bara finns på gamla 78-varvare, tycks minnet av hans röst och visor leva kvar.

Rösten hade en särskild klang, kanske för att han börjat sjunga när han vaktade boskap på prärien i Amerika.

Jag har hört i min barndom att Hultman bodde "på Auditorium" vid Norra Bantorget.

Denna uppgift har aldrig upphört att fångsla mig, ty jag har aldrig kunnat begripa var det fanns bostads-

rum i det huset. Möjligen har jag varit offer för ett grundlöst rykte, ty flickan i musikaffären vet berätta att Hultman mest bodde på Carlton och var gift med en "dollarprinsessa" och åkte runt i en jättestor amerikansk bil som parkerades utanför Betel och Ebeneser och ofta var större än de små kapell där han sjöng.

Han hade privatchaufför, en småväxt man som måste sitta på en kudde för att nå upp till ratten. I bilen fanns Hultmans bärbara orgel.

Till den sjöng han om solsken och underbar frid.

— — —
I sitt tacktal vid den sista Skansenauktionen den 23 aug. 1971 berättade den populära auktionisten, riksdagsmannen Karl Erik Eriksson om när Hultman under en återresa till Sverige blev "fast i tullen". Hultman hade nämligen i sitt bagage en stor låda, som tullen ville titta på. Lådan innehöll varken sprit eller tobak men väl en större samling av Hultmans solskensånger. Under det tullmannen slog igen lådan, log den glade sångaren belåtet: "På solsken har det väl ännu inte blivit någon tull".

Predikantsonen redaktör Folke Olhagen i Sveriges Radio berättar i den förra året utgivna boken "Jag minns" bl. a. följande om Hultman: "En person, som ibland besökte oss, var J. A. Hultman. Han kom med sin miniorgel, placerade den vid sidan av pianot framme på estraden och sjöng sedan sina glada sånger. 'Solsken, solsken, låt oss sprida solsken...' Han hade varit i Amerika och for sedan runt i landet och gästade bl. a. missionskyrkan i Skara. Solskensångaren satt uppe på podiet där framme och inledde alltid med att säga: 'Ja, det går upp och det går ned...' Och så satte han igång stormen och solskenet i sin musik och sång. Jag upplevde honom som en av de finaste och snällaste människor man kan tänka sig. Ibland bodde han hemma hos oss och en gång kom han fram till mig och sa: 'Här ska du få, min pojke, här ska du få en tvåöring', och så räckte han över något till mig. Jag bara tackade och tog emot och fick sedan se att det var en tvåkrona. En tvåkrona i näven på ett predikantbarn på den tiden var inte dåligt."

forts. från sid. 38

för blickar mot allsvenskan. Slutsatsen måste bli: Kumla spelar allsvenskt nästa år...

Förövrigt från sportfronten i Kumla i skrivande stund: Speedway-Indianerna har vunnit division två och unge Sven-Erik Andersson JSM-titeln. Ragnar Axelsson har skjutit till sej guld i SM i bågskytte (vi har all anledning återkomma till Axelsson nästa år). Kumlabrottarna visar framåtanda, mest glädjande är ungdomen med bröderna Anders och Kalle Carlsson i spetsen, för övrigt söner till klubbens allt i allo Bengt Carlsson. IFK klarade tyvärr inte förnyat kontrakt i fotbollens trea. Cyklisten Ronnie Carlsson — förra årets julbladspristagare — har gjort en bra säsong med etappseger i sexdagarsloppet i Stockholm som bäst. Tennisklubbens Helge Svensson vann storslaget i Gustavsviksturneringen i Örebro för äldre herrar.

E. KEMPES *Manufaktur*

Hagendalsvägen

KUMLA

Telefon 701 66

Rekommenderar sitt urval av finare och grövre Arbets skjortor, Arbetsbyxor, Slipsar, Blåkläder, Triksåer m. m.

Klockare och skolmästare vid Hallsbergs kyrka under 1800-talet

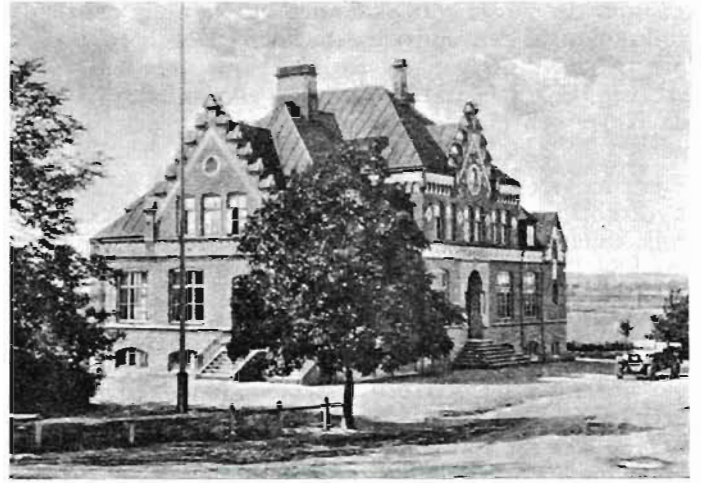
Vid sekelskiftet 1800 hette klockaren i Hallsberg Lars Edström. Han tillträdde tjänsten 1784 och var en klockare som allt skulle bestyra. Både han och hans hustru, "madam Edström" kallad, var sjukvårdskunniga och anlätades till att bota både folk och få. Madam Edström tjänstgjorde som socknens barnmorska.

När man i början av 1820-talet byggde om kyrkan fick Edström en mängd uppdrag med bygget, bl. a. att tillse att sockenborna fullgjorde sina dagsverksskyldigheter. Edström dog redan 1824 och fick aldrig se kyrkan färdig, ty det blev den inte förrän 1830, fyra år före Kumla kyrka.

Som efterträdare fick Edström en pensionerad underofficer, Gustaf Adolf Adlers, som antagits till "klockare och barnalärare". Under de knappa två år han fick verka i Hallsberg gjorde han sig mycket populär, inte minst genom sin omvårdnad av fattiga skolbarn, som bl. a. tog sig uttryck i att han själv en tid svarade för åtta barns bespisning. Han avled 1827 och ligger begravnen på Hallsbergs kyrkogård. Platsen för gravnen är okänd men en gravsten är bevarad. Han var far till kronolänsman Conrad Adlers, Kumla, ledare och kassör för kyrkobygget där 1829—1834.

Nästa innehavare av tjänsten blev en klockarson från Sköllersta vid namn Gustaf Hofberg, som vann allmänt erkännande både som klockare och skolmästare. Tyvärr blev inte heller hans tjänstetid lång. Han avled redan 1832 vid endast 31 års ålder. Ättlingar efter honom finns ännu i Hallsberg. En brorson till honom var fornforskaren och folklivsskildraren Herman Hofberg, författare till boken Närkes gamla minnen, en bok som blivit allt svårare att få tag i.

Hofbergs efterträdare blev 1833 Erik Adolf Setterqvist. Med lärartjänsten blev det klenst beställt. Setterqvist hade helt andra intressen än att lära barnen läsa, räkna och skriva. Han blev som orgelbyggare en vida omkring känd man. Han grundade firman E. A. Setterqvist & Son i Örebro. Som lärare misslyckades Setterqvist totalt. Barnen uteblev i stor utsträckning från skolan. Föräldrarna, som hade skyldighet att bidra till

Skolan vid Hallsbergs församlingskyrka

lärarens lön, ansåg att undervisningen var så dålig att den inte ens var värd barnens närvaro. Församlingen tycks ha fortgått till i mitten av 1840-talet eller tills 1842 års folkskolestadga började göra verkan. Från de ettåriga seminariekurserna i stiftsstäderna kom ynglingar, som kunde anställas som lärare. Som vikarielärare i Hallsberg anställdes 1848 Fredrik Andersson och efter honom 1851 Erik Alfred Lindborg. Setterqvist hade alltmer etablerat sig som orgelbyggare och var ofta borta från sin lärartjänst. Skyldigheten att vara försångare i kyrkan löste han på så sätt, att en sängkunnig sockenbo, hemmansägare Lars Jonsson i Ålsta, vikarierade för honom. Han var min farfarsfar, född i Gällersta 1786, flyttade till Kumla 1812, blev 1815 gift med Ingrid Larsdotter från Stene och bodde i Rösavi åren 1816—1820, då han också tjänstgjorde som försångare i Kumla kyrka. 1830 hade han återkommit till Ålsta, där han sedan bodde till sin död.

En söndag 1853, när Setterqvist var borta på orgelbygge, hade han anmodat en ung skollärare från Vintrosa att leda sången i kyrkan. Men då Stenqvists vikarie som lärare hade flyttat, stod församlingen utan lärare. En av kommunalgubbarna tyckte: "Vi kan väl höra ätter den där ynglingen som sjöng i körka den där söndan?" Det blev så och Carl Erik Pettersson blev lärare 1858 och klockare 1866.

Setterqvist byggde ny orgel på 1850-talet. Han har planterat de stora kastanjerna, som ännu pryder västgränsen av den äldsta kyrkogården. Han avled 1885 och ligger begravnen på Hallsbergs kyrkogård.

1853 byggdes nytt skolhus i nordvästra hörnet av nya kyrkogården med södra gaveln mot vägen till Sörby och framsidan mot kyrkbacken. Skolhuset var det enklast tänkbara. Någon förstuga eller plats för ytterkläderna fanns inte, utan man kom in direkt i skolsalen. Så var det till 1910, då det nuvarande pampiga skolhuset stod färdigt.

Det gamla skolhuset ombyggdes till metodistkapell i Hällabrottet.

Sjödins STENHUGGERI

S. Kungsvägen, Kumla, tel. 785 38
Törngatan 12, Örebro, tel. 11 34 80
Bostadstel. 712 98 och 708 25

Tillverkar **GRAVVÅRDAR**
av röd, grå och svart granit
HUMANA PRISER

I mer än 20 år var skolhuset vid kyrkan den enda folkskolan i den milsvida socknen. Det blev nog så och så med skolgången för de barn som hade lång skolväg. Enkla småskolor med mer eller mindre självlärd lärare och lärarinnor fanns på några platser i socknen.

Jag har ett betyg från avgångsexamen vid Hallsbergs kyrkskola, daterat 4 december 1902 och undertecknat av folkskollärare C. E. Pettersson. Då avslutades en högst märklig lärargärning. Pettersson hade nämligen varit en erkänd skicklig och energisk lärare i ett halvt sekel, vid Hallsbergs kyrkskola.

Under geografiundervisningen berättade han gärna om sina resor i Göta- och Svealand. Norrland däremot tycktes han känna mycket litet till. På hans tid fick barnen lära sig katekesen och bibliska historien utantill. Hans undervisning i dessa ämnen präglades av en allvarlig, personlig inriktning.

Klockarlönen under Petterssons tid utgick in natura. Hallsberg hade ovanligt mycket s. k. klockarjord, beläget på tre olika ställen. Pettersson hade i regel en häst, några kor, svin och höns. Hästen ryktade han noggrant, så att det sken av den.

Pettersson hade flera kommunala uppdrag, bl. a. ordförande i kommunalstämman och överförmyndare. Efter 40 års tjänst erhöll han Patriotiska sällskapets medalj.

I denna skildring skall inte glömmas "Bagar-Hilma". Hon och modern bodde i en stuga strax intill skolan. Klockare Setterqvist hade byggt stugan, som övertogs senare av lärare Pettersson, som var gift med en dotter till Setterqvist. Hilma och hennes mor försörjde sig med hembageri i blygsam omfattning. När vi skolbarn fick några ören sprang vi till "Bagar-Hilma" och köpte ettöres pepparkakor eller en tvåöres bulle. I god tid före examen i början av december bakade Hilma "julabockar", som hon sålde för två öre stycket. Stugan revs vid första kyrkogårdsutvidgningen 1903. Hilma köpte stugan och flyttade den till närheten av bröderna Larssons smedja söder om landsvägen till kyrkan, där den ännu står kvar.

C. E. Pettersson höll sin sista examen 4 dec. 1902 och avtackades då av skolrådets ordförande pastor Georg Ek för en 50-årig lärargärning. Söndagen efter jul tjänstgjorde han för sista gången som organist och hyllades då för sina mångåriga insatser och för att han i pliktrohet varit ett föredöme för alla församlingsbor. Vi hans skolbarn, som ännu finns kvar, bevarar hans minne i tacksam hägkomst. (Skulle någon av hans skolbarn läsa detta, låt då höra av er till Arnold Johansson, Gällersta, tel. 23 90 26).

Efter sin avgång flyttade Pettersson till sonen, folkskollärare Kristian Mörk i Bettna, Södermanland. Pettersson avled 1913 och är begravnen på Bettna kyrkogård. Hans årslön i Hallsberg var knappast 200 kronor.

Ovannämnde Lars Jonssons hustru hade en bror, som antog namnet Lithell och blev kyrkoherde i Tumbo. Kumlasläkten Lithell härstammar från nämnda släkt. Makarna Jonsson hade fem söner, som nådde den höga

medelåldern av 88 år. Den mellersta sonen "blev te" (föddes) den natta då Stenebyn brann. Stora delar av västra Kumla eldhärjades en marsdag 1822 och medförde stor misär på många håll. Enligt uppgift skulle branden orsakat en viss fördröjning med det då aktuella kyrkobygget. Åtskilliga beräknade bidrag från Stenebönderna och andra kunde aldrig infrias.

forts. från sid. 7

som anses lämplig för skomakare och författare", säger den humoristiske stipendiaten.

Furuholm är kronobergare, född 1916 i Dädesjö socken. Han har hittills skrivit sex romaner, en novellsamling och en biografi. Dessutom har han, som han säger, "hemsökt svenska folket med en massa kåserier och noveller bl. a. i Göteborgs-Tidningen och Svenska Morgonbladet." "Om Gud och förlaget vill", ämnar Furuholm nästa år komma med en sjunde roman, en historisk berättelse från första hälften av 1800-talet med händelser från författarens gamla hembygd och miljö.

KUMLABYGDEN

Fortid - Nutid - Framtid

Redigerad av Jonas L:son Samzelius

Band I: BERG, JORD OCH SKOGAR

Av Josef Eklund, Arvid Bergdahl och Sten Florin

☆

Band II: FORNTIDSLIV

Av Sune Lindqvist

☆

Band III: ORTNAMN OCH BEBYGGELSE-
HISTORIA

Av Lars Hellberg

☆

Pris: Halvklotband 40 kr; Helklotband 45 kr

DISTRIBUTION:

Dohlwitz Bokhandel AB

Lantmännen

ÖREBRO LANTMÄN FÖRENING UPA

Filial i Kumla

Telefoner: 701 77, 705 87, 789 90

FODERMEDEL - GÖDSELMEDEL - KALK - SPANNMÅL
UTSADEN - FROER - MASKINER -
DRIVMEDEL - ELDNINGSSOLJOR M. M.

När det gäller
FÖRSÄKRINGAR

av alla slag

KONTAKTA
distriktschef
LARS RAGNARSON
Gamla Örebrovägen 6
KUMLA
Tel. 019/797 35

Haglund's

SKODON EN GROS
EKMAN HAGLUND AB

TELEFON: VÄXEL 792 30

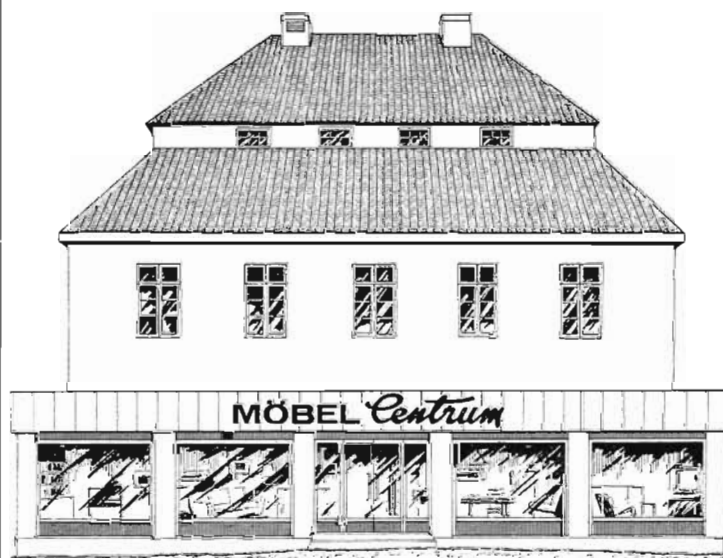
En sammanslutning av elektriker
ELBOLAGET

Trädgårdsgatan 3

**Affären för
elköksutrustningar
och modern
armatur**

Telefon 754 70
VÄXEL

ELVAROR med garanti
och service

KÄNT MÖBELHUS
vid Järsjö

Gamla E 3 på sträckan Kumla—Hallsberg

VÄLKOMNA

Tel. 019/733 23, 733 24

Välkommen till KUMLA BIBLIOTEK

Där finns böcker
för avkoppling och förströelse
för studier
för Er som vill lära mer om yrket
för Er som har en hobby

Där finns grammofonskivor med klassisk musik, jazz,
pop, diktarröster och fåglar.

Där finns konstverk till hemlån
och ingenting kostar det

Ring och fråga om:

Barnfilmvisningar	Biblioteksvisningar
Barnteater	Inlärningsstudion
Kaspteater	Utställningar
Sagostunder	

Huvudbiblioteket i Kumla folkets hus är öppet vard.
14—20, lörd. 11—14, sönd. 16—18. (Stängt helgdagar
och jul-, nyårs-, påsk-, pingst- och midsommarafton).
Telefon 709 80.

Filialen i Hällabrottet månd., torsd. 18—20, torsd. 10—
12, i *Åbytorp* tisd. 18—20, fred. 10—12, i *Sannahed*
tisd., fred. 10—12 i *Kvarntorp* tisd. 17.30—19.00, torsd.
13.30—15.00.

Bokbussen besöker varje vecka kommunens ytterområden.
Närmare upplysningar om dess tider kan fås per telefon
709 80 ankn 260. Den besöker också efter anmälan per
telefon sjuka och gamla, som har svårt att själva komma
till biblioteket.

På biblioteket finns också kulturnämndens expedition.
Kulturkonsulent Gunnar Haag träffas här på tel. 709 80.

KUMLA KYRKA

*En skrift om medeltidskyrkan och den brunna aderton-
hundratalskyrkan, prästerskapet genom tiderna m. m.
utarbetad av Nils Helander och Tage Tapper*

Utgivare KUMLA FÖRSAMLING

Rikt illustrerad — Pris 5 kronor

Säljes hos Dohlwitz Bokhandel och HF:s bokhandel

Gäller det

ARBETSHANDSKAR?

Efterfråga

*Två märkesvaror av god kvalitet
— välkända sedan årtionden*

Tillverkas av

**HANDSKFABRIKS AB
PAUL JOHANSSON**

KUMLA

Tel. 019/730 73

nor finns, var djupbranterna börjar osv. och som känner sitt villebråds vanor och ovanor så väl att han dag för dag kan söka upp dem där de finns.

Vi skulle kampera i tält vid Skåle men först göra en avstickare till Kroksjön. Vi tog i land vid sockengräns-tavlan, som fanns på den tiden, drog upp båtarna, två stycken, vände dem med botten upp, under dem lade vi all den utrustning som inte skulle med upp till Kroksjön. Så bar det upp för den mödosamma branten. Vi gick på sidan av Gropedal och slog läger på kolbotten vid sjön.

Efter lägerbestyren och en mugg kaffe bar det av för att se om några av de små svarta, kutryggiga tusenbröderna, som åtminstone då för tiden fanns i sjön, ville smaka på våra maskar. Det ville dom inte, men det blev kojdays innan vi gav upp. Först nu på hemväg från fisket märkte vi den stora förändring, som skett i naturen under de sista timmarna: Tystnaden, den olycksbådande stillheten, inte en krusning på sjön, inte ett barr i rörelse, inte ens ett litet darrande asplöv, den eljest så sköna himmelskupan över sjön ersatt med en svart oljig massa till tak som trätopparna fick stötta. Vad manne detta betyda?

Snart befann vi oss i de trötta fångstmännens välför-tjänta sömn. Vid tolvtiden väckte oss den första salvan deciliterfulla droppar mot tältet. Någon skrek: Sämt här brukar inte hålla på så länge. Men där ute i natten var molnens bröder i sitt esse och brände på etter värre.

Det dröjde länge innan det blev ledljust där ute. Då ålade vi oss ut för att om möjligt åstadkomma ett dike runt tältet och avleda vattnet, som började bli besvärande.

Den siste kolaren hade lämnat kvar resterna av något som en gång varit en grop. Svart och sotigt blev det men snart kastade sig en munter bäck utför kolbotten-slänten ned mot sjön. Resultatet blev en märkbar fukt-förbättring på tältgolvet. Vi tände fotogenköket och lade en stor sten ovanpå. Med andra ord: vi övergick från kallbad till ångbad. Härligt just då.

Fram på eftermiddagen såg det ut att lätta på, men skenet bedrog skamligen. Det blev påfyllning till liter i varje droppe. Tonvis med vatten. Floder av vatten. Himlen stod öppen. Skyfall. Kan du, käre läsare hitta på något ännu mer målande uttryck, så använd det, jag försäkrar att det ändå är urblekt.

Vi återgick till kallbad, måste spara på fotogenen till matlagningen, om vi skulle bli liggande här någon längre tid. Lönlöst försöka göra upp eld.

Åter en natt. Allt vått. Matransonering. Naturkatastrof. Fattas bara att vi blivit sura invärtes också. Det är i sådana här situationer människors aggressioner brukar blomma, men något sådant märkte vi aldrig.

Nattsvart mörker. Syndaflod. Sömlöst. Kallt. Vått. Mat. Slut. Morgon. Förmiddag. Syndaflod i avtagande. Plötsligt kunde vi tala med varann utan att skrika.

Täldörren upp. Sus i skogen. På himlen gråa moln, nu med god fart. Om någon timma kanske ovädret dragit förbi. Förberedelser för uppbrott. Vid tolvtiden bullrade en tjäder bort från sin gren i någon tät gran. Kunde han

lätta, så kunde vi. På några minuter var lägret hop-
rafsat. Så det såg ut i vår herres hage.

Sjön hade stigit över sina bräddar. På flera ställen, där vi gått och metat första kvällen, var nu djupa vikar med klarvatten. Överallt forsade bäcker ned mot sjön. Vi störtade bort från bedrövelsen, forcerade skogen, tum-lade utför branten, ned till Tisaren, slängde båtarna i sjön, kastade utrustning och oss ombord, rodde i rasande tempo till mellersta ön vid Skåle.

När vi hoppade i land tittade solen fram och molnen hade blivit trasor. Nu gick det för sig att ta det litet lugnt. Här var arbetsfördelningen klar. En för lägret, en för maten, en att hämta vatten ur den fina källan som finns där innanför badviken.

— Vad bjur du på till middag? frågade jag kocken.

— Potatis med fläsk och bonnasås.

— Du tar väl till så det räcker? Då ä ju första riktiga maten på två dygn.

— Var så säker.

— Vad har du tänkt dej till efter . . .

Abborre, abborre, hojtade det utifrån sjön. Han som rott efter vatten kom forsande in mot ön.

Vi fick kvickt tag på metspön och mask, och medan vi rodde över talade han om, att den där lilla obetydliga rännan som mynnar ut i badviken nu svällt till en or-dentlig å och att abborren gått in och stod där i tusen-tal. Vattenmassorna hade väl rivit med sig en massa matnyttigt uppifrån skogarna.

Ja, maken till fiskafänge har jag aldrig varit med om. Tursamt nog för oss kunde inte abborrarna skilja krok och mask från de andra godsakerna så vi hade bara att maska på och slänga upp, maska på och slänga upp, för många behövde vi bara råta till masken. När vi fått 30, sa vi stopp.

Festmåltid: Potatis, både stekt och stuvad abborre, fruktsoppa, källvatten. Runda magar och tidig kojning i torrt tält.

Vad det ändå är ljuvligt ibland.

”Politiska hörnan”

På skoarbetarnas exp. i Kumla kunde det under arbetslös-hetstider bli både långa och häftiga diskussioner. När man inte hade något jobb, så var det ingen brådska att ge sej iväg sedan man uträttat sitt ärende. Ibland kunde det bli så stora debattsugna grupper, att de nästan trängde bort ombudsman Axelsson och mej, berättar fru Ellen Larsson, som var anställd på exp., om vilken tid hon berättar på annan plats i julbladet.

När de förstått att de inkräktade på vår arbetsmiljö lämnade de exp. men fortsatte att diskutera i nedgången till Hagendalsvägen fram till bokhandelshörnan. Där kunde det hända att den stränge polisman Andersson ingrep när det blev alltför många. De mest talföra och hetlevrade gav sej emellertid inte utan fortsatte att gå runt, runt . . . Platsen blev sedan känd under namnet ”Politiska hörnan”.

OLOV KARLSSONS CYKELAFFÄR, KUMLA

Senaste nytt

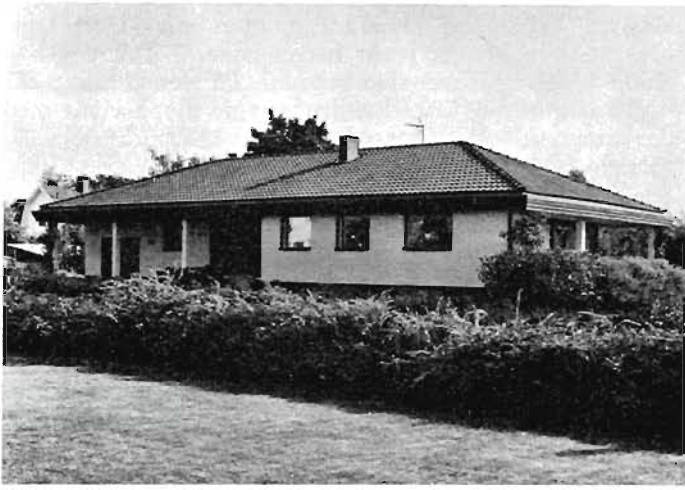
i Cyklar, Mopeder och Motorcyklar

Cykel- och motordelar samt tillbehör alltid på lager

VINTER- och SOMMARSPORTARTIKLAR

Hörnet Drottninggatan—Mossbanegatan
Tel. 704 76

REPARATIONER utföres omsorgsfullt

Nygatan 23

forts. från sid. 25

Nr 23 tillhör den senaste bebyggelsen och är uppförd 1968 av inköpschef Birger Arnold. Det är en hörntomt mot Åkergatan som inte tidigare varit bebyggd.

Nr 24 (Fylstalund) har tillhört ovannämnde åkeriägare Oskar Larsson. På 1940-talet var Torvald Moraues ägare. Han var först kontorist i Kumla Foder- & Utsädes AB och sedan kamrer i bolagets filial i Fellingsbro. Sedan början av 1950-talet har Fylstalund tillhört köpman Bengt Nyvelius.

Nr 25 uppfördes av skofabriksarbetare Karl Pettersson, och tillhör efter hans död fru Lilly Johansson.

Nr 26 (Marielund 34) uppfördes av magasinförman Elis Stellan. Han köpte tomten av sin chef J. W. Johansson och var tveksam att köpa så stort område. "Du ska väl ha så stort att inte andra bygger på fötterna på dej!" sa JW. 1924 sålde Stellan Marielund till elverkmästare Elis Andersson. Sedan 1967 tillhör fastigheten bilplåtslagare Lennart Nordin.

Nygatan 30

Nr 27 är från slutet av 1950-talet och uppfördes av socialvårdssyssloman Josef Johansson. Ägare är Linus Johansson.

Nr 28 (Blomsterhall) tillhörde i början av 1940-talet och långt fram i tiden trädgårdsarbetare Gunnar Örnell. Ägare är trädgårdsmästare Ernst Andersson, som under flera årtionden innehade Katrinelunds Handelsträdgård.

Nr 29 uppfördes 1936 av förste trafikbiträdet Folke Andersson, som ännu äger fastigheten.

Nr 30 är också en hörntomt mot Åkergatan och inte heller tidigare bebyggd. Marken tillhörde under många år ingenjör Sven Ragnar Andersson, som 1965 överlät den till riksinspektör Sven Österberg, som lät uppföra en envåningsvilla.

Nr 32 är uppförd 1936 av byggmästare Emanuel Karlsson. Fastigheten har från början tillhört Torsten Eriksson.

Nr 34 är liksom nr 25, 29 och 32 från 1936. Förste ägare var skofabriksarbetare Gustaf Svensson. Tillhör numera Valter Johansson.

På vår vandring utmed Nygatan har vi hunnit fram till Fylstagatan. Där börjar den stora egnahemsbebyggelse, som uppstod i och med att Svenska Skifferolja Aktiebolaget etablerade sig i Kvarntorp. En del av det stora området fick i folkmun namnet "Ångermanland". Man menade att husen blivit för dyra och att en allmän ångestkänsla var rådande bland byggarna, som riskerade att inte kunna klara räntor och amorteringar. Det blev inte så utan i allmänhet visade det sig att man gjort en god affär. Snart nog steg priset både på tomter och fastigheter.

"Där jordbruket sedan gammalt stått högt i kurs"

skriver lantbrukaren Holger Johansson i Närkes-Täby i Läns-Posten, ur vilken vi saxat följande.

Häromkvällen var jag i Hardemo på RLF-möte. Hardemo tillhör länets bördigaste områden. Det har alltid funnits skickliga jordbrukare i Hardemo. Personligen tror jag att det finns relativt flera yngre jordbrukare i Hardemo än i andra kommuner. Kanske är detta fel. I och för sig vore det dock inte märkligt om jordbrukaryrket skulle vara mera attraktivt i en bygd med goda naturliga förutsättningar för jordbruk och där jordbruket sedan gammalt stått högt i kurs.

I olika sammanhang har jag under årens lopp besökt Hardemo och varit på jordbrukarmöten där. Alltid har jag frapperats av det stora intresset som visats på mötena. Det är inte bara kring jordbruket som intresset kretsat. På studiefrenten har man haft vida vyer. Av redogörelsen som lämnades på RLF-mötet framgick att man t. o. m. haft engelska på studieprogrammet. Detta är inte så vanligt i en ren jordbrukarkommun.

Under sign. Jhn skriver Johansson bl. a. politiska vecoöversikter i L.-P. och är känd som en driftig lantbrukare, en jordens brukare som är med sin tid.

MÖBLER TILL LÅGPRIS

NÄRKESMÖBLER

INGEMAR HOLM — Skolvägen 8, tel. 700 35

Nåtlingsavdelningen på C. A. Jonssons skofabrik 1916

forts. från sid 31

Med tiden framtogs arbetsgivaren rätten att permittera arbetare. Vid orderbrist blev det avsked. Härigenom förlorade fabrikanterna en del yrkesarbetare, som de gärna ville behålla men som sökte sig till andra fabriker, inte så sällan till Örebro.

Åren före andra världskriget rådde det ofta orderbrist på grund av grossisternas och skohandlarnas stora lager. Då kunde man om lördagarna få se stora köer av skomakare utanför arbetsförmedlingen för att stämpla. När kriget bröt ut 1939 blev det snart slut på köerna inte minst som en följd av exporten till de krigförande länderna. När det omsider inte fanns några råvaror att få in och statsmakterna nödgades införa skoransonering blev det åter orderbrist och sämre tider för skoindustriens folk.

I den ovannämnda 25-årsskriften finns följande tablå återgiven om medlemsantalet i avdelningen:

1911	8	1926	1 136
1916	35	1931	1 385
1921	808	1936	1 172

Medlemsantalet ökade under slutet av 1930- och början av 1940-talet. Jag minns att vi hade över 1 400 medlemmar i avdelningen, till vilken även hörde skoarbetarna vid fabrikanterna i Hallsberg och Östansjö.

Det var under många år liksom en berg- och dalbana för skomakeriet i Kumla. Den ena lågkonjunkturen följde på den andra. En och annan högkonjunktur inträffade också av sådan varaktighet att de mera sparsamma av skomakarna kunde bygga sig ett hem och göra det småtrevligt för sina familjer.

Den svenska skoindustrien började alltmer få vidkännas konkurrens utifrån. I östeuropa och Japan tillverkade man skor till så fantastiska priser, att de understeg våra fabrikers självkostnadspris. Dessa skor är i högsta grad underlägsna våra artiklar, som inte är gjorda efter mönstret: "Köp, slit och släng!"

Till ombudsman efter Axelsson utsågs 1951 Helge Olsson. Min tjänst omfattade åren 1935—67. Några av mina sista tjänsteår var jag förflyttad till expeditionen i Örebro. På grund av den fortsatta ökningen av importen av skor och textilvaror minskade medlemsantalet inom respektive förbund. Numera är beklädnads-, sko- och läderförbundet sammanslagna till en enda organisation nämligen Beklädnadsförbundet.

INNEHÅLL

	Sid.
<i>Den första skattskrivningen. Julbetraktelse av socialassistent Helmer Furuholm</i>	1
<i>Frans Michael Franzén II. Av framlidne överlärare Erik Ekdahl</i>	2
<i>Ekeby kyrka i Närke. Av major Åke Byström</i>	5
<i>Two pensionärsträffar. Av Ellen Larsson</i>	6
<i>Kulturpris m. m.</i>	7
<i>Skofabriken Sture och dess betydelse. Av kanslichef Tage Tapper</i>	8
<i>Per Erik Eriksson. Av boktryckare Nils Helander</i>	11
<i>En ralaskola i början av seklet. Av lantbrukare Gotthold Andersson</i>	13
<i>När skönheten kom till byn. Av f. kommunalrådet Holger Hultman</i>	14
<i>Konstnärer i Lerbäckesbygden. Av Nils Helander</i>	20
<i>När barnen från Kumla fick Hidingstamor att gråta. Av Nils Helander</i>	23
<i>Min barndoms gata. XXI Nygatan</i>	24
<i>Ett köpmanshus mellan närkesslätt och bergslagsbygd.</i>	27
<i>Two dikter. Av Ester Henriksson-Östlund</i>	27
<i>Vad det ändå är roligt ibland. Av skofabriksarbetare Hugo Ericsson</i>	28
<i>32 år på Kumlaskomakarnas expedition. Av Ellen Franzén-Larsson</i>	30
<i>Ett märkligt vittnesmål med säregna gårdsnamn. Av redaktör Gösta Eriksson</i>	32
<i>Skomakeriets aristokrater pliggade inte. Av Nils Helander</i>	34
<i>Ett minne från första världskrigets dagar.</i>	36
<i>Järsjöflickan som blev garnhandlare före myndighetsåldern. Av Nils Helander</i>	37
<i>Kumla Julblads hederspris. Av redaktör Lars C Tisell</i>	38
<i>J. A. Hultman — solskensångaren. Av Nils Helander</i>	39
<i>Klockare och skolmästare vid Hallsbergs kyrka. Av lantbrukare Arnold Johansson, Gällersta</i>	41

Allt för Motoristen

BENSIN — OLJA — SERVICE — TILLBEHÖR

VÄLKOMMEN till

Stene Servicestation

Inneh. Nils Berggren Tel. 731 70

HSB

KUMLA

*projekterar, bygger, förvaltar
åt Stiftelsen Hyresbostäder
i Kumla*

... förvaltar 1730 bostadslägenheter samt butiker, lokaler och garage i färdigbyggda fastigheter.

... bygger för Stiftelsens räkning 96 bostadslägenheter i Kumlabö. Stiftelsens lägenheter fördelas genom den kommunala bostadsförmedlingen.

Expedition:
Hagendalsvägen 20 - Telefon 792 05 växel

Expeditionstider:
Måndag t. o. m. Fredag 10.00—11.30
13.30—15.00
Torsdagar dessutom 16.00—18.00

AKTIEBOLAGET

Olles MEKANISKA

Stenevägen 35 - Tel. 710 18

SVARVNINGAR
KONSTRUKTIONER
EL- OCH GASSVETSNINGAR M. M.

Borgs Motor AB

ELVESTA, KUMLA Tel. 704 81, 754 23

Peugeot service

Reservdelar och tillbehör

Bensinstation

ELVESTA Tel. 754 23

BÄRGNINGSBIL - BOGSERINGAR

Ring

ALL-TJÄNST TRANSPORTTJÄNST AB

vid behov av transporter

Sveavägen 24, Kumla

Tel. 718 56, 718 82

Vi har ensamförsäljning av:

SKÄRV

till vägar och
dränering

STYBB

till idrotts-
anläggningar

**SVART
STYBB**

för skogsvägar
till lågpris.

SOPCONTAINERS

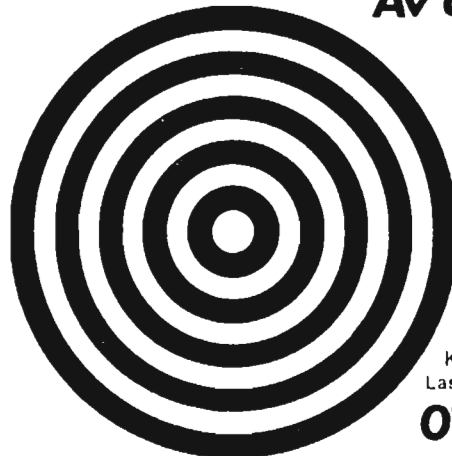
 för uthyrning

Snabba transporter!

Av alla slag.

**Med
100-talet
lastbilar!**

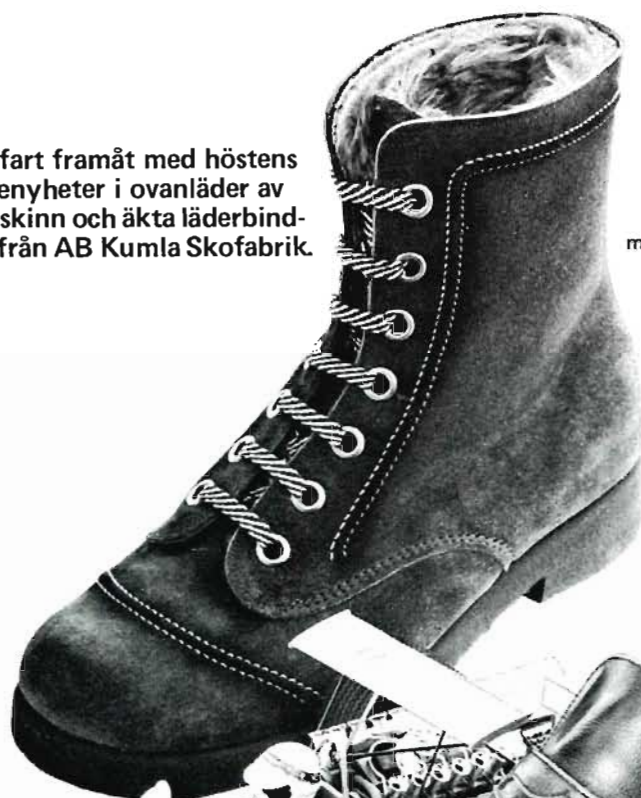
Kumla/Hallsbergsortens
Lastbilcentral

019/79240

Full fart framåt med höstens modenyheter i ovanläder av äkta skinn och äkta läderbindsula från AB Kumla Skofabrik.

modell 5619
5640

modell 5665

AMBASSY

-en bra KUMLA sko-

modell 5685

modell 5674

modell 5647
5688

modell 5551

modell 5612

modell 5654

AB LASSE BURÉN · KUMLA

Fråga efter

AMBASSY

i Eder skoaffär

*Lithells i Sköllersta, Europas största och modernaste specialfabrik för varmkorv
Här tillverkas bl. a. Lithells tre huvudprodukter: Kumla Korv för detaljhandeln,
Sibylla Korv för gatuköken och Dinette Korv för storköken.*

God Jul önskar

LITHELLS

**Sparbanken
lånar ut mer pengar
till småhus
än någon annan
bank**

**Det finns pengar till dig också
– som bostadssparar i sparbanken**

Det finns så mycket vettigt att spara till — t ex en bättre bostad.
Så börja spara i sparbanken. Kom till oss och diskutera dina bostadsplaner!

KUMLA SPARBANK

Öppet 9—18. Tel. Vx 754 30